

T. C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ANONİM ŞİRKET
FAALİYET RAPORLARININ
MALİ ANALİZ AÇISINDAN ÖNEMİ
VE TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMA**

ESİN MUTLU

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

**ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
MERKEZ KÜTÜPHANESİ**

Eskişehir - 1991

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

I-ANONİM ŞİRKETİN TANIMI VE ÖNEMİ	1
1) <u>Anonim Şirketin Tanımı</u>	1
2) <u>Anonim Şirketin Önemi</u>	4
3) <u>Anonim Şirketin Sınıflandırılması</u>	7
A.Türk Ticaret Kanununa Tabi Anonim Şirketler	7
a-Aile Anonim Şirketleri	7
b-Halka Açık Anonim Şirketler	8
B.Sermaye Piyasası Kanununa Göre Anonim Şirketler ..	8
a-Hisse Senetleri Halka Arz Edilen Anonim Şirketler.....	8
b-Sermaye Piyasasında Yardımcı Kuruluşlar	8
i.Aracı Kurumlar	8
ii-Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları	9
iii-Menkul Kıymet Yatırım Fonu.	9
C.Özel Yasalarla Düzenlenmiş Anonim Şirketler.	9

	III
a-Bankalar.	9
b-Dış Ticaret Sermaye Şirketleri.	10
c-Holdingler.	10
d-Finansal Kiralama Şirketleri.	10
e-Sigorta Şirketleri.	11
f-Bağımsız Denetim Şirketleri.	11
II-ANONİM ŞİRKETLERİN BİLGİ KULLANICILARIYLA İLİŞKİLERİ.	11
1)Şirketin Ortaklarla İlişkileri.	11
2)Şirketin Diğer Bilgi Kullanıcılarıyla Olan İlişkisi.	12
III-TEZİN AMAÇ VE PLANI.	14

Birinci Bölüm

EKONOMİK KARAR ALICILARIN GEREKSİNİM DUYDUKLARI BİLGİLER VE BİLGİNİN MALİ ANALİZ BAKIMINDAN ÖZELLİKLERİ

I-KAMUYU AYDINLATMA İLKESİ VE KARAR ALICILAR.	17
1)Kamuyu Aydınlatma İlkesi.	17
A.Şirketin Bilgi Verme Sorumluluğu.	17
B.Kamuyu Aydınlatma İlkesinin Amaçları.	21
C.Bilgilerin Yayınlanma Yoluyla Açıklanma Zorunluluğu.	22

2) <u>Karar Alıcılar Ve Bilgi Gereksinimleri</u>	25
A. Sermaye Yatırımcıları Grubu.	25
B. Borç Verenler Grubu.	28
C. Çalışanlar Grubu.	29
D. Uzman-Danışman Grubu.	30
E. İş İlişkisinde Bulunulan Grup.	31
F..Devlet.	32
G. Halk.	32
II-KAMUYA AÇIKLANACAK BİLGİLER.	33
1) <u>Bilginin Tanımı</u>	33
2) <u>Bilgi Çeşitleri</u>	34
A.Finansal Bilgiler.	34
a-Muhasebe Bilgileri.	34
b-Analiz Sonucu Elde Edilecek Bilgiler.	35
B.Finansal Olmayan Bilgiler	36
a-Mali Tablolara Ek Bilgiler.	36
b-İşletmenin Çevresiyle İlgili Bilgiler	38
III-BİLGİNİN ANALİZLE ELDE EDİLME YOLLARI.	40
1) <u>İşletmenin Faaliyet Raporlarında Yaptığı Analizler</u>	39

2) <u>Bilgi Kullanıcısının Yapması Gereken Analizler.</u>	40
a-Likiditenin İncelenmesi.	41
b-Finansal Yapının İncelenmesi.	43
c-Karlılığın Ölçülmesi.	47
VI-MALİ ANALİZ İÇİN MUHASEBE BİLGİLERİNDE BULUNMASI GEREKLİ ÖZELLİKLER.	50
1) <u>Bilgilerin Kullanıcılar İçin İlgili Ve Önemli Olması.</u>	51
2) <u>Bilgilerin Objektif Ve Güvenilir Olması.</u>	51
3) <u>Bilgilerin Tarafsız Olması.</u>	52
4) <u>Bilgilerin Anlaşılabilir Olması.</u>	53
5) <u>Bilgilerin Zamanında Sunulması.</u>	53
6) <u>Bilgilerin Dönemler Arası Tutarlı Ve İşletmeler İtibarıyla Karşılaştırılabilir Olması.</u>	54

İkinci Bölüm

BİLGİ İLETİŞİM ARACI OLARAK FAALİYET RAPORLARI

I-FAALİYET RAPORUNUN HAZIRLANMA GEREĞİ.	56
II-FAALİYET RAPORUNUN İÇERİĞİ.	57
1) <u>Genel Ekonomik Durum Ve Sektör Hakkında Görüş Bildirme.</u>	58
2) <u>İşletme Hakkında Bilgi Verme.</u>	59

3) <u>Mali Tablolar</u>	60
A.Bilanço.	61
B.Gelir Tablosu.	65
C.Fon Akım Tablosu.	69
D.Nakit Akım Tablosu.	71
E.Net Çalışma Sermayesindeki Değişim Tablosu.	72
F.Kar Dağıtım Tablosu.	73
G.Mali Analizler.	74
4) <u>Denetçiler Raporu</u>	75
 III-FAALİYET RAPORLARININ KULLANIM ALANLARI.	 77
1) <u>Faaliyet Raporunun Yöneticilerce Kullanımı</u> <u>(Yönetim Analizi)</u>	78
2) <u>Faaliyet Raporunun Kredi Veren Kişi ve Kurumlarca</u> <u>Kullanımı(Kredi Analizi)</u>	79
3) <u>Faaliyet Raporunun Ortaklar İle Orta ve Uzun Vadeli Borç</u> <u>Verenlerce Kullanımı(Yatırım Analizi)</u>	80
 V-YABANCI ÜLKELERDEKİ FAALİYET RAPORU UYGULAMALARI.	 81
1) <u>Alman Hukuku</u>	81
2) <u>İsviçre Hukuku</u>	82
3) <u>Fransız Hukuku</u>	83

4) <u>İtalyan Hukuku</u>	84
5) <u>Danimarka Hukuku</u>	84
6) <u>İngiltere ve Hollanda Hukuku</u>	85
7) <u>Amerikan Hukuku</u>	85

Üçüncü Bölüm

FAALİYET RAPORUNA İLİŞKİN TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMA

I-TİCARET KANUNUNA GÖRE FAALİYET RAPORLARI	87
II-SERMAYE PİYASASI KANUNUNA GÖRE FAALİYET RAPORLARI	91
III-FAALİYET RAPORLARININ DÜZENLENME BİÇİMİ NASIL OLMALIDIR	93
1) <u>Giriş</u>	94
2) <u>Faaliyetler</u>	95
3) <u>Kar Dağıtım Önerisi ve Sonuç</u>	97
IV-FAALİYET RAPORU ÖRNEKLERİ	98
1) <u>Bankalar</u>	98
A.İş Bankası	98
B.Esbank	100
C.Etibank	102

2) <u>Sanayi Şirketleri</u>	103
A.Poriş.	103
B.Eşçim(Eskişehir Çimento Fabrikası).	106
C.Söğüt Seramik Sanayi.	107
D.Sörmaş.	109
3) <u>Turizm İşletmeleri</u>	110
A.Marmaris Altın Yunus.	110
4) <u>Sigorta İşletmeleri</u>	111
A.Anadolu Sigorta.	111.
B.Emek Sigorta.	112
C.Şark Sigorta.	113
SONUÇ.	115
YARARLANILAN KAYNAKLAR	i-v
EKLER.	vi-xviii

GİRİŞ

I-ANONİM ŞİRKETİN TANIMI VE ÖNEMİ

1)Anonim Şirketin Tanımı

Anonim şirketler günümüz ekonomik yaşamının ayrılmaz bir parçasıdır. Çünkü dünyada büyük ekonomik gelişmeler anonim şirketlerin kurulmasıyla başlamıştır. Ekonomik gelişme için gerekli olan büyük sermayelerin, dağınık ve küçük tasarrufların toplanarak oluşturulması ve bunların yatırımlara kanalize edilmesi anonim şirketlerce sağlanır.

Türk Ticaret Kanununun 269. maddesinde anonim ortaklık şöyle tanımlanmaktadır:

"Anonim şirket, bir ünvana sahip esas sermayesi muayyen ve paylara bölünmüş olan ve borçlarından dolayı yalnız mamelekiyle mesul bulunan şirkettir. Ortakların mesuliyeti, taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile mahduttur."

Bu tanımlamadan anlaşılacağı üzere anonim şirketlerin diğer ticaret şirketlerinden farklı olan başlıca özellikleri şunlardır¹:

1. Sermayesi muayyen ve en aşağı 500.000 lira olmalıdır (TTK.m.272). (Bankacılık ile iştigal eden anonim şirketlerde en aşağı sermaye 2.000.000. TL olmalıdır) Bu sermaye paylara bölünmüştür. Mesela 500.000 lira sermayeli bir anonim şirkette sermaye her biri 500 er liralık 1000 paya bölünmüş olabilir (Pay değeri 500 tl den aşağı olamaz, halka açık a.ş.lerde pay değerleri.5000 tl den, bankalarda 100000 tl den büyük olamaz). Ortaklar bu payların sahipleri olurlar ve pay karşılığı muayyen parayı veya aynı değeri mesela malı şirkete getirmeyi taahhüt ederler. Ticari itibar ve emek sermaye olarak konamaz. Şirket de buna karşılık pay sahiplerine paylarını temsil etmek için üzerinde yazılı itibari değeri en aşağı 500 lira olan hisse senetleri verir (TTK.m.399). Payların devredilmesi kolaydır. Hamiline yazılı hisse senetleri teslim ile devredilebilir, fakat nama yazılı hisse senetleri ciro ile devredilebilir. Devir işleminin anonim şirkete karşı sonuçlar doğurabilmesi için şirketin pay defterine kayıt edilmesi zorunludur.

2.Şirketin üçüncü şahıslara karşı mesuliyeti şirket mameleki ile sınırlandırılmıştır. Alacaklılar bu mamelekten

¹ Tuğrul ANSAY, **Bankacılar İçin Şirketler Hukuku Bilgisi**, Banka Ve Ticaret Hukuku Bilgisi, Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Ya.No.19, B.8, Ankara,1980, s.54.

alacaklarını elde edemezlerse ayrıca hissedarların mallarına müracaat edemezler. Anonim ortaklıkta, malvarlığı sermayenin üçte ikisinin altına düşmesi halinde ortaklık yöneticilerinin ve genel kurulun, ortaklık alacaklılarının haklarını korumak için bazı önlemler alma zorunluluğunu yasa ile getirmiştir(TTK.m.324). Hissedarın mesuliyeti, taahhüt etmiş olduğu pay karşılığını şirkete ödemekle sona erer. Ortağın rızası olmadıkça bu sorumluluk hiçbir surette arttırılamaz (TTK.m.388). Bazı hallerde sözleşmede hüküm bulunmak kaydı ile ortaklara periyodik nitelikte ikincil hükümler yüklenebilir(TTK.m.405).

3.Şirketin maksat ve konusu iktisadi olmalıdır. Aksi takdirde, yani manevi gaye güdülecekse, Medeni Kanunun dernek dediği tüzel kişilik kurulmalıdır. Konunun hudutları şirket esas mukavelesinde açıkça gösterilmelidir (TTK.m.271).

4.Tüzel kişiler anonim şirkete ortak olarak girebilirler. Mesela bir kollektif şirket veya bir dernek bir anonim şirkete ortak olabilir, yani anonim şirketin hisse senetlerini satın alabilir.Belediye yahut İktisadi Devlet Teşekkülü gibi kamu tüzel kişileri de anonim şirketlerde pay sahibi olmaktadır.

Anonim şirketlerin de birleşerek yeni bir anonim şirket kurmaları veya bir şirketin başka şirketlerin paylarını satın alması mümkündür. Bu sonuncu halde bir anonim şirket başka şirketlere hakim olabilmektedir. Buna holding şirket denir.

5.En az 5 hissedarın bulunması gerekir (TTK.m.277). Fakat

asıl anlamda anonim şirket çok ortaklıdır. Belli bir aile veya grubun elinde olmayıp, çok sayıda küçük tasarruf sahibinin katılmış olduğu şirketlere "halka açık anonim şirket" adı verilmektedir.

Bir anonim şirket en az 5 ortağın biraraya gelmesiyle kurulabilir, fakat bankalarda ortak sayısı ve banka genel kurullarında oya katılma hakkı bulunan ortak sayısının 100'den az olmaması gerekir(Ban.Kan.5/1) Aynı şekilde sigorta şirketinin kuruluşu içinde en az 100 ortak gereklidir.

6. Anonim şirketin ticaret ünvanı işletme maksadını gösterecek bir ibare ile "anonim şirket" kelimelerini ihtiva etmelidir. Bu ünvana hakiki bir şahsın adı da eklenmek istenirse anonim şirket kelimeleri kısaltılarak yazılamaz (TTK.m.45).

2) Anonim Şirketin Önemi

. Anonim şirketler kendi başlarına bir işe yaramayan ve üretime elverişli olmayan küçük tasarrufları toplayarak büyük sermayelerin oluşması ve bunların üretim alanlarına aktarılmasına en elverişli müessesedirler. Böylece kişisel sermayelerle girişilemeyecek büyük girişimler anonim ortaklıklar aracılığı ile kolayca gerçekleştirilebilir².

Anonim şirketler büyüklüğün sağladığı üstünlüklerden

² Oğuz İMREGÜN, **Anonim Ortaklıklar**, B.4, İstanbul, 1989, s.1.

yararlanırlar. Örneğin, büyük miktarlardaki alımlar daha ucuza sağlanır, üretim miktarının büyüklüğü sayesinde kaliteli ve ucuza mal üretilebilir.

Anonim şirket, sermayesini temin eden ve faaliyetlerini yöneten hakiki şahıslardan tamamen ayrı, her türlü faaliyeti kendi adına yürüten bir tüzel kişidir. Kısacası, anonim şirkette esas olan sermayedir, şahısların hemen hemen hiçbir rolü yoktur. Hisseedar, taahhüt etmiş olduğu sermaye payını ödedikten sonra şirket borçlarından dolayı sorumlu olmaz. Onun sorumluluğu şirkette sahip olduğu sermaye payı ile sınırlıdır. Sınırlı sorumluluk ticari teşebbüsü teşvik eden ve özel yatırımın riskli işlere kaymasını sağlayan bir husustur³.

Anonim ortaklıklar büyük girişimlerin küçük tasarruf sahiplerine ait olmasını, elde edilen kazançlardan sadece sınırlı bir sermayeci grubun değil de geniş bir kitlenin yararlanmasını sağlar. Böylece kapitalist düzenin sakıncaları bir ölçüde giderilmiş olur. Ayrıca üretim araçları en etkin şekilde kullanılarak yeni iş alanları açılır ve sosyal refahın gerçekleşmesi anonim şirketlerce sağlanır.

Anonim şirketin bir diğer faydası da ortaklığın kolayca devredilebilmesidir. Hisse senetlerinin satışıyla ortaklık

³ Ferruh ÇÖMLEKÇİ, **Yıllık Rapor Ve Yatırım Analizi**, E.İ.T.İ.A.Ya.No.92/51, Ankara,1971, s.2'den William H.Husband ann James C.Dockeray, **Modern corporation Finance**, Richard D,Irwin Inc., Chicago, 1946, s.22.

devredilebilir. Bu hissedarın sermayesine akıcılık ve likidite kazandırır. Ortakların ölümü veya ortaklıktan çekilmeleri şirketi etkilemez, şirket uzun süre yaşayabilir.

Modern ekonomilerdeki yadsınamayan yararlarına rağmen anonim şirketler kusursuz ve sakıncasız değildirler. Bu sakıncaları şöyle sıralamak mümkündür:

-Anonim şirketlerin kuruluşları ayrıntılı şekil şartlarına bağlanmıştır. Bu formaliteler şirketin kurulmasını geciktirirler.

-Halbuki bir kollektif şirketin kurulması kurucular tarafından bir şirket mukavelesinin tanzimi, imzaların noterlikçe tasdiki ve mukavelenin tescil edilmesi ile tamamlanır⁴

-Halka açık anonim şirketlerde yönetim yöneticilere bırakıldığından yönetim denetimi genellikle gerçekleşemez. Kötü niyetli yöneticiler şirketi kendi çıkarları doğrultusunda yöneterek küçük tasarruf sahibinin zarar görmesine neden olabilirler.

-Anonim şirketler hareket serbestisinden yoksundur, önceden belirtilen amaçları değiştirmek kolay değildir, çeşitli kanun hükümlerini ve formalitelerini yerine getirmek gerekir⁵.

⁴ Tuğrul ANSAY, **Anonim Şirketler Hukuku**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ya.No.261, B.3, Ankara, 1970, s.4.

⁵ İlhan CEMALCILAR-Doğan BAYAR-İnal C.AŞKUN-Şan ÖZALP, **İşletmecilik Bilgisi**, E.İ.T.İ.A.Ya.No.206, Eskişehir, 1979, s.69.

Anonim şirketler kurumlar vergisine tabi olduklarından diğer şirketlere göre fazla vergi ödemek durumunda kalabilirler. Anonim şirketlerde kararlar olağanüstü durumlarda genel kurulda alınır. Genel kurulun toplanması oldukça güç ve masraflı olduğundan ayrıca uzun sürdüğünden anonim şirketler hareket esnekliğine sahip değildirler.

-Anonim şirketlerin devlet denetimine tabi olmasının da sakıncaları vardır: Bir yandan şirket yönetimi yavaşlarken diğer yandan şirket sırları yabancılarca öğrenilmiş olur.

3)Anonim Şirketlerin Sınıflandırılması

Anonim şirketleri özelliklerini dikkate alarak şöyle sınıflandırabiliriz:

- 1-Türk Ticaret Kanununa tabi anonim şirketler
- 2-Sermaye Piyasasına tabi anonim şirketler
- 3-Özel yasalarla düzenlenmiş anonim şirketler

A.Türk Ticaret Kanununa Tabi Anonim Şirketler

a-Aile Anonim Şirketleri (Kapalı Anonim Şirketler):

Ortak sayısı az ve payları genellikle aileyi oluşturan kişilerin elinde toplanmış bulunan anonim şirketler kapalı anonim şirketlerdir⁶. Aile şirketlerinin kurucuları esas mukaveleye

⁶ Ömer LAİK, **Şirketler Muhasebesi**, Ankara, 1985, s.123.

koydukları hükümlerle hissedarlığın devrini güçleştirir ve şirketi kendileri idare ederler.

b-Halka Açık Anonim Şirketler:

Hisse senetleri çok sayıda yatırımcı elinde bulunan, bu özelliğinden dolayı hisse senetleri borsada alınıp satılan ve ortak-yönetici ayırımının gerçekleştiği şirketlere "halka açık anonim şirketler" denir⁷.

B.Sermaye Piyasası Kanununa Göre Anonim Şirketler

a-Hisse Senetleri Halka Arz Edilen Anonim Şirketler:

Ortak sayısının 100 den çok olduğu herhangi bir biçimde saptanan anonim şirketlerin hisse senetleri halka arz olunmuş sayılır (SPK 11/2). 2499 sayılı sermaye piyasası kanununun 11.maddesi menkul kıymeteri halka arz olunmuş anonim şirketleri bu kanunun özel hükümlerine tabi tutmuş bulunmaktadır.

b-Sermaye Piyasasında Yardımcı Kuruluşlar:

i.Aracı Kurumlar

Sermaye piyasasında görev yapmak üzere düzenlenen bu

⁷ Celal KEPEKÇİ, **Sermaye Piyasasının Gelişmesinde Muhasebenin Rolü**, Anadolu Üniversitesi Ya.No.6, Eskişehir, 1983, s.25.

kuruluşlar anonim şirket olarak kurulmak zorundadır. Bu kuruluşların faaliyetlerinin kapsamı menkul kıymetlerin, kıymetli evrakın, mali değerleri temsil eden evrakın başkası nam ve hesabına, başkası hesabına kendi namına veya kendi nam ve hesabına aracılık amacıyla alım-satımı bu kanun hükümlerine göre yürütmektedir (SPK.m.31).

ii.Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları

Bu kuruluşlar, menkul kıymet portföyü işletmek üzere kurulan anonim ortaklıklardır. Bu şirketler, menkul kıymet portföyü işletmek dışında, ancak Maliye Bakanlığından izin almak şartı ile faaliyet gösterebilirler⁸.

iii.Menkul Kıymet Yatırım Fonu

Menkul kıymet portföyü işletmek amacıyla sadece bankalar tarafından kurulup yürütülen kuruluşlardır.

C.Özel Yasalarla Düzenlenmiş Anonim Şirketler

a-Bankalar

Bankalar, belirli bir sermayeyle kurulmuş, saptanan amaçlara göre örgütlenmiş, para toplama, kredi verme gibi

⁸ Bahir Mazhar ERÜRETEN, **Anonim Şirket Ve Davaları**, İstanbul, 1988, s.13.

faaliyetlerde bulunan, ortakları, borçluları ve alacaklıları bulunan anonim şirketlerdir. Bankalar mutlaka anonim şirket olarak kurulup faaliyette bulunmalıdırlar (Bankalar kanunu 3.madde).

b-Dış Ticaret Sermaye Şirketleri

İhracat yapmak amacıyla kurulan anonim şirketlerdir. İhracatın geliştirilmesi yönünde çıkarılan kararnamelerle ortaya çıkmıştır.

c-Holdingler

Genel olarak holdingleşme bir örgütlenme biçimidir. Anonim şirket biçiminde kurulan bir ana şirket başka anonim şirketleri yönetmek amacıyla o şirketin hisse senetlerinden yeterli miktarlarda alır. Böylece ana şirket (holding) bir örgüt çatısı altında yavru şirketlerin yönetiminde söz sahibi olur⁹.

d-Finansal Kiralama Şirketleri

Finansal kiralama, sınai yatırıma yönelik taşınır ve taşınmaz mal ve teçhizatların uzun vadeli olarak kiralanması suretiyle, bunların satın alınması halinde yapılacak yatırımın külfetini azaltma amacına yönelik bir finansman sistemidir. Finansal kiralama işini yapacak şirketler yalnızca anonim şirket şeklinde kurulabilir¹⁰.

⁹ LAİK, s.123.

¹⁰ ERÜRETEN, s.18.

e-Sigorta Şirketleri

Sigorta faaliyetlerinde bulunmak için kurulacak şirket anonim şirket şeklinde kurulmalıdır. Ödenmiş asgari sermayesi 1.000.000 TL olmalıdır.7397 sayılı Sigorta Şirketlerinin Murakabesi Hakkındaki Kanununun 2.maddesine göre sigorta işlemi yapacak şirketlerin anonim şirket şeklinde kurulmaları gerekir.

f-Bağımsız Denetim Şirketleri

Anonim şirketlerde, iç denetim mekanizması dışında bir de dış denetim mekanizması vardır. Kamuya ait dış denetim dışında, özel teşebbüs dış denetim kurumları olan bu kuruluşlar mutlaka anonim şirket şeklinde olmalıdır(121 sayılı T.C.M.B.K.nun 3098 sayılı kanunla değişik 43.maddesi)

II-ANONİM ŞİRKETLERİN BİLGİ KULLANICILARIYLA İLİŞKİLERİ

1)Şirketin Ortaklarla İlişkisi

Anonim şirketler çok sayıda küçük ve dağınık tasarrufları bir araya toplarlar. Şirketin yönetimi ortaklar tarafından yapılamadığından bu görev yöneticilere bırakılmıştır. Yıl boyunca şirket faaliyetlerinden uzak kalan ortaklara yöneticiler faaliyet dönemi sonunda şirketin yönetimi ve faaliyetleri hakkında bilgi vermek zorundadır. Böylece yöneticilerin ortaklar karşısında hesap vermeleri ve aklanmaları mümkün olur.

Yöneticiyi işe getirme ve işten uzaklaştırma işletme sahiplerinin veya ortaklarının hakkıdır. İşletme yönetiminden sorumlu olan yöneticilerin bu görevlerinde başarılı olup olmaması, başarılı ise başarı derecesi kendisinin yönetim görevinde tutulup tutulmaması hakkındaki kararların verilmesinde rol oynar. Yöneticinin başarılılığı ise, faaliyetleri sonucu işletmenin ulaştığı finansal güç ve karlılık ile ölçülür¹¹. Bu nedenle bu bilgilerin dönem sonlarında işletme sahiplerine yani ortaklara iletilmesi gerekir.

Ayrıca bir işletmede ortak olarak kalıp kalmama, diğer bir işletmeye geçme gibi kararların verilmesi yine aynı bilgilere bağlıdır. Bu bilgiler ortak olmak isteyenlerin de kararlarını etkileyecektir.

2)Şirketin Diğer Bilgi Kullanıcılarıyla İlişkileri

Anonim şirketlerin, ortaklar dışında diğer bilgi kullanıcılarıyla da ilişkileri vardır. Yöneticiler şirketle ilgilenen taraflara olan sorumluluklarından faaliyet sonuçlarını yıllık raporlar yardımıyla dışa açıklayarak kurtulurlar. Anonim şirketlerin açıkladıkları en önemli bildirme faaliyet raporudur.

Anonim şirketlerin sahip oldukları varlıkların önemli bir kısmı borç verenlerin yani yatırımcıların fonları ile sağlanır.

¹¹ Özgül CEMALCILAR, **Genel Muhasebe Teori Ve Uygulama**, Eskişehir İ.T.İ.A.Ya.No.102, Ankara, 1976, s.6.

Yatırımcılar piyasada mevcut tahvilleri satın alarak onları çıkaran anonim şirkete borç vermiş olurlar.

Halkın anonim şirketlere güveninin sağlanması ve sermaye piyasasının gelişmesinin devamlı olması için şirketlerin faaliyetlerine ilişkin teknik, ekonomik ve finansal nitelikteki bilgilerin yatırımcılara iletilmesi gerekir. İşletme ile ilgili bilgilerin en önemlisi işletmenin varlıklarında bir dönemde meydana gelen değişmelere ilişkindir¹².

Ellerinde serbest kapıalleri olan kişiler bu işletmeye ortak olmak veya borç vermek alternatiflerinden birinde karar kılmak veya işletmeler arasında bir seçme yapabilmek için işletmenin borç ödeme kabiliyeti, gelir trendi ve yatırım politikası hakkında bilgi sahibi olmak isterler¹³. Görüldüğü gibi anonim şirketin mevcut ve potansiyel yatırımcılara bilgi vermesi gerekmektedir.

Anonim şirketin devletle olan ilişkisi, devletin gelir üzerine koyduğu vergiler için esas olacak büyüklüğü tespit etmek ve vergilerin sıhhatini kontrol etmek amacıyla şirketin faaliyet sonuçlarını incelemesi nedeniyle doğar.

Anonim Şirket kredi aldığı kurumlara ve mal alım satım ilişkisi içine girdiği kurumlara da bilgi vermek zorundadır. Bu

¹² KEPEKÇİ, *Sermaye ...*, s.4.

¹³ CEMALCILAR, s.7.

kurumlar verilen bilgilere dayanarak bir daha şirketle iş ilişkisi içine girip girmemeye karar vereceklerdir.

Özellikle halka açık anonim şirketler, çıkardıkları hisse senedi ve tahvillerle büyük sermayeleri oluştururlar. Bu şirketler halkın tasarruflarını değerlendirdiği için kamuya karşı sorumlulukları diğer şirketlerden daha fazladır. Bu nedenle faaliyet sonuçları hakkında kamuya bilgi vermeleri gerekir.

III-TEZİN AMAÇ VE PLANI

Anonim şirketlerin modern ekonomilerdeki yerleri tartışmasız kabul edilmektedir. Özellikle halka açık şirketlerin küçük tasarrufların yatırıma dönüştürülerek kalkınmanın sağlanmasında önemli rolleri vardır.

Anonim şirketlerin hesap dönemi sonundaki faaliyetlerinin rakamsal sonuçları bilanço ve kar-zarar hesabında ortaya konur. Fakat bu iki tablo, anonim şirketin ekonomik mali durumunu özellikle pay sahipleri yönünden açıklamaya, aydınlatmaya, dönem içindeki olaylara ilişkin bilgi vermeye ve onları irdelemeye yeterli ve müsait değildir. Küçük ve yönetime uzak pay sahibinin rakamlara ve bilanço kalemlerine yabancılığı ve bunların incelenmesinin ve tahlininin uzmanlığı gerektirmesi gerçeği düşünülecek olursa rakamsal yapıya dayalı, dönem sonu sonuçlarını veren hesap belgelerinin amaç açısından yetersizliği

hemen ortaya çıkar¹⁴. Bu nedenle anonim şirket, faaliyetleriyle ilgilenen bilgi kullanıcılarının, ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, faaliyet sonuçları hakkında yeterli bilgilerin içinde bulunduğu faaliyet raporunu (yıllık rapor) hesap dönemi sonunda yayınlamalıdır. Çünkü faaliyet raporunu kullananlar başta ortaklar olmak üzere genellikle başka yollardan şirket hakkında bilgi alamayan kişilerdir.

Yıllık rapordan esas maksat, her bir hissedarı işletmenin faaliyet sonuçları ve mali durumu ile bunları yorumlama sırasında gerekli olan tamamlayıcı bilgileri hakkında bilgi sahibi yapmak, onun işletmeye karşı güvenini kazanmak, işletmeye olan yardımının ve bağımlılığının devamını sağlamak ve şirketteki hissesini satmaktan kendisini alıkoymaktır. Keza yıllık rapor, fert olarak hissedarın şirket için arzetmiş olduğu önemi belirtmeye de çalışır¹⁵.

Çalışmamızın amacı, anonim şirketlerin yayınlayacakları faaliyet raporlarının içeriğini, şirketle ilgili kararlar alacak bilgi kullanıcılarının mali analiz için gerek duyacakları bilgilerin nitelik ve niceliği açısından incelemektir.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Çalışma konumuzun temelini oluşturan anonim şirketleri içeren girişi takip eden birinci bölümde anonim şirketlerin en büyük sorumlulukları olan

¹⁴ Ünal TEKİNALP, "Faaliyet Raporlarının Hukuki Yönü", MUHASEBE ENSTİTÜSÜ DERGİSİ, S.13 (Ağustos,1978), s.87.

¹⁵ ÇÖMLEKÇİ, s.12.

kamuyu aydınlatma ilkesi ile, yayınlanan bilgilerden yararlanan karar alıcılar ele alınacaktır. Bu arada yayınlanan bilgilerin analiz ve yorumu için gerekli nitelikler ve bu bilgilerde bulunması gerekli özellikler incelenecektir.

İkinci bölümde faaliyet raporunun(yıllık raporun) neden ve ne zaman hazırlandığı, içeriği, kullanım alanları incelenerek en üst düzeyde yarar sağlamaları için nasıl düzenlenmeleri gerektiği ele alınacaktır. Bu konudaki yabancı ülkelerdeki uygulamalar belirtilecektir.

Üçüncü bölümde ise Türkiye'deki faaliyet raporu uygulamaları açıklanarak örnekler verilecektir.

Tezin sonuç kısmında ise, ikinci bölümde geliştirilen düşünceler ile üçüncü bölümde ele alınan Türkiye'deki uygulamanın karşılaştırılmasından çıkarılan sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

Birinci Bölüm

EKONOMİK KARAR ALICILARININ GEREKSİNİM DUYDUKLARI BİLGİLER VE BİLGİLERİN ANALİZ BAKIMINDAN ÖZELLİKLERİ

I-KAMUYU AYDINLATMA İLKESİ VE KARAR ALICILAR

1)Kamuyu Aydınlatma İlkesi

A.Şirketin Bilgi Verme Sorumluluğu

Şirketin bilgi verme sorumluluğu, pay sahiplerinin işletmeden bilgi alma haklarıyla başlamış, işletmeler üzerinde toplumun ilgisinin giderek artmasıyla önem kazanmıştır. Modern toplumlardaki işletmeler, sahip ve yöneticilerinden başka işçilerle, işçi sendikalarının, ilerde işletmeye ortak olacak yatırımcı kişi ve kuruluşların, tüketici ve tüketici kuruluşlarının, devletin ve türlü devlet kuruluşlarının ilgisini çekmektedir. Bu kişi ve kuruluşlar, kamuyu oluşturmaktadır.

Kamunun işletmeyle giderek daha fazla ilgilenmesinin nedenlerini şöyle sıralayabiliriz¹⁶ :

1.Artan fert başına milli gelir rakamlarına rağmen, dengesizliklerin etkin biçimde görülmesi ve kamunun konu ile yakından ilgilenmesi,

2.Okuma yazma oranının yükselmesi,

3.Haberleşme araçlarının gelişmesi,

4.Doğal kaynakları kullanmada işletme ve işletme dışı grupların isteklerindeki farklılıkların giderek artması,

5.Sanayileşmede yerleşim hatlarının, hava kirlenmesi, su, kanalizasyon, gecekondular vs.gibi sorunları da beraberinde getirmiş olması,

6.İşletmelerde ortaklık kavramının aile çemberini aşip daha geniş kitlelerin tasarruflarına ve bilgisine gereksinme gösterecek biçimde gelişmesi, yani halka açık anonim ortaklıklarda ortaklık mülkiyetinin değişik boyutlar kazanması,

7.İşçi-işveren ilişkilerinin bilinçlenmesi,

8.Bireylerin yönetimde söz sahibi olmak ve olayları öğrenme eğiliminin artmış olması.

İşletmeler sosyal refahı geliştirmek için eğitim, çevre sorunları ile mücadele, sağlık, kültür hizmetleri, istihdam, hizmet içi eğitim, doğal zenginliklerin korunması gibi bir takım

¹⁶ Cengiz PINAR, "Türkiye'de Muhasebe Uzmanının Kamuyu Aydınlatma Görevi", 1976 TÜRKİYESİNDE MUHASEBECİNİN SOSYAL SORUMLULUKLARI (BİLDİRİLER-YORUMLAR), Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği Ya.No.6, İstanbul, 1979, s.149.

sosyal sorumlulukları üstlenmişlerdir. İşletmelerin genişleyen bu sorumluluklarının ne ölçüde yerine getirildiğinin değerlendirilebilmesi için bilgilerin kamuya aktarılması gerekir.

Kamuyu aydınlatma ilkesi, ortaklık pay sahipleri ve alacaklıların menfaatlerini korumaya ve haklarını bilinçli ve etkili bir şekilde kullanmaya yardım eden, gelecekteki pay ve tahvil sahiplerinin ve sermaye piyasasının diğer ilgililerinin aldatılmalarını önleyip, ortaklık yararına kazanılmalarını sağlayan, özel ekonomik gücün, milli iktisadın gereklerine ve faydasına uygun çalışmasını gerçekleştiren; gerek iç, gerek dış denetimi kapsamı içine alan ilkelerin tümüdür¹⁷.

Kamuyu aydınlatma ilkesi, işletmeyle ilgili tüm karar alıcılara işletme hakkında bilgi verilmesini kapsamaktadır. Bazı işletme ilgilileri işletmeyle ilgili özel bilgi isteyebilirler, işletme onlara bu bilgileri verebilir, fakat bu bilgiler diğer ilgililere verilmediğinden kamuyu aydınlatma ilkesi içine girmez.

İlgili gruplar istedikleri takdirde ya dolaysız bir biçimde (pay sahiplerinin genel kurul toplantılarında oylarını kullanabilmeleri durumunda olduğu gibi) ya da sermaye piyasası kanalıyla dolaylı bir biçimde (hisse senedi satın alacakların verecekleri kararlarda olduğu gibi) ekonomik birim üstünde bir

¹⁷ Ünal TEKİNALP, **Anonim Ortaklığın Bilançosu Ve Yedek Akçeleri Kamuyu Aydınlatma İlkesi İle**, İstanbul Üniversitesi Ya.No.2615, b.2, İstanbul, 1979, s.53.

baskı kurarlar¹⁸. İşletmelerin kamuya açıkladıkları bilgiler, bu baskının olup olmasını veya baskı derecesini belirleyecektir. Açıklanan bilgiler ışığında, ilgililer işletme hakkında olumlu ya da olumsuz karar vereceklerdir.

Şirketin kamuya bilgi verme sorumluluğu yöneticiye aittir. Şirketlerin büyümeleri ve halka açılmalarıyla işletme sahipliği ile yöneticiliği ayrılmış, yönetim işi bu dalda uzman kişilere bırakılmış, ortakların kararlarıyla işletme varlıklarını kullanma yetkisi yöneticilere verilmiştir. Yöneticilerin işletme varlıklarını verimli biçimde kullanıp kullanmadığı, işletmeyi etkin biçimde yönetip yönetmediği, sosyal sorumluluklarını yerine getirip getirmediği ve faaliyetleri sonucu kar edip etmediği açıklanacak bilgiler sonucu belli olacak ve ortaklar tarafından gelecek faaliyet döneminde iş başında bırakılıp bırakılmama kararlarının temelini oluşturacaktır.

Kamuya bilgi verme sorumluluğu toplum kaynaklarının etkin biçimde kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesinde de önemli rol oynar. İşletmeler faaliyetlerini yürütürken enerji, hammadde, hava ve su gibi topluma ait olan kaynakları kullanırlar. Bu kaynakların etkin kullanımının ve çevre kirliliğinin saptanmasında işletmelerin kamuya açıkladıkları bilgiler etken olacaktır.

¹⁸ Çev Haluk ÜNAL, Faaliyet Raporu (Muhasebe Standartları Komitesince Görüş Alınmak Üzere Yayınlanan Ön Rapor), Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği Ya.No.5, İstanbul, 1978, s.20.

B.Kamuyu Aydınlatma İlkesinin Amaçları

İşletmelerin büyümeleri ve işletme sahipliği ile işletmenin ayrı kişilikleri olduğu varsayımı işletme sahiplerini işletmeden uzaklaştırmıştır. İşletme sahibinin işletme içindeki etkinliğinin kaybolması bu kişilere işletme sonuçları hakkında bilgi vermeyi zorunlu kılmıştır. Günümüzde halka açık şirketlerin çoğalması sonucu işletmeler tasarruflarını değerlendirmek isteyen, şirket merkezinden uzak ve gelir elde etmek isteyen çok sayıda ortağa sahip olmaktadır.

Kamuyu aydınlatma ilkesinin birinci amacı, yönetimden uzak kalan ortaklara işletmenin faaliyetleri hakkında bilgi vermektir. Böylelikle pay sahipleri genel kurulda oy kullanmaları için aydınlatılmış olur. Ayrıca bu bilgiler şirketle ilgili alacakları kararlarda (ortak olarak kalıp kalmama, karın dağıtılmasıyla ilgili görüş bildirme gibi) temel dayanak teşkil eder.

Kamuyu aydınlatma ilkesinin amaçlarından biri de şirket faaliyetleri hakkında doğru ve güvenilir bilgi vererek mevcut hissedarları kaybetmemek ve potansiyel hissedarları da kazanmaktır. Bir yatırımcı mevcut tasarruflarını karlı alanlara kaydırmak ve mevcut alternatifler arasından bir seçim yapmak için o şirketle ilgili bilgileri inceleyecektir. Tüm bu bilgiler şirketin yayınladığı faaliyet raporlarında yer alır.

Kamuyu aydınlatma ilkesinin bir diğer amacı, tasarruflarını değerlendirmek için sermaye piyasasında ihraç

edilen hisse senetleri ve tahvilleri alan kişilerin aldatılmalarını önleyip, bilgi sahibi yapmaktır. Böylece tasarruf sahibi, şirket hakkında tam ve doğru bilgi sahibi olduğundan vereceği kararlar da sağlıklı olacaktır. Sermaye piyasasında güven sağlanacak, tasarruflar yatırıma kanalize edilerek toplum refahı yükselecektir.

Bir diğer amaç, toplumu herhangi bir işletmenin durumu hakkında aynı işletme kolunda çalışan diğer işletmelerle karşılaştıracak kadar bilgi sahibi yapmaktır¹⁹. Bu karşılaştırmanın amacı iki işletmeden hangisinin verimli olduğunun veya hangisinin kaynakları etkin kullandığı gibi konularda karar vermektir.

C.Bilgilerin Yayınlanma Yoluyla Açıklanması Zorunluluğu

Kamuyu aydınlatma ilkesinin gerçekleşmesi için bilgilerin açıklanıp yayınlanması yani ilan edilmesi gerekir. Kamuyu aydınlatma sorumluluğu iki aşamalıdır:Halka açılma sırasında ve dönem sonlarında işletme hakkında bilgi verme. Halka açılma sırasında izahname ile bilgi verilir. İzahnamede şirket hakkında genel bilgiler, şirket sermayesi, kurucular, kar dağıtımı, hisse senetleri ve tahvillere ilişkin bilgiler yer alır. Aydınlatmada ikinci aşama faaliyet dönemi sonlarında ortaklık uğraşları hakkında bilgi vermektir.

Bilgilerin yayınlanması raporlar şeklinde veya radyo,

¹⁹ TEKİNALP, Anonim..., s.13.

televizyon, gazete gibi iletişim araçlarından yararlanarak yapılan reklamlar şeklinde olabilir. Şirketler, faaliyetleri hakkındaki bilgileri finansal tablolar şeklinde raporlar ve kamuya açıklarlar.

Başlangıçta işletme hakkında bilgi veren tablolar gelir tablosu ve bilanço iken, işletmelerin büyümeleri sonucu, ilgi çevreleri çoğalmış ve bu çevreler daha fazla bilgi veren tablolar doğmasına yol açmıştır.

Günümüzde kamuyu aydınlatma amacıyla yayınlanan tablolar bilanço, gelir tablosu, fon akım tablosu, net çalışma sermayesinde değişim tablosu, nakit akım tablosu ve kar dağıtım tablosudur.

Kamu aydınlanmasında genellikle bilanço ve gelir tabloları firmaların ekonomik ve mali yapıları hakkında bilgi alınabilecek en önemli temel finansal tablolar olarak kabul edilmektedir²⁰. Bilanço ve gelir tablosu rakamsal yapıya dayalıdır, yönetimden uzak pay sahibine işletmenin faaliyetleri hakkında yeterli bilgi vermekten uzaktır. Bu tablolar yanında şirket hakkında bilgi veren diğer tablo ve açıklamalara da gerek vardır.

Kamuyu aydınlatma araçlarından fon akım tablosu işletmenin sağladığı fonları ve bunların kullanım yerlerini gösterir. Nakit akım tablosu, faaliyet döneminde işletmede olan

²⁰ PINAR, s.155.

nakit akışlarının kaynak ve kullanım yerlerini gösterir. Net çalışma sermayesindeki değişiklikler tablosu, faaliyet döneminde net çalışma sermayesindeki artış veya azalışlar şeklindeki değişikliği ve bunların kaynak ve kullanım yerlerini gösterir. Kar dağıtım tablosu, faaliyetler sonucu elde edilen karın nerelere dağıtıldığını gösterir.

Bu tablolardan hiçbiri tek başına işletme hakkında yeterli bilgiyi verecek nitelikte değildir. Tablolardaki rakamlar ilk bakıldığında bir anlam ifade etmezler, analiz edip yorumlanmaları gerekir. Analiz ve yorum için ise başka bilgilere de ihtiyaç vardır, İşletmeyi çevreden soyutlayamayız. Genel ekonomik durum, içinde bulunulan sektör ve işletme hakkındaki bilgiler ile muhasebe aracılığıyla verilememiş olup mali tablolardaki bilgileri tamamlayıcı nitelikte olan bilgiler analiz ve yorum için gereklidir. Genellikle tabloların açıklanmasında gazeteler kullanılır, fakat bu yolla ayrıntılı bilgi verilemez. Bu bakımdan yukarıdaki bilgileri kapsayan ve kamu aydınlanmasında kullanılan en iyi araç faaliyet raporu olmaktadır.. Şirketler her yıl bir defa kamuyu aydınlatmak amacıyla faaliyet raporu yayınlarlar.

"Batı ülkelerinin hemen hepsinde kamuya bilgi verme hukuk kurallarıyla zorunlu hale gelmiştir. İngiltere'de bütün şirketler için finansal bilgi açıklama zorunluluğu vardır. Diğer batı ülkelerinde(Almanya, Belçika, Hollanda, İtalya gibi) sermaye tutarı, ya da işçi sayısı gibi ölçülerle saptanan, büyük sayılan şirketler, faaliyetleri konusunda kamuyu aydınlatmak

zorundadır"²¹.

Amerika'da kamuyu aydınlatma yasalarca güvence altına alınmıştır. Bu bakımdan sermaye piyasasında yer alan her şirketin faaliyeti denetlenir.

2) Karar Alıcılar Ve Bilgi Gereksinimleri

Karar alıcı, işletme faaliyetlerine ilişkin bilgileri elde ederek işletme hakkında çeşitli kararlar alan kişi ve kurumlardır. Karar alıcıların işletmeyle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkileri vardır.

Karar alıcıları şöyle sınıflandırabiliriz:

- Sermaye yatırımcıları grubu
- Borç verenler grubu
- Çalışanlar grubu
- Uzman-danışman grubu
- İş ilişkisinde bulunulan grup
- Devlet
- Halk

A.Sermaye Yatırımcıları Grubu

Sermaye yatırımcıları, şirketlerin halka açılmalarıyla

²¹ Mustafa A.AYSAN, "Ekonomik Denetim Düzeni", EKONOMİ-HUKUK KONGRESİNDE SUNULAN TEBLİĞLER, Türkiye Barolar Birliği Ya.No.20, Ankara, 1975, s.21.

piyasaya sürdükleri hisse senedi ve tahvilleri satın alarak tasarruflarını değerlendirmek ve kar elde etmek isteyen kişilerdir.

Sermaye yatırımcıları işletmedeki yatırımlarını arttırmak ya da azaltmak, karın dağıtımı ile ilgili görüş bildirmek, yöneticilerin faaliyet sonuçlarını değerlendirmek ya da işletmeye borç şeklinde fon sağlayıp sağlamamak gibi alanlarda kararlarını verirken faaliyet raporlarındaki bilgilerden yararlanırlar²². Yatırımcılar gelecekte şirket senetlerinden kar veya faiz geliri elde etmeyi ve ana paranın kaybolmamasını beklerler. Bunun için şirketin geçmişte başarılı olup olmadığını gösteren finansal tabloları inceleyerek ve diğer işletmelerle karşılaştırmalar yaparak gelecekle ilgili kararlarını verirler. Yatırımcılar hisse senedi alırken ve genel kuruldaki oylama sırasındaki kararlarında, yaptıkları yatırımlardan elde edecekleri geliri en fazlaya çıkarmayı amaçladıklarından faaliyet raporlarında bu bilgileri gösteren mali tablolarla en fazla da gelir tablosuyla ve kar dağıtım tablosuyla ilgilenirler.

Günümüzde kişi yatırımcıların yerini kurum yatırımcıları almaktadır. Bu kurumların alacakları kararlar işletmeyi önemli ölçüde etkilemektedir. Bu kurumlar yönetim işlemleri hakkında bilgi isteyerek yönetim kararlarına etki etmeyi isteyebilirler. "Bu nedenle sermaye yatırımcıları grubunun bilgi gereksinmesi birinci derecede önemlidir ve bu bilgileri kapsayan bir faaliyet raporu amacına ulaşmada oldukça başarılı sayılabilir. Bir faaliyet

²² AYSAN, "İşletmelerin... s.31. Kamuya Hesap Verme Sorumluluğu ve Faaliyet Raporları", MUHASEBE ENSTİTÜSÜ DERGİSİ, s. 13 (AĞUSTOS, 1978-III), s.31.

raporunda sermaye yatırımcılarının aşağıda özetlenmiş bilgi gereksinmelerini karşılayabilecek bilgiler bulunmalıdır"²³.

-Ortakların işletmeye yatırdıkları fonları yöneticilerin yasalara uygun bir biçimde ve bütünüyle kullanıp kullanmadığı,

-İşletme yöneticilerinin başarı derecesinin etkinliği ile amaçlarının, yatırım ve kar dağıtım planlarının değerlendirilmesi,

-Üst düzey firma yöneticilerinin ve müdürlerinin tecrübeleri ve geçmişleri hakkında bilgilerle birlikte bunların sahip oldukları diğer yöneticilik ve yönetim kurulu üyelikleri ile ilgili durumların belirlenmesi,

-İşletmenin ekonomik yönden istikrarının ve zayıf yönlerinin saptanması,

-İşletmenin nakit durumunun mevcut veya gelecekteki ek sermaye, çalışma sermayesi gereksinmesinin, uzun dönemli veya kısa dönemli borçlanmaya gitme yeteneğinin saptanması,

-İşletmenin gelecekle ilgili gelişmelerinin, kar payı ödeme kapasitesinin tahmin edilmesi ve gelecekte yapılacak yatırım seviyesi hakkında bir fikir yürütülmesi,

-İşletmenin durumunun geçmiş yıllarla veya diğer ekonomik birimlerle karşılaştırmasının yapılması,

-Diğer işletme ilgililerinin işletme üzerindeki haklarının

²³ ÜNAL, " Faaliyet Raporlarında...", s.43'den **Inflation Accounting ve The Corporate Report**, Accounting Standards Committee, London, 1975.

Açıklanması Gereken Bilgiler" MUHAHEBE ENLİTİBİSİ DERGİSİ - S.14 (Ağustos, 1978-III)

değerinin saptanması.

Tahvil alan kişi şirkete borç vermiş olur, fakat ortak olamaz, yönetimde söz sahibi değildir. Şirket kar etsin veya etmesin tahvil faizlerini ve vade sonunda ana parayı ödemek zorundadır. Bu nedenle tahvil sahibi şirketin kar edip etmediğiyle ilgilenmezler. Onu ilgilendiren şirketin ödeme güçlüğü içine düşüp düşmeyeceğidir.

B.Borç Verenler Grubu

İşletmeye kredi verenler alacaklarını vadesinde elde edebilmek için işletmenin mali durumu ve faaliyet sonuçlarını yakından incelemek zorundadırlar.

Borç verenler grubu temel olarak bir şirkete verilmiş kredinin uzatılması veya borç verilmesi kararlarında ve faiz ödemelerinde şirketin belirlenen zamanlarda ödeme yapip yapmayacağına saptanmasında yardımcı olacak bilgilere gereksinme duyarlar²⁴. Bunların başlıcaları şunlardır:

-İşletmenin nakit durumu ve çok kısa dönemde faaliyetleri sürdürme-bilmek amacıyla gereksinme duyulan nakit miktarı,

-İşletmenin üretken varlıklarının finansmanı için gerekli fonlardan kar dağıtımını yapip yapmadığı, borç verenleri en çok ilgilendiren durumdur. Ayrıca işletmenin kazanç türleri de borç verenler için ayrı bir bilgi olmaktadır.

İşletmeye kredi verenler işletmenin gelecekteki büyüme durumu ve ekonomik durumuyla ve şimdiki finansal yapısıyla ilgilenirler. Kısa süreli borç verenler likidite durumu üzerinde

²⁴ Ünal, **Faaliyet Raporlarında...**,s.44.

dururlar. İşletmenin elinde bulundurduğu nakit ve nakde çevrilebilecek değerler bunların piyasa değerleri, borcun geri ödenip ödenmeyeceği araştırılırken incelenecektir. Uzun süreli borç verenler işletmenin ekonomik ve mali yapısıyla ilgilenirler. Karlılık, teminat olması açısından önemlidir. Uzun vadeli borç verenler, işletmenin ödeme güçlüğü içine düşüp düşmeyeceğini de bilmek isterler.

İşletmeye borç verenler arasında kısa süreli borç veren para piyasası kurumları (Ticaret Bankaları), uzun süreli borç veren kalkınma ve yatırım bankaları ile sigorta şirketleri, işletmenin faaliyet sonuçlarını ve mali durumunu borç vermeden önce ve borcun ömrü boyunca yakından izlemek durumundadırlar²⁵. Faaliyet raporları, bu alanda en önemli bilgi kaynağıdır. Çünkü işletme ve işletmeyi etkileyen şartlar hakkında en geniş bilgiyi veren kaynak faaliyet raporudur. Ayrıca faaliyet raporlarında bağımsız denetçinin denetim raporu yer aldığından borç verenler açısından bu rapor güvence oluşturur..

C.Çalışanlar Grubu

Bir işletme çalışan kişilerin gelecekteki geçimleri ve gelirleriyle ilgili beklentilerini karşılamaktan sorumludur.

İşletme katma değeri içinde en büyük paylardan birini alan işçiler ve işçi sendikaları, toplumun bütün işletmeleri üzerindeki etkilerini gittikçe arttırmakta ve faaliyet raporları içinde sunulacak bilgilere gereksinimin gittikçe artmasına neden olmaktadır. Son yıllarda işçilerin yönetime katılması, mülkiyetin yaygınlaştırılması gibi nedenlerle çalışanlara bilgi verilmesi önem kazanmaktadır.

²⁵ AYSAN, İşletmelerin..., s.31.

Faaliyet raporları çalışanların şu konulardaki bilgi gereksinimlerini karşılamalıdır²⁶:

-Yönetimin sağladığı gelişme,etkinlik ve amaçları yanında çalışma planlarının değerlendirilmesi,

-İşletmenin gelecekle ilgili beklentilerinin yanında ücretlerin ödenmesi ve gelecekteki çalıştırma düzeyinin tahmin edilmesi,

-İşletmenin kısa dönemdeki nakit gereksinmesinin saptanması,

Ayrıca çalışanlar çalıştıkları işletmenin mevcut durumu ile geleceğine ilişkin bilgileri bilmek isteyebilirler.İşletmede çalışan işçiler veya bunların bağlı oldukları sendikalar ücret arttırımı ve gelecekle ilgili isteklerinin yerine getirilip getirilmeyeceğini işletmenin mali durumuna ve büyüme potansiyeline bakarak anlayacaklardır. İşletmenin mali durumunu ve faaliyet sonuçlarını etraflıca gösteren rapor ise faaliyet raporudur.

D.Uzman_Danışman Grubu

Ortaklar ve yatırımcılar yatırımlarını arttırmak ya da azaltmak, çeşitli alternatifler arasında karar vermek, yöneticilerin faaliyetlerini değerlendirme gibi konularda kararlarını verirken faaliyet raporlarından yararlanırlar. Ancak, bu kararları almalarında yardımcı olacak bilgileri elde etseler de bu bilgileri değerlendirecek uzmanlığa sahip olmayabilirler veya kararlarında etken olacak ekonomi ve endüstriyle ilgili bilgileri olmayabilir. Uzman_danışman grubu yatırımcıların alacakları

²⁶ ÜNAL, Faaliyet Raporlarında..., s.45.

kararlarda, faaliyet raporlarını inceleyerek onlara yardımcı olurlar. Bu gruba borsalar, yatırım şirketleri, sermaye piyasası aracı kurumları girer.

Uzman_danışman grubunun bilgi gereksinmesi, diğer işletme ilgililerinin bilgi gereksinmelerine benzer. Örneğin, borsa simsarları ile yatırımcıların bilgi gereksinimleri ve işçi sendikaları ile çalışanların bilgi gereksinimleri hemen hemen birbirine benzer. Bu çevirmenlik işlevini yerine getiren uzman_danışman grubunun varlığı olağandan daha dikkatlice düzenlenmiş bilgilerin istemde bulunulmasına yol açacaktır²⁷. Çünkü uzman-danışman grubu üst bilgi düzeyindeki kullanıcıdır. Normal yatırımcıdan daha fazla bilgi ve tecrübeye sahiptir.

E.İş İlişkisinde Bulunulan Grup

Bu gruba müşteriler, işletmeye mal satanlar, ticari kredi açanlar, rakipler girmektedir. Bunlar işletmeyle çeşitli yönlerden ilgilenmektedirler.

Faaliyet raporları, iş ilişkisinde bulunulan grubun bilgi gereksinmelerini karşılayacak bilgileri içermelidir. Mal satanlar işletmenin ödeme gücüyle ve gelecekteki işletmeyle olan ilişkilerinin devam edip etmeyeceğini bilmek isterler. Ödeme gücünün tespitinde işletmenin mali durumu, karlılığı, likidite durumu, alacaklarının vadesi incelenir. Müşteriler, işletmeden talep edecekleri malın zamanında teslim edilip edilmeyeceğini ve uygun kredi koşulları sağlanıp sağlanmayacağını bilmek isterler. Bunun için işletmenin üretim gücü, fiyat ve satış koşulları, yeterli hammaddeye sahip olup olmaması gibi bilgilerle ilgilenirler.

²⁷ Çev.ÜNAL, s.29.

Rakipler ve benzer işletmeler hem gelecekteki yatırımcılar olarak (veya işletmeyi toptan satın almak isteyenler) hem de ekonomik karşılaştırmalarla kendi verimliliklerini artırmak amacıyla bilgi edinmek isterler²⁸. Rakipler işletmenin karlılık durumu, yeni bir mamul piyasaya sürüp sürmeyeceği, nerelere yatırım yaptığı, gelişme durumu, mali durumu, pazarlama yöntemleri, fiyat ve satış koşulları gibi bilgilere gereksinime duyarlar.

F.Devlet

Devlet gelir üzerinden koyduğu vergiler için esas olacak büyüklüğü (vergi matrahı) hesaplamak, tahsil ettiği dolaylı vergilerin (işletme vergisi, gider vergisi gibi) sıhhatini kontrol etmek²⁹, ekonomik ve finansal durumla ilgili bazı istatistik bilgiler ve grafikler hazırlarken, şirket kredi istediğinde verip vermeme kararı alırken ve şirketle iş ilişkisine girerken bazı bilgilere gereksinim duyar. Faaliyet raporları bu gereksinimleri büyük ölçüde karşılayabilir.

Devlet kalkınma planlarıyla yıllık programların hazırlanması ve uygulanması için işletmeyle ilgili bilgilere ihtiyaç duyar, ayrıca devlet ekonomik politikasını uygularken ve makro ve mikro analizler yaparken işletmelere ait muhasebe verilerini kullanmaktadır³⁰.

G.Halk

Toplumdaki kişiler, ekonominin geleceği, yaşadığı çevrenin

²⁸ Çev.ÜNAL, s.30.

²⁹ CEMALCILAR, s.7.

³⁰ İsmail COŞKUN, **Yorum I**, 1976 TÜRKİYESİNDE MUHASEBECİNİN SOSYAL SORUMLULUKLANI(BİLDİRİLER-YORUMLAR), Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği Ya.No.6, İstanbul, 1979, s.126.

temizliği, gelecek kuşakların refahı gibi ülkenin geleceği ile yakından ilgilendiklerinden, ekonomiyi oluşturan işletmelerin mali durumunu, faaliyet sonuçlarını, girişimlerin karlılığını ve etkinliğini, nakit durumlarını, yardım derneklerine yaptıkları katkıları, faaliyetlerin yasalara uygunluğu, çevreye verdikleri zararı önleyici tedbirler alıp almadıkları, yerel ve dış hükümetlerle yaptıkları işlemler hakkında bilgi edinmek isterler. Faaliyet raporu halkın bilgi gereksinimlerinin tümünü karşılayamaz, fakat en çok karşılayacak biçimde düzenlenmelidir.

Bunların dışında şirketlerin uluslararası ilişkilere ve özellikle Türkiye'nin Ortak Pazar ve uluslararası şirketlerle ilişkileri nedeniyle kamunun aydınlatılması önem taşımaktadır.

II-KAMUYA AÇIKLANACAK BİLGİLER

1) Bilginin Tanımı

Bilgi, yapılan tahminlerin veya alınan kararların temelini oluşturan, düzeltilmiş, işlenmiş ve anlamlı şekle sokulmuş verilerdir³¹. Veriler rakam, harf, sembol olarak belirtilebilir. Fakat karar almada kullanılabilmesi için anlamlı şekle sokularak bilgi haline dönüşmesi gerekir. Verilerin bilgi haline dönüşmesinde muhasebe raporları önemli bir yere sahiptir. Muhasebe raporları sayesinde veriler belirli bir sıralamaya tabi tutularak düzenli olarak kullanıcılara iletilir.

Finansal analiz açısından bilgi, şirketin karlılık, likidite

³¹Ferruh ÇÖMLEKÇİ-Celal KEPEKÇİ, **Genel Muhasebe Ve Dış Raporlama**, Anadolu Üniversitesi İ.B.F.Döner Ser.İşl.Ya.No.1, Eskişehir, 1989, s.3.

durumunu ve finansal yapısını ortaya koyan herşeydir.

2) Bilgi Çeşitleri

Bir işletmenin durumu analiz edilirken kullanılan bilgiler

finansal ve finansal olmayan bilgiler olarak ikiye ayrılır. Finansal bilgiler tablolarda açıklanan rakamsal bilgiler, finansal olmayan bilgiler ise işletmenin çevresi ve ekonomik şartlarla ilgili bilgilerdir.

A. Finansal Bilgiler

a- Muhasebe Bilgileri

Şirketler, bilgi kullanıcılarıyla aralarındaki iletişimi muhasebe sayesinde kurarlar. Muhasebe bilgileri, bilgi iletişim ve haberleşme aracıdır. Muhasebenin sunduğu finansal nitelikteki bilgiler, işletmeyle ilgilenen ve çeşitli kararlar alan kişilerin kararlarının temelini oluşturur.

Muhasebenin temel fonksiyonu, mali karakterli olayları kaydetmek, özetlemek ve raporlamaktır. İşletmenin parayla ilgili olayları belirlenir, değerlendirilir ve mali tablolar halinde kullanıcılara sunulur.

Mali tablolar sayesinde işletme içindeki(yöneticiler) ve dışındaki (ortaklar, borç verenler, devlet gibi) gruplara işletmenin finansal durumu, karlılığı, kullandığı fonların kaynakları gibi bilgiler belirli aralıklarla verilir. Böylece kullanıcılar işletme sonuçlarını değerleyebilirler, başka işletmelerle ve aynı işletmeyi zaman içinde karşılaştırabilirler.

Ancak muhasebe bilgilerinin bu yararları sağlayabilmesi

için karşılaştırmaya elverişli olmalı, zamanında düzenlenmeli, doğru bilgileri vermelidir.

Kamuya muhasebe bilgileri sunmak amacıyla açıklanan başlıca finansal tablolar bilanço, gelir tablosu, fon akım tablosu, nakit akım tablosu, kar dağıtım tablosu ve net çalışma sermayesindeki değişim tablosudur.

b-Analiz Sonucu Elde Edilecek Bilgiler

Mali analiz işletmenin faaliyet sonuçlarını rakamlarla ifade eden bilanço, gelir tablosu, fon akım tablosu gibi tablolara sunulan bilgilerin karar almada yararlı hale getirilmesi için yapılan bir çalışmadır. Bu çalışmayla rakamlar anlamlı hale gelir, temsil ettikleri ilişkiler ve sorunlar ortaya konur.

Mali analiz, mali tablolardaki verilerin önemini ve anlamını saptamak için yürütülen bir faaliyettir, bu faaliyetle elde edilen sonuçlar, işletme ile ilgili olarak alınan çeşitli kararların temelini oluşturur³².

"İşletme sahipleri, koydukları sermayenin korunup korunmadığı ile yatırımlarının karlılığını, yöneticiler de işletmeyi çeşitli yönlerden hangi başarı noktasına getirdiklerini ve bundan sonrası için gelişmelerin nasıl olacağını görmek isterler. Kredi kurumları, satıcı ve müşteriler, potansiyel yatırımcılar, devlet ve kamu gibi işletme dışından olanlar kendi çıkarlarının gerektiği noktalarda işletmeyi tüm ayrıntısıyla tanımak ihtiyacındadırlar. Bilanço ve gelir tablosu ise, işletmenin sadece o dönem için mali durumu ve faaliyet sonuçlarını genel

³² Yüksel KOÇ YALKIN, **İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri**,B.6, Ankara, 1988, s.35.

hatlarıyla gösterir, onlardan ayrıntıyı ve gelişmeyi görmek imkansızdır. Bunun için mali tabloların analiz ve yoruma tabi tutulması gerekir"³³.

Mali analiz sonucu, işletmenin likidite durumu, karlılık durumu, mali durumu, aktiflerini kullanma durumu gibi bilgiler elde edilir. Şimdiki ve geçmişteki durumu karşılaştırılarak gelişmesinin yeterli olup olmadığı saptanır ve karar alıcıların gereksinim duydukları bilgiler elde edilir.

.B)Finansal Olmayan Bilgiler

a-Mali Tablolara Ek Bilgiler

Finansal tablolar hazırlanırken, bunları analize tabi tutacak uzman kişilerin bilgi ihtiyaçlarını giderecek bilgilerin verilmesine özen gösterilmelidir.

Finansal tablolarda verilen rakamların bazıları, ek açıklamalar yapılmadan özellikle işletme dışındaki uzman kişi ve kurumlara anlamsız gelecektir. Değerleme yöntemi belirtilmemiş stok rakamları, uygulanan amortisman yöntemi belirtilmemiş amortisman tabi varlıklarla ilgili rakamlar okuyucu için anlamsız rakamlardan öteye gidemezler.

İşletme ilgililerinin karar almalarını kolaylaştıracak bilgilerin tümünü mali tablolara dahil etmek onların gereksiz teferruata boğulmalarına neden olur ve ortaya konmak istenen durum ilişkilerin gözden kaçmasına neden olur. Okuyucuyu teferruata boğabilecek ve onun temel ilişkileri görmesini engelleyecek unsurlar mali tablolar yerine bunlara ek olarak

³³ Sabri BEKTÖRE-Ferruh ÇÖMLEKÇİ,**Mali Tablolar Analizi**, Anadolu Üniversitesi E.S.B.A.V.Ya.No.71, Eskişehir, 1989, s.3.

verilecek dipnotlar ve açıklayıcı notlarla açıklanabilir, açıklayıcı notların belli başlı nedenleri şunlardır³⁴ :

- 1.Değerleme esaslarının açıklanması
- 2.Tabloların içinde gösterilmesi olanaksız olmakla beraber işletmenin durumu bakımından bir değer ifade eden unsurlar ve hususların belirtilmesi
- 3.Özel bir değişikliğe veya olağanüstü bir duruma dikkatin çekilmesi
- 4.Gereken hallerde tablo başlıklarının genişletilmesi.

Mali tablolar işletme hakkında ilgililerin karar alabilmesine olanak sağlayacak bilgileri içermelidir. Mali tablolar ile kamuya açıklanan bilgiler asgari ölçüde aşağıda sıralanan içerikte olmalıdır³⁵:

- 1.Mal varlığını değerlendirme olanağını vermelidir
- 2.Sabit yatırımların alanlar itibarıyla değerlendirilmesi sağlanmalı
- 3.Yatırımların finansman şeklini açıklayacak biçimde olmalıdır
- 4.Firmanın likidite durumunu yansıtmalı
- 5.Firmanın öteki kuruluşlarla olan iştiraklerini göstermeli
- 6.Karlılık analizlerini sağlayacak açıklıkta olmalı
- 7.Yönetici ve pay sahiplerine tanınan hakları yansıtmak için açıklıkta olmalı
- 8.İşletme karı ve dağıtılacak karı belirtecek nitelikte olmalı
- 9.Bilanço ve gelir tablosundaki kavramlar halkın

³⁴ İhsan KARACAN, " Kamuya Açıklanacak Mali Tabloların Taşınması Gereken Nitelikler", MALİYE DERGİSİ, S.43 (Ocak-Şubat, 1980), s.132.

³⁵ PINAR,s.155.

anlayabileceği biçimde ve sade olmalıdır.

Finansal tabloların hazırlanmasında esas alınan muhasebe ilke ve politikaları belirtilmelidir. Paranın satın alma gücündeki değişiklikler nedeniyle tarihsel ve cari değerleri yansıtacak biçimde mali tablolar düzenlenmelidir. Böylece mali tabloların yeniden düzenlenmelerine olanak sağlanır, yeniden düzenlenen tablolara işletmenin durumu daha gerçekçi olarak ortaya konulabilir, işletme ilgililerinin gereksinimleri daha doğru ve uygun yanıtlanabilir.

İşletmenin faaliyet sonuçlarının yıllararası ve işletmeler arası karşılaştırılabilmesi için mali tabloların tekdüzen form ve ilkeler içinde hazırlanması ve açıklanması gerekir. Açıklanan bilgilerin doğruluğunun sağlanması için işletme dışındaki bir denetçi tarafından denetlenmesi ve onaylanması gerekir.

b-İşletmenin Çevresiyle İlgili Bilgiler

Bir işletmenin mali yapısı ve faaliyet durumu incelenirken sadece finansal bilgiler yeterli değildir. Finansal bilgilerin yer aldığı tablolar birer rakam yığınıdır. İşletmenin varlık ve kaynak yapısını, gelişme durumunu, yatırımlarını incelerken finansal olmayan bilgilere de ihtiyaç duyulur.

Finansal olmayan bilgiler dünya ve ülke olayları, sektör ve işletme hakkındaki bilgilerdir. Dünyadaki ekonomik, politik, sosyal, kültürel değişimler ve ülkedeki ekonomik, politik, sosyal ve kültürel gelişmeler işletmeyi etkileyecektir.

Ekonomideki görülen mevsimlik, dönemsel ve benzer dalgalanmalar ve fiyat seviyesindeki değişikliklerin işletme

faaliyetleri üzerindeki etkileri önemlidir³⁶.İşletmenin içinde bulunduğu sektör hakkında da bilgi verilmelidir. İşletme hakkındaki bilgiler, işletmenin karlılık durumu, üretim durumu, ürettiği mamul çeşitleri, hammadde ve stok durumu, satış koşulları, yöneticilerin yetenek ve davranışlarıdır.

Finansal olmayan bilgiler, işletmenin başarı durumunun belirlenmesinde finansal bilgiler kadar önemlidir.

İşletme hakkında karar verecek işletme ilgilisi sadece finansal bilgilerle değil, işletmenin etki altında bulunduğu ülke ve sektöre ilişkin bilgilerle de ilgilenmelidir.

III-BİLGİNİN ANALİZLE ELDE EDİLME YOLLARI

1)İşletmenin Faaliyet Raporunda Yaptığı Analizler

İşletme yayınladığı faaliyet raporunda bazı analizlere yer verebilir. Bunlar karşılaştırmalı tablolar. istatistiki bilgiler, finansal yapıyla ilgili reşyolar ve grafikler olabilir. İşletme bazen bu sonuçların kısa bir yorumunu da yapabilir.

İşletmenin finansal tablolarının anlaşılmasını kolaylaştıracak, faaliyet araçlarından nasıl yararlandığını açık biçimde ortaya koyacak, ekonomik faaliyetleri hakkında bilgi vermeyi sağlayacak bu bilgiler karar alıcılar için oldukça önemlidir. İşletmenin yaptığı analizler, karar alıcının bu işi yapmak için harcayacağı zamanı bir ölçüde önleyeceğinden faaliyet raporlarının faydalarını arttırır. Ayrıca bu konuda fazla bilgi sahibi olmayan normal bir kişinin faaliyetleri anlamasına da

³⁶ KOÇ-YALKIN, s.46.

yardımcı olunur. Grafikler ve istatistiki bilgilerle işletmenin faaliyetlerinin can alıcı noktaları daha belirgin olarak gözler önüne serilir ve anlamak oldukça kolaylaşır.

2)Bilgi Kullanıcısının Yapması Gerekli Analizler

Mali analizin başarılı olabilmesi için işletme içi ve işletme dışı etkenler gözönüne alınmalıdır. Analist işletmeyi etkileyen ekonomik faktörleri (ekonomik dalgalanmalar, fiyat değişiklikleri v.b.), işletmeyle ilgili faktörleri (sanayinin istikrarlılığı, aktiflerin dönüş hızı, üretim döneminin uzunluğu, satış koşulları v.b.) ve işletme yönetimi ile ilgili faktörleri (yöneticilerin karar ve davranışları, yetenekleri) dikkate alarak analiz yapılmalıdır.

Mali tabloların, analiz için gerekli doğruluk ve tamlığa sahip olabilmesi, işletmede iyi bir muhasebe sisteminin varlığına gerekseme gösterir³⁷. İşletmenin geçmiş dönemlerle ve diğer işletmelerle karşılaştırmasının yapılabilmesi için uygulanan muhasebe yöntemleri aynı olmalıdır. İşletmelerde aynı temel kavram ve ilkelerin uygulanması için tekdüzen hesap planı uygulanmalıdır. Ayrıca analist, muhasebe teori ve uygulamalarını, çeşitli işletme politikalarını(üretim, finans vb.) bilmeli, mali tabloları gerektiğinde yeniden düzenleyebilecek bilgiye sahip olmalıdır.

Mali tabloların analizindeki amaç çeşitli analiz tekniklerinden (karşılaştırmalı tablolar, yüzde metodu, trend yüzdeleri metodu, oranlar) yararlanarak mali tabloların analize tabi tutulması ile işletmenin şimdiki ve gelecekteki mali durumu ve faaliyet sonuçlarını ortaya koymak, aynı sektördeki

³⁷ Oktay GÜVEMLİ, **Uygulamalı Mali Tablolar Tahlili**, İstanbul, 1981, s.14.

işletmelerle karşılaştırmalar yapmak, ve işletmenin geçmişteki durumu ile şimdiki durumunu karşılaştırarak gelecek hakkında tahminler yapmaktır. Mali tabloların analiziyle şu bilgiler elde edilir:

a-Likiditenin İncelenmesi

Likiditenin incelenmesi işletmenin borçlarını zamanında ödeyip ödeyemeyeceğinin incelenmesi yani borç ödeme gücünün belirlenmesidir. İşletmenin likidite durumunun belirlenmesinde vadesi gelen kısa vadeli borçların para ve paraya çevrilebilecek, kısa vadeli alacaklar gibi likit değerlerle ödenip ödenmeyeceği belirlenir. Döner varlık miktar, kalite ve vadeleri döner borçlara yetmelidir. Likidite durumunun saptanmasında döner varlıklar ile döner borçlar karşılaştırılır, aralarındaki ilişkiler ortaya konur.

İşletme ilgilileri, özellikle işletmeden alacakları olanlarla yöneticiler, firmalara kısa vadeli kredi (mevsimlik kredi) verecek olan bankalar, işletmenin kısa vadeli borçlarını, vadeleri geldiği zaman, dönen varlıkları ile derhal ödeyebilecek midir sorusuna yanıt bulmaya çalışmaktadır³⁸.

^a Borç ödeme gücünün ortaya konmasında likidite oranlarından, karşılaştırmalı tablolar, yüzde metodu veya trend yüzdeleri metodundan yararlanılabilir.

Bir işletmenin birkaç yıllık mali durumu ve faaliyet sonuçlarındaki gelişmeler incelenmek istendiğinde karşılaştırmalı tablolar analizi kullanılır³⁹. Eğer

³⁸ AKDOĞAN-TENKER, s.321.

³⁹ Ferruh ÇÖMLEKÇİ-Celal KEPEKÇİ, "Muhasebe Bilgilerini İşletme Dışına Raporlama (Yıllık Rapor), MUHASEBE DENETİMİ VE MALİ ANALİZ, Anadolu Üniversitesi Ya.No.426, F.2, Eskişehir,1988, s.220.

Notlar: 2005-2006 Yılı Mali Durum Tablosu ve Analizi, E.B. A. No. 426, F.2

karşılaştırmalı tablolar analizde kullanılıyorsa likiditenin incelenmesinde döner aktiflerin mutlak fark ve yüzdeleri döner borçlarla karşılaştırılmalıdır. Likit yapının sağlamlığı için döner aktif yüzdesi daima döner borç yüzdesinden fazla olmalıdır. Döner aktif ve döner borç yüzdesi artıyorsa döner aktif yüzdesi hızlı artmalıdır, ikisi de azalıyorsa döner aktif yüzdesi yavaş azalmalıdır. Yüzde olarak döner borçlar döner aktiflerden büyük olduğunda işletmenin likit yapısı tehlikeye girecektir. Döner borçları ödemede kullanılacak unsurlar (para veya mal) döner aktifte olmalıdır.

Daha sonra döner aktiflerle hangi döner borçların ödendiğine bakılır. Böylece net çalışma sermayesinin (döner borçların döner aktifleri aşan kısmı) unsurları bulunur. İşletmenin gelecekteki kısa vadeli borçlarını ödemek için elinde yeterli nakit olmalıdır. Gelir tablosunda satışların artması daima iyidir. Satışların fazlasıyla sağlanan aktif çalışma sermayesini lehte etkileyerek ödeme gücünü arttırır. Satılan malın maliyeti artış hızı hiçbir zaman net satış artış hızını geçmemelidir.

¶ Bir işletmenin mali durumunu ve faaliyet sonuçlarını tanıyıp hakkında tam bir hüküm verebilmek, onun faaliyette bulunduğu endüstri kolundaki diğer işletmelerin durumuyla karşılaştırılmasını gerektirir⁴⁰. Bu karşılaştırma yüzde metodu ile yapılabilir. Aynı zamanda işletmenin kendi likit durumu da ortaya konur.

¶ Analizde yüzde metodu seçilmişse, döner aktiflerin aktif içindeki payı döner borçların pasif içindeki payından daima büyük olmalıdır. Böylece döner borçları ödemede kolaylık sağlanır, daima fazla mal üretimi ve üretimin devamlılığı sağlanır. Döner aktiflerin büyüklüğü ile döner borçların büyüklüğü karşılaştırılır.

⁴⁰ BEKTÖRE-ÇÖMLEKÇİ, s.67.

Döner aktifler, döner borçlardan büyük olmalı, döner borçları ödemeye yarayacak unsurlar döner aktifler içinde yeter derecede bulunmalıdır. Gelir tablosunda net satışlar karşısında satılan malın maliyetinin dikey yüzdesi düşük olmalıdır.

Bir işletmenin kendi içinde uzun süreli bir analizi yapılmak istendiğinde trend (eğilim) yüzdeleri analiz tekniği kullanılır. Likidite yapısının ortaya konmasında döner varlıklarla döner borçlar karşılaştırılır. İşletmenin dönen varlıklarındaki azalma eğilimine karşı kısa vadeli yabancı kaynaklarında artış eğilimi söz konusu ise bu durum olumlu karşılanamaz. Çünkü böyle bir durum, işletmenin kısa vadeli borçlarını ödemede zorluk çekeceğini ve günlük faaliyetlerini karşılayacak bazı varlıklara sahip olamayacağını gösterir. Ancak, dönen varlıklardaki artış eğilimine karşılık, kısa vadeli borçlarda bir azalma olursa, bu durum olumlu karşılanabilir. Çünkü bu durumda, mevcut dönen varlıklarla kısa vadeli borçların ödenebilmesi ve günlük faaliyetlerin karşılanabilmesi olurludur. Yalnız bu arada, bütün bunların dönen varlıkların niceliği kadar niteliğine de bağlı olduğu unutulmamalıdır⁴¹. Dönen varlıklar artarken, satışların hızlı şekilde artması olurludur. Satışların azalması istenmeyen bir durumdur.

Likidite durumunun analizinde cari oran (dönen varlıklar/ kısa vadeli yabancı kaynaklar), asit test oranı (dönen varlıklar- stoklar/ kısa vadeli yabancı kaynaklar) ve nakit oranı (hazır değerler/ kısa vadeli yabancı kaynaklar) birlikte değerlendirilmelidir. "Eğer işletmenin cari oranı yeterli iken asit test oranı da iyi ise alacakların devir hızına bakılarak işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeme yeteneğine sahip olduğu sonucuna varılabilir. Ancak, cari oran yeterli iken asit test oranı düşük

⁴¹ BEKTÖRE-ÇÖMLEKÇİ, s.111.

çıkarsa bu durum stokların dönen varlık grubu içinde büyük bir yer tuttuğunu belirtir. Bu durumda, stokların devir hızına ve satışların kar marjına bakmak gerekir. Stok devir hızı yüksek, kar marjı doyurucu olan işletmeler, fon yaratma yeteneğine sahip olacaklarından borçlarını ödeyebileceklerdir"⁴².

b-Finansal Yapının İncelenmesi

İşletmenin kaynak yapısının ve uzun vadeli borç ödeme gücünün ölçülmesi, başka bir deyişle işletmenin öz kaynağının yeterli olup olmadığı, kaynak yapısı içinde borç ve özkaynağın dengesi ve öz kaynak olarak yaratılan fonların ne tür dönen varlık ya da duran varlıklara kullanıldığının incelenmesi finansal yapıyı ortaya koyar.

Finansal yapının analizinde yabancı kaynakların özsermaye karşısındaki durumu ile sabit aktiflerin finansmanında kullanılışları ve faizlerin net karla karşılımları bakımından ele alınır⁴³.

Karşılaştırmalı tablolarla öz kaynağın işletme için yeterli oranda bulunup bulunmadığı ve öz kaynak karşısında yabancı kaynak miktarı belirlenebilir. Sabit aktif karşısında uzun ve kısa vadeli borçların artış hızına bakılarak işletmenin durumu değerlendirilebilir. Sağlam bir finansal yapı için sabit kıymetlerin artış yüzdesi satışların artış yüzdesinden büyük olmamalıdır. Uzun vadeli borçlar öncelikle sabit kıymetlerin finanse edilmesinde kullanılmalıdır ve uzun vadeli borçlar özsermayeyi aşmamalıdır. Satışların iyi olduğu, stokların arttığı durumlarda, sabit kıymet artmışsa kaynağın sabit kıymetlere

⁴² AKDOĞAN-TENKER, s.328.

⁴³ ÇÖMLEKÇİ-KEPEKÇİ, *Muhasebe...*, s.254.

yatırıldığı düşünülür. Sabit kıymet mutlak artış farkı daima uzun vadeli borçların altında olmalı veya azami özsermaye+uzun vadeli borç kadar olmalıdır. İşletmenin otofinansman yoluyla sermaye sağlaması (özellikle dağıtılmamış karlar) iyidir. Kar muhtemel zararlara karşı kullanılabilirse de karın aktifteki kısmının çalıştırılması önemlidir. Yedek akçeler zararlar için ayrılmalıdır, böylece karın aktifte kalması ve kar ile giren değerlerin kullanılması ve zarar için ihtiyat olması bakımından önemlidir. Karşılaştırmalı tablolarla analiz yaparken genellikle diğer tablolara da gereksinim duyulur. Finansal yapı incelenirken de karşılaştırmalı tablolar yanında yüzde metodu veya reşyolara da bakılması gerekir.

Yüzde metodu ile analizde, sabit aktiflerin özsermaye ile finanse edilip edilmediğine ve döner borçlar ile uzun vadeli borçlar toplamının özsermayeye nazaran çok olup olmadığına bakılır. Döner ve uzun vadeli borç toplamı özsermayenin üstüne çıkmamalı, işletme kendi gücüyle çalışmalıdır. Tasfiye halinde özsermaye yabancı kaynak için garanti olmalıdır. Borçlar özsermayeyi aşarsa ödenemeyeceği tahmin edilir. Özsermayenin yapısını kuvvetlendirmek için sermaye arttırılmalı veya kar işletmede bırakılarak özsermaye yabancı kaynak oranı dengelenmelidir.

Trend yüzdeleri metodu ile analiz yapılıyorsa, sabit varlıklar ile öz kaynaklar arasındaki ilişkiye bakılır. Sabit varlıklar artıyorsa öz kaynaklar da artmalıdır. Sabit varlıklar öz kaynakların üzerindeyse yabancı kaynaktan yararlanılmış demektir. Burada uzun vadeli yabancı kaynaktan yararlanılması olumlu karşılanırken kısa vadeli yabancı kaynak kullanılmadıkça olumsuz karşılanmaz⁴⁴. Kısa vadeli kaynak

⁴⁴ BEKTÖRE-ÇÖMLEKÇİ, s.112.

finansmanda kullanılmışsa işletme günlük faaliyetlerini yürütmek için kaynak bulamaz. Bu durumda varlığı tehlikeye düşer. Sabit varlıklar, satışlarla birlikte artmalı veya daha yavaş artmalıdır. Sabit varlıklar artarken, satışlar azalıyorsa sabit varlıklara fazla yatırım yapıldığında durum işletme aleyhinedir. İşletmenin özsermayesinin yabancı kaynaklardan fazla olması istenen durumdur.

İşletmenin ölçülü şekilde finanse edilip edilmediğini ve işletme varlıklarının borçlar için güvence teşkil edip etmediğini belirlemek için yabancı kaynaklarla öz kaynaklar arasındaki ilişkiyi gösteren oranlardan yararlanır. Bu oranlar, işletmenin normal faaliyeti sonucu zarar etmesi, iktisadi varlıkların değerinin düşmesi veya gelecek yıllar için tahmin edilen nakit akımının gerçekleşmemesi halinde, işletmenin yükümlülüklerini yerine getirip getiremeyeceği konusunda önemli ipuçları verirler⁴⁵. Finansal yapı analizinde borçların öz kaynaklara oranı, kısa vadeli borçların öz kaynaklara oranı, sabit aktiflerin öz kaynaklara oranı ve net karın sabit faiz masraflarına oranı kullanılır.

Borçların öz kaynaklara oranı öz kaynakların yüzde kaç oranında kredi alındığını, kısa vadeli borçların öz kaynaklara oranı borçların öz kaynaklara oranı aynı olan iki işletmeden hangisinin borç ödeme gücünün daha iyi olduğunu belirlemede kullanılır. Sabit aktiflerin öz kaynaklara oranı, öz kaynakların ne kadarının sabit varlıkların finansmanında kullanıldığını, net karın faiz masraflarına oranı yabancı kaynaklar için ödenen faizlerin kar olarak sağlanıp sağlanmadığını gösterir.

⁴⁵ Öztin AKGÜÇ, **Mali Tablolar Analizi**, Türkiye Bankalar Birliği Ya.No.38, Ankara, 1970, s.232.

c-Karlılığın Ölçülmesi

Günümüzde en geniş anlamda kar, "bir dönem içinde yapılan işlemler, diğer olaylar ve koşullardan işletme sahipliğiyle ilgili olmayan kaynaklardan dolayı bir işletmenin öz sermayesinde (net aktiflerinde) meydana gelen artışlardır" biçiminde tanımlanmaktadır⁴⁶. Karlılık için özsermayede artış gereklidir.

İşletmenin emrine verilmiş bulunan öz ve yabancı kaynakların, verimlendirme derecesinin saptanması işletmenin gerek bir bütün olarak tüm faaliyetlerinde karlı çalışıp çalışmadığının belirlenmesi gerekse herbir temel faaliyetinin verimliliğinin ölçülüp değerlendirilmesi karlılık analiziyle ortaya konulur.

Ortaklar, yöneticiler, personel, kamu organları, kreditorler ve halk işletmenin ekonomik faaliyetlerdeki başarısı ya da başarısızlığını anlamak için karlılık analizi yaparlar⁴⁷.

Karşılaştırmalı tablolarda, sağlanan karın yıldan yıla artıp artmadığına bakılır. Dönem karı ve dağıtılmamış kardan sağlanan kaynak önemlidir. Dönem karı içinde brüt satış karının fazla olması istenen durumdur, yan faaliyetten sağlanan kar devamlı değildir. Dönem karı ana faaliyet konusundan sağlanmalıdır. Satışlar, yeterli brüt satış karı ve faaliyet karı bırakacak düzeyde olmalıdır.

Yüzdelerle ifade olunmuş bilançoda dönem karının artışı ile ve otofinansman yoluyla işletmede bırakılan karlar özsermayenin

⁴⁶ Nalan AKDOĞAN-Hamdi AYDIN, **Muhasebe Teorileri**, Gazi Üniversitesi Ya.No.98, Ankara, 1987, s.415.

⁴⁷ Attila GÖNENLİ, **Finansal Tablolar**, B.2, İstanbul, 1979, s.362.

durumunu iyileştireceğinden istenen durumdur. İşletmenin net satışları üzerinden büyük oranda kar etmesi, her türlü gider ve zararın katlanılmasından sonra yeterli net kara ulaşılacağından olumludur. Burada da ana faaliyet konusundan sağlanan kar önemlidir.

Bir işletmenin elde ettiği karın ölçülü ve tatminkar olup olmadığını tayin için aşağıdaki faktörlerin gözönünde tutulması gerekir⁴⁸:

- 1.Sermayenin alternatif kullanım alanlarına sağlayabileceği gelir
- 2.Genel ekonomik şartlar
- 3.Aynı endüstri kolunda benzer işletmelerin kar oranları

Trend yüzdeleri metodunda, kar varsa, sabit varlıkların net satışlarla birlikte artması, sabit kıymetlere yapılan yatırım geri döndüğü için işletme karlılığına olumlu gözle bakılır. Brüt satış karında artış eğilimine karşılık faaliyet giderlerinde daha yavaş artış eğilimi veya azalma eğilimi olumlu karşılanır. Böyle bir durumda, faaliyet giderleri karşılandıktan sonra faaliyet dışı gider ve zararları da karşılayıp yeterli bir dönem karına ulaştıracak faaliyet karına sahip bulunduğu fikri doğar. Bu da yönetimin başarısını ve dolayısıyla ekonomik faaliyetlerin işletme mali durumuna katkısının boyutlarını gösterir⁴⁹.

Karlılık analizinde şu reşyolar kullanılır:

Kaynaklara göre karlılık reşyoları:

$$1.\text{Sermayenin amortis.res.} = \frac{(\text{Dönem karı} + \text{Faiz giderleri})}{\text{Öz kaynaklar} + \text{Uz.vad.yab.kay.}} \times 100$$

⁴⁸ AKGÜÇ, s.252.

⁴⁹ BEKTÖRE-ÇÖMLEKÇİ, s.113.

Oranın büyüklüğü halinde sermayenin kendini amorti etmesi o kadar kısa sürer.

$$2. \text{Özsermayenin amortismanı reşyosu} = \frac{\text{Dönem karı} \times 100}{\text{Ort.öz kay.}}$$

.Yıllar itibarıyla işletme karlarındaki değişmeler bu reşyo kullanılarak izlenebilir.

Satışlara göre karlılık reşyoları:

$$1. \text{Brüt kar reşyosu} = \frac{\text{Brüt satış karı} \times 100}{\text{Net Satışlar}}$$

Net satışların yüzde kaçının brüt satış karı olduğunu belirtir., oranın yüksek olması işletme lehinedir.

$$2. \text{Faaliyet karı reşyosu} = \frac{\text{Faaliyet karı} \times 100}{\text{Net satışlar}}$$

İşletmenin esas faaliyetlerinin ne ölçüde karlı olduğunun saptanmasında kullanılır, oranın yüksek olması istenir.

$$3. \text{Faaliyet maliyeti reşyosu} = \frac{\text{Satılan mal. mal.} + \text{Faiz Gid.} \times 100}{\text{Net satış.}}$$

Faaliyet giderlerinin dönem karı üzerindeki ağırlık derecesinin ölçümünde kullanılır.

$$4. \text{Net kar reşyosu} = \frac{\text{Dönem karı} \times 100}{\text{Net satışlar}}$$

Dönem karının net satışların yüzde kaçını oluşturduğunu gösterir, büyük olması istenir.

III-MALİ ANALİZ İÇİN MUHASEBE BİLGİLERİNDE BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

Mali analizin başarılı olabilmesi için işletme dışına sunulan muhasebe bilgilerinde bazı özellikler bulunması gerekir. Çünkü bu muhasebe bilgileri aracılığıyla işletme değerlendirilecek ve hakkında bir takım kararlar verilecektir. Faaliyet raporları ile finansal tabloların amaçları paralellik gösterir. İkisi de işletmenin durumu hakkında kamuyu aydınlatmayı amaçlamaktadır. Faaliyet raporlarında bulunması gerekli özellikler şunlardır:

- Bilgiler kullanıcılar için ilgili ve önemli olmalıdır
- Bilgiler objektif ve güvenilir olmalıdır
- Bilgiler tarafsız olmalıdır
- Bilgiler anlaşılabilir olmalıdır
- Bilgiler zamanında sunulmalıdır

1) Bilgiler Kullanıcılar İçin İlgili Ve Önemli Olmalıdır

İşletme dışına sunulan bilgiler kullanıcıların tüm bilgi ihtiyaçlarını giderecek nitelikte olmalıdır. Bilgiler karar almada bir şüphe bırakmayacak nitelikte tam olmalıdır. Bilgilerin ilgili olması kavramı tahmin yapmada veya doğrudan doğruya karar almada yardımcı olacak tüm bilgilerin sunulması gerektiğini belirtmektedir⁵⁰. Sunulan bilgiler genel ihtiyacı giderecek nitelikte olmalı, tüm karar alıcılar gözönünde tutulmalıdır.

Bilgilerin önemli olması genel amaçlı kullanımlar için

⁵¹ ÇÖMLEKÇİ-KEPEKÇİ, Genel..., s.12; Celal KEPEKÇİ, "Finansal Raporlardaki Bilgilerde Bulunması Gerekli Özellikler", ESKİŞEHİR İ.T.İ.A.DERGİSİ, C.XVIII, S.2 (Haziran, 1982), s.40; KEPEKÇİ, Sermaye..., s.59

neyin açıklanması gerektiğini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır⁵¹. Muhasebe bilgileri gereğinden az veya fazla olmamalıdır. Az bilgi karar vermede belirsizliğin hakim olmasına neden olur, fazla bilgi de ayrıntıya dalınarak gerçek noktaların gözden kaçmasına neden olur. Önemlilik kavramında bir unsurun miktarı ve niteliği gözönüne alınır. Burada miktarı küçük olan unsurlar kayıt edilmeyecek anlamı çıkarılmamalıdır. Eğer bu unsur doğrudan karar vermeyi etkilemeyecekse yine de kayıt edilecektir fakat ayrı bir hesap altında kayıt etmeye gerek yoktur. Hangi bilgilerin önemli olduğu belirlenirken, bilginin karar alıcının davranışını etkileyip etkilemediğine bakılmalıdır. Karar alıcının davranışını etkileyen bilgi önemli kabul edilmelidir.

2) Bilgiler Objektif Ve Güvenilir Olmalıdır

Yararlı bir finansal bilgi mümkün olduğu kadar kişisel yargılardan uzak, objektif olmalıdır. Bu durum finansal bilginin kaydedilmesinden raporlanmasına kadar sürmelidir. Bilginin objektif olması için objektif belgelere dayanmalıdır. Fakat bazen belirsizlik ortamında tahminlere dayanılarak işlem yapılabilir. Bu durumda bilginin elde edilmesindeki farklı yöntem ve tekniklerden en objektif olanı seçmeli, kişisel yargılara imkan tanınmamalıdır,.

Bilgilerin güvenilir olması kayıt ve değerlendirme işlemlerinin güvenilirliğine bağlıdır⁵². Bilgilerin güvenilir olması için hata ve önyargılardan uzak olması gerekir. İşletme hakkında karar alacak kişiler sunulan bilgilerin güvenilir olduğuna inanılırsa işletme hakkında doğru ve bazen de olumlu karar verirler, bu

⁵¹ ÇÖMLEKÇİ-KEPEKÇİ, Genel..., s.12; KEPEKÇİ, Finansal...,s.40; KEPEKÇİ, Sermaye..., s.59.

⁵² ÇÖMLEKÇİ-KEPEKÇİ, Genel..., s.13

nedenle güvenilirliğin sağlanması işletme lehinedir.

Bilgilerin güvenilirliği, işlemlerin kaydedilmesinde ve değerlemede genel kabul görmüş muhasebe prensiplerinin uygulanması, etkin bir hesap planının kabulü, iç kontrol sisteminin kurulması ve finansal raporların doğruluğunun bağımsız denetçi tarafından incelenmesi suretiyle sağlanır⁵³. İç kontrol sistemi, işletmelerin büyümeleriyle daha da önem kazanmıştır. İç kontrol sisteminin kurulmasıyla hem yönetici işletmeyi daha iyi yönetebilecek hem de kayıt ve değerlendirme işlemlerinde güvenilirlik sağlanacaktır.

3)Bilgiler Tarafsız Olmalıdır

Muhasebe bilgilerinin tarafsız olması, belirli kullanıcıların değil tüm kullanıcıların bilgi ihtiyaçları düşünülerek bilgi aktarımı yapmaktır. Tarafsızlık bilgilerin belirlenmesinde ve sunulmasında geçerli olmalıdır. Belirli bazı kullanıcılar dikkate alınarak sunulan bilgiler diğerlerinin aleyhine olmasa da amaçtan uzaklaşmış olur. Amaç işletme dışındaki bilgi kullanıcıların tümünün ihtiyaçlarını giderecek genel bilgiler sunmaktır.

Tarafsız olmak için muhasebe bilgileri ekonomik faaliyetleri mümkün olduğu kadar doğru bir biçimde, davranışları bazı belirli doğrultuda etkilemeyi amaçlamaksızın iletilmelidir⁵⁴. Bilgi elbette ki davranışları etkileyecektir fakat bu etkilemenin hangi yönde olacağının önceden belirlenmesi ve bu doğrultuda bilgilerin sunulması halinde tarafsızlıktan uzaklaşmış olur. Tarafsızlık için bilginin seçiminde önyargıdan uzaklaşılmalıdır.

⁵³ KEPEKÇİ, **Sermaye...**, s.60.

⁵⁴ AKDOĞAN-AYDIN, s.286.

4) Bilgiler Anlaşılabilir Olmalıdır

Yararlı bir finansal bilgi, bu bilgiyi kullananlar tarafından anlaşılabilir olmalı ve ilgililerin anlayabileceği biçimde terimlerle ifade edilmelidir⁵⁵. Bilgilerin sunulmasında belirli bir dil ve şekil birliği sağlanmalıdır. Ancak burada kullanıcıların bazı teknik ve ekonomik kavramları bildiği kabul edilir. Oysa kullanıcıların hepsi aynı bilgiye sahip değildir. Örneğin, ortaklar teknik ve ekonomik kavramlar hakkında genel bir bilgiye sahipken danışman kurumlar bu işi meslek edindiğinden daha fazla bilgiye sahiptirler. Bilgiler sunulurken belirli bir bilgi düzeyi esas alınmalıdır.

Finansal bilgilerin sunulduğu finansal tabloların anlaşılabilir oluşunu bu tablonun herkes tarafından kolayca anlaşılacak ölçüde basit olması gerektiği biçiminde anlaşılmalıdır⁵⁶. Basitlik önemli noktaların gözden kaçmasına neden olur. Bu nedenle finansal tablolar gerekli bilgiyi verecek biçimde sunulmalıdır.

5) Bilgiler Zamanında Sunulmalıdır

Bilgiler daha önce de açıklandığı gibi işletmeyle ilgilenen kişi ve grupların alacakları kararlarda kullanılacaktır. Bu nedenle bilgiler karar verme zamanından önce açıklanmalıdır. Karar verme zamanından sonra açıklanan bilginin bir anlamı olmayacaktır. Zamanlılığın gerçekleşebilmesi için bilgiler mümkün olduğu kadar çabuk kullanıcılara iletilmelidir.

⁵⁵ Ahmet YÜKSEL, "Finansal Tablo Bilgilerinin Yararlılığını Belirleyen Nitelikler", İŞLETME FAKÜLTESİ DERGİSİ, C.X, S.2 (Kasım,1981),s.187.

⁵⁶ AKDOĞAN-TENKER, s.18..

Faaliyet raporları içinde yer alan finansal tabloların hazırlanma tarihi ile kullanıcılara ulaşma tarihi arasında geçen sürenin uzun oluşu işletme durumunun finansal tablolarda yansıtılandan farklı olmasına neden olur. Bunu önlemek için bilgilerin hazırlanması ile sunulması arasındaki sürenin uzun olmaması sağlanmalıdır.

6) Bilgiler Dönemler Arası Tutarlı Ve İşletmeler İtibarıyla Karşılaştırılabilir Olmalıdır

İşletmenin kullandığı muhasebe teknik ve politikaları geçmiş dönemlerle devamlılık göstermeli, her dönem değiştirilmemelidir. Çünkü işletme hakkında karar alacak kişiler işletmenin bugünkü durumu ile geçmişteki durumunu karşılaştırmak isteyeceklerdir. Eğer farklı yöntemler izlenirse, bilgilerdeki değişikliğin yöntem farklılığından mı yoksa ekonomik koşullardan mı olduğu anlaşılamayacaktır. Burada tutarlılık, işletmenin benzer durumlarda aynı yöntemi kullanmalarını ifade etmeyeceği gibi, sektördeki başka işletmelerle aynı yöntemlerin kullanılacağını da ifade etmez.

Eğer uygulanan ilke ve yöntemlerden daha iyi başka ilke ve yöntemler uygulanacaksa elbette değişiklik yapılmalıdır. Ancak bu değişiklik kullanıcılara bildirilmelidir.

Bilgiler işletmeler itibarıyla da karşılaştırılabilir olmalıdır. Yatırımcılar ve diğer kullanıcılar çok sayıda işletmeden birinde karar kılmak için onu diğer işletmelerle karşılaştıracaklardır. Bu karşılaştırmaların yapılabilmesi için işletmelerin kullandığı metodlar aynı olmalıdır, bu oldukça güçtür. Katı bir tekdüzelik yerine en iyi metod belirlenerek standartlar belirlenir ve tüm işletmelerde uygulanırsa karşılaştırılabilirlik sağlamış olur. Karşılaştırmada amaç farklı

işletmeler arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koyarak kullanıcılara alacakları kararlarda yardımcı olmaktadır.

İkinci Bölüm

BİLGİ İLETİŞİM ARACI OLARAK FAALİYET RAPORLARI

I-FAALİYET RAPORUNUN HAZIRLANMA GEREĞİ

İşletmelerin gelişmesi ve boyutlarının büyümesi sonucu işletme sahipliği ile yöneticilerin ayrıldığını, bu nedenle yöneticilerin her faaliyet dönemi sonunda işletme sahiplerine ve diğer işletmeyle ilgili karar alıcılara işletmenin faaliyet sonuçlarıyla ilgili bilgi verme sorumluluklarının olduğunu bir önceki bölümde ayrıntılarıyla anlatmıştık. İşletme yöneticilerinin hesap vermeleri ve aklanmaları en iyi şekilde faaliyet raporlarıyla (yıllık rapor) gerçekleşir. Çünkü tek başına bilanço ve gelir tablosu ve diğer tablolar işletmenin ekonomik faaliyetleriyle ilgili tam bilgi vermekten uzaktır.

İşletme hakkında bilgi verirken finansal sonuçları gösteren mali tablolar yanında yöneticilerin kişilikleri, üretilen mal ve hizmetler hakkında bilgiler, bunların pazar payları, fiyat ve satış politikaları, şirketin gelecekte yapmayı planladığı faaliyetler ve yatırımlar, iştirakler gibi bilgilere de ihtiyaç vardır. Ayrıca mali tabloların tam anlamıyla açıklanabilmesi için bunları açıklayıcı notların da bildirilmesi gerekir. İşletmeyle ilgili en önemli bildirge, bu bilgilerin yer aldığı faaliyet raporudur.

Özellikle halka açık şirketlerde faaliyet raporunun önemi ortadadır. Şirket yönetiminden uzak, şirketle ilgili başka yerden bilgi alamayan ortaklar için ve şirketle ilgili bilgi gereksinimi olan kişi ve gruplar için faaliyet raporu vazgeçilemeyecek bir bilgi kaynağı ve iletişim aracıdır.

İşletmenin ilgili döneme ait mali durumu ve faaliyet sonuçlarıyla birlikte ekonomik ve teknik nitelikteki bilgileri de kapsayacak olan rapora faaliyet raporu denir⁵⁷. Faaliyet raporu şirketin gerçekleşen ve gerçekleşmesi planlanan faaliyetleri, pazar durumu, yöneticilerin nitelikleri, üretim, satış, fiyatlandırma politikaları, personel durumu, şirketin finansal sonuçları hakkında bilgi verir.

Faaliyet raporu yılda bir kez yayınlanmalıdır. Bir yıldan kısa zaman aralıklarıyla yayınlanırsa sağlayacağı yarar maliyetinden az olur. Faaliyet raporu ortaklara gönderilmeli ve isteyenlere verilebilmelidir.

İşletmelerin faaliyet raporları aracılığıyla topluma bilgi aktarmaları onun en büyük sosyal sorumluluklarından biridir. Ülkemizdeki anonim şirketlerin tümü yasalar gereğince faaliyet raporu yayınlamak zorunda değildir. Yalnızca bankaların, sigorta şirketlerinin ve menkul kıymetleri halka arz edilen şirketlerin(ortak sayısı 100'ün üzerinde olduğu tespit edilen şirketin menkul değerleri halka arz olunmuş sayılır) faaliyet raporu yayınlamaları zorunludur.

II-FAALİYET RAPORLARININ İÇERİĞİ

Günümüzde işletmelerin halka açılmaları, karın tek amaç

⁵⁷ ÇÖMLEKÇİ-KEPEKÇİ, Muhasebe Bilgilerini..., s.171.

olarak benimsenmeyip sosyal amaçların da benimsenmesi, işletmelerin boyutlarının genişleyip uluslararası boyutlara erişmesi gibi nedenlerle faaliyet raporunun içeriği değişmiş ve genişlemiştir. Faaliyet raporu işletmeyle ilgili tüm karar alıcıların bilgi ihtiyaçlarını asgari düzeyde giderecek içeriğe sahip olmalıdır.

Yıllık raporun (faaliyet raporunun) içeriği genelde şu kısımlardan oluşur⁵⁸ :

- Genel ekonomik durum ve sektör hakkında görüş bildirme
- İşletme hakkında bilgi verme
- Mali tablolar
- Denetçiler raporu

1)Genel Ekonomik Durum Ve Sektör Hakkında Görüş Bildirme

Bu bölümde dünya ve ülke ekonomisindeki gelişmeler belirtilir. Dünya ekonomisini etkileyen gelişmiş ülkelerin para ve ekonomi politikaları, büyüme ve ödemeler dengesindeki gelişmeler, dış borçları bu bölümde yer alır. Ülke ekonomisinin durumu, enflasyon oranları, mevduat ve kredi faiz oranları(eğer mevduat faiz oranı düşük olursa tasarrufunu değerlendirmek isteyen halk bankaya değil işletmelerin çıkardığı hisse senedi, tahvile yönelecektir), menkul kıymetler borsasının durumu, dış borçlanma durumu, ekonominin büyüme durumu da belirtilmelidir.

Ayrıca işletmenin faaliyet gösterdiği sektör ile ilgili bilgiler işletmenin sektör içindeki yerinin belirlenmesi açısından yararlıdır⁵⁹. Bu bölümde eğer üretim işletmesi ise o mal veya

⁵⁸ ÇÖMLEKÇİ-KEPEKÇİ, Muhasebe Bilgilerini..., s.172.

⁵⁹ ÜNAL, Faaliyet Raporlarında..., s.47.

hizmetten ne kadar üretildiği, bu üretimin ne kadarının işletmeye ait olduğu, pazar durumu gibi bilgilere yer verilir, dünya ve ülke ekonomisindeki gelişmelerin işletmeyi ne yönde etkilediği belirtilir.

2)İşletme Hakkında Bilgi Verme

Yıllık raporda işletmenin kısaca tarihçesine yer verildikten sonra, Faaliyet yılında karar altına alınmış olup da başarılmamış işlerden, başarı ve başarısızlıklardan, nedenlerinden söz edilir⁶⁰. İşletmenin faaliyetleri grafikler, resimler ve şemalarla açıklanmalıdır. Faaliyetlerin rakamsal sonuçları tablolar düzenlenerek, trend eğilimleri ve reşyolar verilmek suretiyle gözler önüne serilir. İşletmenin yaptığı yatırımlar, gelecekte yapmayı planladığı yatırımlar, ürettiği ürün çeşitleri, bunların üretim miktarı, satış politikaları, ihracat durumu belirtilerek işletme ve faaliyetleri tanıtılır. Personel durumu, personele sağlanan imkanlar, yönetim kadrosu da burada belirtilir.

Özet olarak belirtmek gerekirse bu bölümde ayrı ayrı şu konular ele alınabilir⁶¹:

- Satışlar, karlar, dividantlar
- Hisse başına kar ve defter değeri
- Öz sermaye, net çalışma sermayesi
- Sabit varlıklar, uzun vadeli borçlar
- Hammadde ve stoklar
- Kapasite kullanımı

⁶⁰ ÇÖMLEKÇİ- KEPEKÇİ, *Muhasebe Denetimi...*,s.172.

⁶¹ Türkan ARIKAN, "Yıllık Faaliyet Raporları Nasıl Düzenlenebilir?", MUHASEBE ENSTİTÜSÜ DERGİSİ, S.2 (Kasım,1975), s.79.

- Mamul ve hizmet geliştirme, çeşitlendirme ve yeni mamuller üzerinde çalışmalar
- İstihdam(özellikle çalışılan saatler ve ücretlerdeki gelişmeler)
- Fiyatlar, vergiler, rakiplerin durumu
- Şirket içinde yılın önemli olayları, şirketi etkileyen yasalar
- Şirketin toplumun gelişmesi yönündeki çabaları
- Gelecek hakkında görüşler

Bir işletme hakkında karar vermek için sadece içinde bulunduğu yıldaki faaliyetlerine ilişkin bilgiler yeterli değildir, bunun yanında geçmiş yıllara ilişkin bilgiler de verilmelidir. İşletmeyi tanıtıcı bilgiler, karar alıcılara işletmenin başında uzman bir yönetimin bulunup bulunmadığını gösterir. Bilgilerin verilmiş biçimi, miktarı ve niteliği yöneticiler hakkında bilgi verir.

3) Mali Tablolar

Bu bölüm faaliyet raporunun en çok kullanılan bir bölümüdür ve tüm işletme ilgililerinin ortak gereksinim duydukları bilgiler burada kapsamaktadır⁶². Bu bölümde işletmenin finansal faaliyetlerine ilişkin bilgiler yer alır. Çok ortaklı anonim şirketlerde mali tabloların içeriği, ortakların, ortak olmak isteyenlerin ve diğer işletme ilgililerinin işletme hakkında analiz yapmalarına olanak verecek içerikte olmalıdır. Ayrıca mali tablolarda belirtilmeyen detaylar ve onların daha iyi anlaşılmasını sağlayacak dipnotlar da tablolara eklenmelidir.

Faaliyet raporlarında şu mali tablolar yer almalıdır:

- Bilanço

⁶² ÜNAL, Faaliyet Raporlarında..., s.47.

- Gelir tablosu
- Fon akım tablosu
- Nakit akım tablosu
- Net çalışma(işletme) sermayesinde değişim tablosu
- Kar dağıtım tablosu
- Mali analizler

A)Bilanço

Bilanço , işletmede bir faaliyet döneminde (genellikle 1 yılda) meydana gelen mali karakterli işlemlerin özetidir. Bilanço işletme ilgililerinin en çok yararlandıkları tablolardan biridir. Bilanço, işletmenin belirli bir andaki mali gücünü ve borç ödeme kabiliyetini gösterir. Bilanço işletme varlıklarının etkin kullanılıp kullanılmadığını gösterdiğinden yöneticilerin kabiliyeti konusunda ipucu verir. İşletmenin günlük faaliyetlerini yerine getirebilmesi için gerekli olan çalışma sermayesinin yeterli olup olmadığı da bilançodan anlaşılır.

Ayrıca bilanço, işletmenin ekonomik istikrarının ve zayıf yönlerinin saptanması, işletmenin nakit durumu, çalışma sermayesi gereksinmesi, kısa ve uzun dönemli borçlanmaya gitme yeteneğinin saptanması gibi konularda bilgi verir⁶³.

Bilançonun kendinden beklenen yararı sağlayabilmesi için bazı özelliklere sahip olması gerekir. Bilançonun aktif tarafında varlıklar, pasif tarafında da borçlar ve sermaye yer alır. Aktifte yer alan kalemler analize elverişli olması için likidite durumuna göre, en likitten en az likite doğru sıralanmalıdır. Pasif taraf ise kaynaklar ve sürelerine göre en kısa vadeliden öz varlığa doğru sıralanmalıdır.

⁶³ Çev.ÜNAL, Faaliyet Raporu..., s.77.

Aktif tarafın sıralanmasında, bir hesap dönemi içindeki faaliyetlere katılma, işletme faaliyetlerine katılmada devamlılık, işletmenin ana faaliyet konusu dışındaki yatırımlar, işletme faaliyetlerine bir hesap döneminden sonra katılma⁶⁴ gibi ölçütler gözönüne alınır. Aktif şöyle sınıflandırılabilir:

1.Döner Aktifler:

- Kasa
- Bankalar
- Hisse senetleri ve tahviller
- Alacaklar
- Alacak senetleri
- Verilen kaparo ve depozitolar
- Verilen avanslar
- Diğer alacaklar
- Stoklar
- Peşin ödenmiş giderler

2.Sabit Aktifler:

- Arazi ve arsalar
- Makinalar
- Binalar
- Taşıt araçları
- Demirbaşlar

3.Maddi Olmayan Sabit Aktifler:

- Patentler
- Marka, imtiyazlar

⁶⁴ ÇÖMLEKÇİ-KEPEKÇİ, Muhasebe Denetimi..., s.187.

- Özel maliyet bedelleri
- Peştemallik
- İlk kuruluş giderleri

4.Yatırımlar:

- İştirakler
- Tahvillere yatırım
- Tahvilli borçlar
- İtfa fonu

5.Diğer Aktifler:

- Uzun vadeli senetli ve senetsiz alacaklar
- Verilen uzun vadeli kaparo ve depozitolar
- Gelecek dönemlere ait giderler
- Hurdaya çıkarılmış sabit kıymetler

Pasif şöyle sınıflandırılabilir:

1.Döner borçlar:

- Borçlar
- Borç senetleri
- Banka kredileri
- Alınan kaparolar
- Ödenecek temettüer
- Ödenecek vergiler
- Uzun vadeli borç taksitleri

2.Uzun vadeli borçlar:

- Borçlar
- Borç senetleri

- Banka kredileri
- Tahvilli borçlar
- İpotekli borçlar

3.Özsermaye:

- Sermaye
- Ödenmemiş sermaye
- Yedek akçeler
- Yedek akçe niteliğindeki karşılıklar
- Sermaye üstesi
- Dağıtılmamış karlar
- Dönem karı
- Dönem zararı

Bir bilançonun işletmenin gerçek durumunu gösterebilmesi için doğruluk, samimiyet, açıklık, süreklilik ve ayniyet ilkeleri⁶⁵ gözönüne alınarak düzenlenmelidir. Doğruluk hesapların muhasebe kayıtlarına uygun düzenlenmesidir. Samimiyet bilançodaki ekonomik değerlerin gerçeği gizleyen usullerle değerlendirilmesini önler, açıklık bilanço kalemlerinin işletmenin mali ve ekonomik yapısına uygun bir şekilde düzenlenmesini ifade eder, ayniyet ise şekil birliğini ifade eder⁶⁶.

Bilançonun aktif ve pasif tarafındaki hesaplar kuşku uyandırmayacak açık ve anlaşılır başlıklar altında sunulmalıdır. Hisse senetleri, alacaklar ve stoklar için karşılık ayrılmışsa ilgili kalemin altında eksi olarak gösterilmelidir.

⁶⁵ Sabri BEKTÖRE, **Mali tablolar Analizi**, Eskişehir İ.T.İ.A. Ya.No.136, Eskişehir, 1975, s.56.

⁶⁶ BEKTÖRE-ÇÖMLEKÇİ, **Mali Tablolar...**, s.10.

Sabit varlıklar yeter detayda verilmeli, gruba ait amortisman karşılıkları bir kalem altında sabit varlıklardan düşülerek net sabit varlıklara ulaşılmalıdır⁶⁷.

Bir bilançonun tam olarak anlaşılabilmesi için karşılaştırılabilir olması gerekir. Bir yılın sonuçları işletme ilgilileri açısından fazla bir şey ifade etmez. Bu nedenle bilançolar, karşılaştırmaya imkan vermek için daha önceki yılların bilançolarıyla birlikte sunulmalıdır. Karşılaştırılabilirliğin sağlanması için de önceki dönem bilançolarıyla aynı nitelik ve ilkelere bağlı olarak hazırlanmalıdır.

Bir bilanço alışılmış hesap şekli(T şeklinde), değiştirilmiş hesap şekli(alt alta), raporlama şekli(aktif toplamı-yabancı kaynak=öz kaynaklar), ya da finansal durum şekli(dikkat çekilecek grup belirtilir), biçimlerinden biriyle gösterilebilir. Mali analiz açısından değiştirilmiş hesap şekli daha uygundur. Çünkü değiştirilmiş hesap şeklinde kalemlerin bir sayfada gösterilme zorunluluğu olmadığından cari yıllarla birlikte geçmiş birkaç yılın sonuçları ard arda verilerek aynı zamanda karşılaştırmalı tablolar düzenlenmesine olanak verir.

B.Gelir Tablosu

Gelir tablosu, bir işletmenin belli bir döneme ait faaliyet sonuçlarını gösteren tablodur⁶⁸. Şirketin mali durumunun iyi

⁶⁷ Cevat SARIKAMIŞ, "Faaliyet Raporlarında Yer Alan Finansal Durum Tablolarının İçeriği, MUHASEBE ENSTİTÜSÜ DERGİSİ, S.15(Şubat,1979-1), s.16.

⁶⁸ Yüksel KOÇ YALKIN, **Genel Muhasebe İlkeleri Ve Uygulaması**, Ankara Üniv.Siyasal Bil.Fak.Ya.No.491, B.4,Ankara, 1982, s.60.

olup olmadığı bilançodan anlaşılır fakat bunun bilinmesi yeterli değildir. Aynı zamanda bu durumun devam edip etmediğinin de bilinmesi gerekir. Bu gelir tablosunun incelenmesiyle anlaşılır. Gelir tablosu, işletmenin belli bir hesap döneminde elde ettiği tüm gelirlerle bunları elde etmek için katlandığı maliyet ve giderleri içeren finansal rapordur. Gelir tablosu, şirketin karını, şirketin gelecekteki gelişme ve başarı ihtimallerini, gelir elde etme yeteneğini gösterir, yöneticilerin başarıları ve karşılaşılabilecek problemler hakkında bilgi verir. İşletme ilgililerinin gelir tablosundan yararlanabilmeleri yani işletmenin gelişmesinin değerlendirilmesinin yapılması, önceden saptanan amaçlara işletmenin ne denli ulaştığının yatırım ve kar dağıtım planlarının değerlendirilmesi, işletmenin ekonomik istikrarının ve zayıf yönlerinin saptanması ile kar payı ödeme kapasitesinin öngörülmesi ve ekonomik yönden karşılaştırmalar yapılabilmesi için tablonun belirli bir biçime göre hazırlanması ve içerdiği bilgilerin analize olanak verecek biçimde uyumlu, anlaşılabilir, güvenilir, tamam, tarafsız, zamanlı, karşılaştırılabilir olmasına bağlıdır⁶⁹.

Gelir tablosunun mali analize elverişli olması için doğru bilgileri tam olarak yansıtması ve genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun olarak düzenlenmesi gerekir⁷⁰. Ayrıca gelir

⁶⁹ AKDOĞAN-TENKER, s.75.

⁷⁰ Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri:

1. Gerçekleşmiş satış, hasılat ve kar gerçekleşmiş gibi gösterilmemelidir. Belirli bir dönemin gerçek faaliyet sonuçlarını göstermek için dönem başında ve sonunda doğru hesap yapılmalıdır.
2. Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ile özel tükenmeye tabi varlıklar için uygun amortisman ve tükenme payı ayrılmalıdır.
3. Bütün zarar ve karlar tuturlarına bakılmaksızın tahakkuk ettikleri dönemin gelir tablosunda gösterilmelidir. . . .

tablosunda satışların hangi kalemlerden oluştuğu, amortisman yöntemleri, faiz gelirlerinin kaynakları belirtilmelidir.

Gelir tablosu şu bölümlerden oluşur:

1.Brüt satış karı bölümü:

- Satışlar
- Satış iade
- İskonto ve giderleri
- Net satışlar
- Satılan malın maliyeti
- Brüt satış karı.

2.Faaliyet karı bölümü:

- Araştırma geliştirme giderleri
- Pazarlama
- Satış dağıtım giderleri
- Genel idare giderleri
- Faaliyet karı.

3.Dönem karı bölümü:

- Faaliyet dışı hasılat ve karlar (faiz gelirleri,hisse senetleri,kar payları...)
- Faaliyet dışı gider ve zararlar(faiz giderleri, verilen komisyonlar, stok değer düşme zararı...)
- Dönem karı (veya zararı)

Gelir tablosu hazırlanırken brüt satış karından satış iade,iskonto ve giderleri düşülerek net satışlara ulaşılır, net satışlardan satılan malın maliyeti düşülerek brüt satış karı bulunur. Bundan faaliyet giderleri düşülerek faaliyet karı(zararı)

bulunur. Finansal giderler faaliyet giderleri içinde değil, diğer giderler(faaliyet dışı giderler) içinde ayrı bir kalem olarak gösterilmelidir⁷¹.Faaliyet karına faaliyet dışı gelir eklenir ve giderler ondan düşülerek net kara ulaşılır.

Gelir tablosu tüm işletme ilgililerinin ilgilendiği önemli bir tablodur. Ortaklar ve ortak olmak isteyenler işletmenin başarı duumunu, gelir getirme durumunu gelir tablosundan öğrenirler. Kredi verenler gelir tablosuna bakarak işletmenin mali durumunu ve ödeme gücünü değerlendirirler ve kredi verip vermemeye karar verirler. işletme personeli gelir tablosundan mali durumu öğrenerek ücret artış talebinde bulunabilir. Devlet ise kar üzerine koyacağı vergi matrahını gelir tablosundan öğrenebilir.

Günümüzde geleneksel kar-zarar tablolarının yerini gelir tabloları almıştır. Kar-zarar tablosu yöneticilerin yasal zorunlulukları yerine getirmesine yaramakta, yapılacak analizlere ve gelecekle ilgili öngörülerin yapılmasına fazla yardımcı olamamaktadır⁷².

Bilanço ve gelir tablosunun sonunda mutlaka açıklayıcı dipnotlar bulunması gerekir. Aksi takdirde bu iki tablo anlaşılabilir rakamlar yığına dönüşür. Finansal tabloları açıklayıcı ekleri finansal tabloları inceleyen herkesin anlamasını sağlamak gibi önemli bir görevi yerine getirmektedir.

Dipnotların önce kullanılan muhasebe prensipleri ve tekniği ile şirketin muhasebesi hakkında bilgileri vermesi sonra ise

⁷¹ SARIKAMIŞ, s.16.

⁷² Nejat TENKER, **Şirketlerin Halka Açılmasında Finansal Tabloların ve Dış Denetimlerin Önemi**, Gazi Üniversitesi Ya.No.2, Ankara, 1982, s.86.

açıklama gereği gösteren veya tabloyu büyütme ile detaylandırılmayan bilanço veya gelir tablosu kalemleri için gerekli açıklamaları içine alması yeterli bir uygulama olur⁷³. Dipnotlarda şirketce benimsenen muhasebe prensipleri, amortisman ve karşılık ayırma yöntemleri ile muhasebe ilkelerinin uygulanmasında dönemden döneme oluşan farklılıklar neden ve sonuçlarıyla belirtilmelidir. Genellikle bilançoda şu kalemlere ilişkin dipnotlar bulunur:

- Hisse senedi ve tahviller (değerleme yöntemleri)
- Alacaklar (senetli,senetsiz alacaklar alacak vadeleri)
- Stoklar (değerleme yöntemleri)
- Sabit varlıklar (amortisman ayırma yöntemleri)
- Diğer aktifler(açıklanmasına gerek duyulan ve faaliyetlere etkisi olacak kalemler)
- Kısa vadeli borçlar (borç miktarları ve vadeleri), ticari borçlar (vade ve senetli, senetsiz borçlar)
- Diğer kısa vadeli borçlar (ayrıntılı olarak borç kalemleri)
- Uzun vadeli borçlar (miktar ve vade).

Gelir tablosunda ise:

- Satış gelirleri(satış tutarı, iskonto ve iadenin büyüklüğü halinde nedenleri)
- Satılan malın maliyeti
- Diğer giderler için açıklayıcı dipnotlar bulunur.

C.Fon Akım Tablosu

Tüm finansal ve ekonomik faaliyetlerin finansal durum üzerindeki etkilerini özetleyen tablo fon akım tablosudur. Fon

⁷³ SARIKAMIŞ, s.17.

akım tablosu, işletmenin fonlarını hangi kaynaklardan sağladığını ve bu fonları hangi amaçlarla kullandığını gösterir⁷⁴. Burada fon her türlü mali olanak olarak kullanılmaktadır.

Bilanço, işletmenin fonlarının kaynak ve kullanım yerlerini belirli bir andaki durumu itibariyle gösterir oysa işletmenin durumu sürekli değişmektedir. Gelir tablosu bilançoya göre dinamiktir ancak finansal işlemlerin sadece faaliyetler üzerindeki etkilerini gösterir. Bu nedenle fon akım tablosuna ihtiyaç vardır. Fon akım tablosu işletmenin mali gücünü, borç ödeme gücünü, kar yaratma gücünü ortaya koyduğundan ortaklar, kredi verenler ve diğer karar alıcıların ilgilendikleri tablolardan biridir. Fon akım tablosu işletmenin faaliyetlerine ilişkin bilgiler verir, fon yaratma gücünü açıklar, gelecekte işletmenin neler yapabileceğini gösterir. Günümüzde fon akım tablosu da faaliyet raporlarında yer almakta, bilanço ve gelir tablosunda açıklanamayan fon hareketlerini gözler önüne sererek bilgi verme sorumluluğunun yerine getirilmesinde önemli bir araç olarak karar alıcıların hizmetine sunulmaktadır.

Fon akım tablosu yardımıyla işletme ilgilileri aşağıdaki sorunlara kolaylıkla yanıt bulabilmektedirler⁷⁵:

-Dönem içinde işletme faaliyetlerinden ne kadar fon sağlandığı ve bunun nasıl kullanıldığı

-Dönem içindeki diğer işlemlerden ne kadar fon sağlandığı ve bunun nasıl kullanıldığı

-İşletme dışından ne kadar fon sağlandığı (sermaye artışları, tahvil ihracı, borçlanma)

-Büyümenin nasıl finanse edildiği

⁷⁴ Yüksel KOÇ YALKIN, *İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri*, B.6, Ankara, 1988, s.205.

⁷⁵ AKDOĞAN-TENKER, s.125.

-Yeni yatırımlara ve diğer duran varlıklara yapılan yatırım tutarı

-Yüksek kar payı olduğu halde neden kar payı ödenmediği

-Dönem sonunda net zarar olduğu halde, dönen varlıklardaki artışın nasıl sağlandığı

-İşletmenin genel olarak finansal yapısının nasıl olduğu gibi

D.Nakit Akım Tablosu

Nakit akım tablosu, nakit hareketini diğer bir deyişle işletmenin para tahsilat ve ödemelerini kaynakları ve kullanılış yerleriyle birlikte gösteren tablodur⁷⁶.

Nakit akım tablosu fon akım tablosuna ve net çalışma sermayesindeki değişim tablosuna göre daha dar kapsamlıdır. Fon kavramı burada nakdi değerler olarak ele alınır, kasa ve bankalar hesabındaki, kendi aralarındaki hareketler hariç, giriş ve çıkışlar değerlendirilir. Nakit akım tablosu gelir tablosundan da farklıdır. Gelir tablosunda gelir ve giderler incelenir. Oysa her gelir nakit girişine, her gider nakit çıkışına neden olmaz. Örneğin, amortisman giderleri gelir tablosunda yer alır, fakat nakit çıkışına neden olmaz.

Nakit akım tablosunun, para akışını özetleyerek hem geçmişin finansman politikasının değerlendirilmesinde hem de geleceğe yönelik nakit planlamasının yapılmasında gerek yönetime gerekse diğer işletme ilgililerine önemli bilgiler sunmaktadır⁷⁷. Bu tablo diğer tabloların eksikliklerini tamamladığından ve diğer tablolarda görülmeyen nakit hareketlerini gösterdiğinden faaliyet raporu içinde yer almalıdır.

⁷⁶ GÖNENLİ, s.177.

⁷⁷ AKDOĞAN-TENKER, s.195.

Nakit akım tablosunun yararlarını şöyle sıralayabiliriz. Nakit akım tablosunun düzenlenmesiyle paraya ne zaman ihtiyaç duyulacağı önceden saptanır ve ödemeler de sıkışıklıkla karşılaşmaz. Nakit giriş çıkışlarının planlanmasıyla borçların zamanında ödenmesi kredi verenler için güvencedir ve borç almada sorunla karşılaşılmaz. Nakit akım tablosu gelecekteki para gereksinmesi ile kaynaklarını tahminine de yardımcı olur.

Para akışı yıldan yıla farklılık gösteren işletmelerin finansal durumlarının değerlendirilmesi için nakit akım tablosunun düzenlenmesi gerekir. Finansal durum tüm işletme ilgililerinin ilgilendikleri bir konudur.

E.Net Çalışma(İşletme) Sermayesindeki Değişim Tablosu

Net çalışma sermayesindeki değişim tablosu, bir dönem içinde işletmenin net çalışma sermayesindeki artış ve azalışlar ile bu sermayenin kaynaklarını ve kullanışlarını gösterir⁷⁸. İşletmenin döner aktiflerine brüt çalışma sermayesi denir ve işletmenin günlük faaliyetlerini sürdürmesi için gerekli nakit ve nakit benzeri varlıklar ile stoklar alacaklar, peşin ödenmiş giderlerden oluşur. İşletme döner varlıklarıyla döner borçlarını da ödemelidir. Döner aktiflerin döner borçları aşan kısmına net işletme sermayesi denir. İşletmenin faaliyetlerini başarıyla sürdürmesi ve ödeme güçlüğü içine düşmemesi için net işletme(çalışma) sermayesi yeterli miktarda ve yeterli bileşimde olmalıdır.

Net çalışma sermayesindeki değişim tablosunda fon olarak net çalışma sermayesi esas alınır ve değişimler incelenir. Bu tablo yöneticiler ve kredi kurumlarınca üzerinde durulan bir

⁷⁸ KOÇ YALKIN, *İşletmelerde...*, s.218.

tablodur. Yöneticiler günlük faaliyetlerini sürdürmek için gerekli kaynakların olup olmadığını, gelecekteki başarı durumunu bu tablolardan öğrenirler. Aynı zamanda geçmiş dönemin de değerlendirmesini bu tabloda bulurlar Kredi kurumları bu tabloyla borç ödeme gücünü gösterdiğinden ilgilenirler. Kredili satış yapan kurumlar da sattıkları malın karşılığını alıp alamayacaklarını bu tablodan öğrenirler.

Net çalışma sermayesinin yeterli olması durumunda günlük faaliyetler daha verimli yapılacak, borçlar zamanında ödenecek, yeterli stok bulundurulurken alıcılara uygun şartlarda mal satılabilecek, değer düşüşlerinden fazla etkilenilmeyecektir, sabit varlıklar tam kapasiteyle çalıştırılabilecektir. Net çalışma sermayesinin yeterli olup olmadığı, kaynak ve kullanım yerleri net çalışma sermayesindeki değişim tablosundan anlaşılır. Bu nedenle bu tablo faaliyet raporu içinde yer almalıdır.

F.Kar Dağıtım Tablosu

Dönem sonunda elde edilen karın nasıl ve nerelere dağıtıldığını belirlemek için kar dağıtım tablosu düzenlenir. Gerek, karın veya uğranılan zararın finansal yapıya olan etkisinin açıklanabilmesi; gerekse pay sahiplerine, kuruculara, diğer ortaklık ilgililerine ana sözleşme ve yasa hükümleri uyarınca dağıtılması gereken kar payları tutarının belirtilebilmesi yatırım alanı arayan sermayedarlara, işletmece elde edilen karları ne şekilde dağıtıldığını gösterilebilmesi için kar dağıtım tablosunun düzenlenmesi ve faaliyet raporu içinde yer alması yararlı ve yerinde olacaktır⁷⁹. Kar, şirket sözleşmesi, kanun hükümleri ve

⁷⁹ Cengiz ERDAMAR, "Anonim Ortaklıklarda Kar Dağıtım Tablosu", MUHASEBE ENSTİTÜSÜ DERGİSİ, S.13 (Ağustos,1978), s.69.

genel kurul kararları sonucu dağıtılır, kar dağıtım tablosu bu dağıtımın nasıl yapıldığını kapsar.

"Gelir tablosuna ek olarak bir kar dağıtım tablosunun faaliyet raporlarında yer alması, işletmelerin yöneticilerine yönetim ve denetim alanlarında gerekli bilgilerden önemli bir kısmını açık olarak vereceği gibi, ortaklara ve yatırım alanı arayan sermayedarlara da işletmenin elde ettiği karların dağıtım esaslarına ve şekline ilişkin daha geniş bilgiler verecektir. Bu tablolar aracılığı ile işletme içi ve dışı yarar gruplarının işletmenin fiili kar dağıtım şekli saptanacak ve bu tablo gelecekte beklenen dağıtılabılır karların tahminini kolaylaştırmış olacaktır. Kredi kurumları da işletmenin karları yanında bu karların ne şekilde kullanıldığını kolayca izleyebileceklerdir."⁸⁰

Kar dağıtım tablosu, dönem karından kurumlar vergisi, yedek akçeler, ilan edilen kar payları(kuruculara, yönetim kuruluna, ortaklara...), gelir vergisi kesintisi düşülerek hazırlanır. Kar dağıtım tablosunun faaliyet raporları içinde yer almasıyla işletmenin gelecekteki kar yaratma gücü ve bunu nasıl kullanacağı ortaya konularak işletme ilgililerine bilgi verme sorumluluğu yerine getirilir.

G.Mali Analizler

İşletme finansal durumunu açıklıkla ortaya koyabilmek için bazı finansal analizlere yer verebilir. Bu analizler ilgili kişilerin işletme hakkında karar vermelerini kolaylaştıracak bilgilerdir. Bu bölümde son birkaç yıla ait karşılaştırmalı bilanço ve gelir tablosu düzenlenebilir ve bu tablolara ilişkin yorumlara yer

⁸⁰ Cengiz ERDAMAR, **Anonim Ortaklıklarda Kar Dağıtım Sorunları ve Bir Kar Dağıtım Tablosu Önerisi**, İstanbul Üniv. Ya.No.2064, İstanbul, 1975, s.7.

verilebilir. Böylece bugünkü durum ile geçmiş durumu karşılaştırma imkanı sağlanarak faaliyet raporlarının yararları arttırılmış olur.

Son birkaç yılın bilanço ve gelir tabloları dikey yüzdeleri yöntemiyle hazırlanarak bunların yorumlarına faaliyet raporunda yer verilebilir. Dikey yüzdeleri başka işletmelerle ve sektörle karşılaştırma olanağı verir. Ayrıca rasyolara da faaliyet raporunda yer verilebilir. Mali durum, borç ödeme durumu ve karlılık ile ilgili rasyolar ve bunların yorumu işletme hakkında önemli bilgiler verir. Bilanço ve gelir tablosu trend yüzdeleri metodu ile de düzenlenebilir. Böylece bilanço ve gelir tablosu kalemlerinin birbirini izleyen çok sayıdaki yıldaki değerleri karşılaştırılabilir.

Faaliyet raporu içinde özetlenmiş finansal bilgilere de yer verilebilir. Bu finansal göstergeler en az son 5 yılın özetlenmiş sonuçlarını yansıtır. Böylece raporu inceleyen kişilere işletmenin finansal durumunu toplu olarak değerlendirme ve önceki dönemlerle karşılaştırma imkanı sağlanır.

4)Denetçiler Raporu

İşletmeler finansal faaliyetleri ile ilgili sonuçlarını mali tablolarla açıklarlar. İşletmeyle ilgili karar alıcıların mali tablolara dayanarak aldıkları kararların doğru olması, mali tablolardaki bilgilerin doğru ve yeterli olmasına bağlıdır. Bu doğruluk iç kontrol sisteminin kurulmasıyla gerçekleştirilir. İç kontrol sisteminin kurulması yöneticilerin işletmeyi yönetirken kullandıkları muhasebe ve istatistiki raporların doğruluğunun denetlenmesini de sağlar.

İç kontrol sistemi; işletmenin aktiflerini korumak, muhasebe kayıtlarının doğruluk ve güvenilirliğini sağlamak,

finansal bilgilerin zamanında hazırlanmasını sağlamak, işletme faaliyetlerinin yönetim politikalarına uygunluğunu sağlamak amaçlarına ulaşmak için işletme faaliyetlerinin düzenli ve etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamada yardımcı olan, yönetim tarafından kabul edilmiş tüm usul ve yöntemler ile örgüt planından oluşur⁸¹.

İç kontrol sisteminin gereği gibi işleyip işlemediğini anlamak için iç denetim sistemine ihtiyaç vardır. İç denetim sürecinin esas gayesi iç kontrol sisteminin yeterlilik ve etkinliğini incelemek ve değerlemek sureti ile yönetime hizmet etmektir⁸². Böylece özellikle büyük şirketlerde işletme faaliyetlerinden uzak kalan yönetici adına denetim yapılarak bilgilerin doğru ve güvenilir olması sağlanır. İç denetçi hata ve hileleri bularak iç kontrol sisteminin gerçekleşmesine yardımcı olur.

Mali tabloların doğru ve yeterli bilgi verdiğinin kanıtı için yöneticiler işletme dışından bir kişiye yani dış denetçiye denetim yaptırırlar. Dış denetçi önce iç kontrol sistemini inceler, iç kontrol sisteminin mali tabloların doğru bilgiler vermesini sağlayıp sağlayamadığını ve sistemin zayıf ve kuvvetli taraflarını gözler önüne serer, aksaklıklar varsa bunları belirtir. Daha sonra mali tabloların hazırlanmasında esas alınan defter ve belgeleri inceler, mali tabloların doğruluk ve güvenilirliği hakkındaki

⁸¹ Celal KEPEKÇİ, **İşletmelerde İç Kontrol Sistemi**, Anadolu Üniv.Ya.No.315, Eskişehir, 1988, s.5'den IFAC, **International Auditing Practices Committee, International Auditing Guidelines No.6: Study and Evaluation of the Accounting System and Related Internal Controls in Connection With an Audit**, July 1981 (ICAEW, London, 1985),par.4.

⁸² Celal KEPEKÇİ, **İşletmelerde İç Kontrol Sisteminin Etkinliğini Sağlamada İç Denetimin Rolü**, E.İ.T.İ.A.Ya. No.251/171, Eskişehir, 1982, s.38.

görüşünü denetim raporunda belirterek görevini bitirir. Denetim raporu, denetçinin yaptığı incelemeler sonucunda mali tabloların ilgili işletmenin mali durumu ve faaliyet sonuçlarını doğru bir şekilde yansıtip yansıtmadığı ve genel kabul görmüş muhasebe prensiplerine uygun bir şekilde hazırlanıp hazırlanmadıkları hususunda edindiği kanaati açıklama fırsatı bulduğu bir belgedir⁸³. Denetim raporu mali tablolara güvenin sağlanmasında yardımcı olacağından karar alıcıların anlayacağı bir dille basit olarak yazılmalı ve faaliyet raporunda yer almalıdır.

Bir işletmenin dış denetiminin gereği gibi yerine getirilebilmesi için bu denetimi bağımsız muhasebe uzmanı yapmalıdır. Böylece işletmeye ilişkin finansal bilgilerin tarafsız olarak hazırlandığına ve gerçekleri yansıttığına ilişkin güven sağlanır. Çünkü bağımsız muhasebe uzmanı ile işletme arasında hiçbir ilişki yoktur, muhasebe uzmanı bu göreve gelirken eğitimden geçmiştir ve o işletmeyi denetleme görevine meslek kuruluşunun seçimi ile gelmiştir.

III-FAALİYET RAPORLARININ KULLANIM ALANLARI

Faaliyet raporları farklı kişilerce, farklı amaçlar ve farklı kararlar almak için kullanılmaktadır. Bunların başlıcaları şunlardır:

-Faaliyet raporlarının yöneticilerce kullanımı(Yönetim analizi)

-Faaliyet raporlarının kredi veren kişi ve kurumlarca kullanımı(Kredi analizi)

⁸³ Ferruh ÇÖMLEKÇİ, Muhasebe Denetimi, E.İ.T.İ.A.Ya.No. 221/144 , B.3., s.168.

-Faaliyet raporlarının ortaklar ve uzun vadeli borç veren kişi ve kurumlarca kullanımı(Yatırım analizi)

1)Faaliyet Raporlarının Yöneticilerce Kullanımı(Yönetim Analizi)

Yöneticiler, kendi hazırladıkları faaliyet raporlarını artan ölçüde bilgi kaynağı olarak kullanmakta ve bu raporlardan yararlanmaktadır⁸⁴. Yöneticiler faaliyetlerini sürdürmek, planlama ve kontrol yapmak için finansal bilgilere ihtiyaç duyar. Bu bilgilerin yer aldığı mali tablolar faaliyet raporlarında yer alır. Mali tablolar ve analizi, yöneticiye faaliyetlerinde başarılı olup olmadığını, işletme amaçlarına ulaşıp ulaşmadığını, gelecekte neler yapılması gerektiğini gösterir. Yönetim analiziyle işletme verimliliğini geliştirme, işletme faaliyetleri sonucu karlılığı arttırma ve işletme faaliyetleriyle ilgili kararları alma fırsatı elde eder⁸⁵. Ayrıca yönetici, kısa ve uzun vadeli borçlarını zamanında ödeyebilmek, geleceğe ilişkin planlar yapmak, çalışanlara yeterli ücret ödemek, kar payı dağıtımını yapmak gibi konularda kararlar almak için faaliyet raporlarında sunulan bilgilerden yararlanır. Üretim faaliyetlerine ilişkin kararlar almak, satış, fiyatlandırma politikaları için bilanço ve gelir tablosundaki bilgilere ihtiyaç vardır.

Yöneticiler çeşitli konularda kararlar alırken, ülkenin ekonomik durumuna, coğrafik bölgelerdeki duruma ve sektöre ilişkin bilgilere de ihtiyacı vardır⁸⁶. Yöneticinin bu bilgileri ve istatistiki bilgileri, grafikleri ayrıntılarıyla bulacağı yer faaliyet

⁸⁴ AYSAN, *İşletmelerin...*, s.31.

⁸⁵ BEKTÖRE-ÇÖMLEKÇİ, *Mali Tablolar...*, s.6; BEKTÖRE, *Mali Tablolar...*, s.9.

⁸⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Rıfat ÜSTÜN, *Yönetim Muhasebesi Ders Notları*, Eskişehir, 1983, s.7.

raporudur. Yöneticiler faaliyet raporundan yararlanarak geçmiş durum değerlendirilmesi yaparak geleceğe ilişkin kararlar alırlar.

2) Faaliyet Raporlarının Kredi Veren Kişi Ve Kurumlarca Kullanımı (Kredi Analizi)

Kredi analizi kısa süreli kredi veren kredi kurumlarınca, mal satan kişilerce veya işletmenin finansman yönetimi tarafından yapılır. Kredi kurumları verdikleri borcun karşılığı faizi ve vade sonunda ana parayı alıp alamayacaklarını, kredili mal satanlar vadelerinde mal karşılığı parayı alıp alamayacaklarını anlamak için işletmenin bilançosu ve gelir tablosuyla ilgilenirler.

Kısa vadeli borç ödeme gücünün analizinde döner aktifler ile kısa vadeli borçlar arasındaki ilişkiler incelenir, döner aktiflerin unsur ve miktar açısından döner borçları ödemeye yetip yetmeyeceği ortaya konur. Kredi analizinde bağlı ve duran varlıklarla orta süreli borçların, kısa süreli borçların ödeme gücü üzerindeki etkileri de inceleme konusu yapılmalıdır⁸⁷. Kredi analizinde yalnız bilançonun incelenmesi yeterli değildir, gelir tablosunun da incelenmesi gerekir. Likidite durumunun iyi olması, gelecekte bunun devam edeceği anlamına gelmez. İşletmenin gelecekteki durumu gelir tablosu analizinden anlaşılır. Ayrıca nakit akım durumunun da incelenmesi gerekir.

Kredi analizinde, mali tablolar dışında sanayi ve işletmeye ait trendler ile işletme yöneticilerinin nitelikleri ve diğer ilgili hususlardaki bilgilerden de faydalanılır⁸⁸. Kredi analizi için gerekli mali tablolar, finansal ve finansal olmayan bilgilerin

⁸⁷ GÜVEMLİ, s.11.

⁸⁸ KOÇ YALKIN, *İşletmelerde...*, s.42.

topluya yer aldığı faaliyet raporu, kredi kurumlarının ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir kaynaktır.

3) Faaliyet Raporlarının Ortaklar İle Orta Ve Uzun Vadeli Borç Verenlerce Kullanımı (Yatırım Analizi)

Yatırım analizi ortaklar, ortak olmak isteyenler ve işletmeye orta ve uzun vadeli borç veren kredi kurumlarınca yapılır. Amaç işletmenin kazanma gücünü ortaya çıkarmaktır.

İşletmenin ortakları ve potansiyel ortaklar yatırdıkları paranın gelir getirme durumu, emniyeti, dağıtılacak kar payları, işletmenin gelecekteki durumu ile ilgilenirler. İşletmeden tahvil olarak uzun vadeli borç verenler ise vade sonunda tahvil faizi alıp alamayacaklarıyla ve vade sonunda ana parayı alıp alamayacaklarıyla ilgilenirler. Bunun için işletmenin finansman durumu, kazanma gücü ve karlılığını incelerler. Bu hususların tespitinde işletmenin hissedarları için hazırlanmış olduğu yıllık rapordan faydalanılır⁸⁹. Yatırım analizinde mali tablolardan, ekonomik trendlerden, işletme yöneticisinin niteliklerinden yararlanır.

Yatırım analizinde yıllık raporda yer alan mali tabloların yorumu önemlidir. Yatırım analisti son birkaç yola ait mali sonuçlarailişkin bilgileri karşılaştırarak işletmenin gelecekteki gelişmesini belirlemeye çalışır. Tabii bu analizde mali sonuçlar yanında bu sonuçlara etki eden faktörler de gözönünde bulundurulmalıdır.

⁸⁹ ÇÖMLEKÇİ, Yıllık Rapor...,s.95.

V-YABANCI ÜLKELERDEKİ FAALİYET RAPORU UYGULAMALARI

Gelişmiş batı ülkelerinin hemen hepsinde ekonomi için önemli olan işletmeler, yılda bir kez faaliyet raporu yayınlamaktadırlar. Bu ülkelerde kamuyu korumak amacıyla faaliyet raporunun içeriği, biçimi kanun hükümleriyle ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

1)Alman Hukuku

Faaliyet raporuna ilişkin en geniş düzenlemenin yapıldığı ülkelerden biri Alman hukukudur. Alman Hukukunda faaliyet raporuna ilişkin düzenlemede bir hükümle yetinilmemiş, rapora konulması gereken hususlar ayrıntılı bir liste halinde sayılmış, 1965 tarihli Alman Paylı Ortaklıklar Yasası 160'da yıllık raporun görevi belirlenmiştir⁹⁰:

1.Şirket işlerinin gidişi ve şirketin ekonomik mali durumu hakkında bilgi vermek

2.Yıllık bilançoyu açıklamak

Ekonomik mali durum hakkında bilgi verilen bölüm sosyal rapor diye adlandırılan kısmı da içerir. Alman hukukunda gerek ekonomik mali durum gerek sosyal rapor gerekse bilanço ve kar zararlarla ilgili açıklamalar pay sahiplerini yönetimin ve ortaklığın durumu hakkında aydınlatmaya yönelmiştir⁹¹. Bu amaçla, faaliyet raporunda okuyanların anlaması için gerekli tüm bilgiler

⁹⁰ Ersin ÇAMOĞLU, "Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulunun Yıllık Raporu Hakkında Düşünceler", İKTİSAT VE MALİYE DERGİSİ, C.XVII, S.12(Mart, 1971), s.542.

⁹¹ TEKİNALP, Faaliyet Raporlarının..., s.88.

bulunmalıdır. Mali tabloları açıklayıcı notlar, uygulanan muhasebe yöntemleri de yasaya göre faaliyet raporlarında yer almalıdır. Faaliyet raporlarında nelerin olması yani içerik yasa hükümlerinde belirlenmiştir. Alman hukukuna göre faaliyet raporlarında şu bölümler yer almalıdır⁹²:

1)Durum raporu: Ortaklığın ekonomik mali durumuna ilişkin bilgiler yer alır.

2)Sosyal rapor: Çalışma hayatı ve işçilerle ilgili bilgiler bulunur.

3)Dönemin kapanmasından sonra meydana gelen ve önemi haiz olaylara ilişkin bilgiler verilmesi: Bilanço ve Kar zarar hesabında değişiklik yaratan olaylar yer alır

4)Bilanço ve kar-zarara ilişkin açıklamalar: Bilanço, kar-zarar hesabı ve bunların anlaşılması için gerekli tüm bilgiler bulunur.

2)İsviçre Hukuku

İsviçre hukukunda da, Türk hukukunda olduğu gibi faaliyet raporuna ilişkin ayrıntılı bir düzenleme yoktur. İsviçre Borçlar Kanununun 724.maddesine göre yönetim kurulu genel kurula ortaklığın malvarlığı durumu ve faaliyetleri hakkında bilgi veren ve yıllık bilançoyu açıklayan yazılı bir rapor vermekle yükümlüdür⁹³. Bu nedenle uygulamada fazla bir bilgi vermeyen faaliyet raporları düzenlenmektedir. İsviçre hukukunda içerik belirtilmemektedir. Fakat yeni 724.maddeye göre zorunlu içerik belirtilmiştir ve faaliyet raporunda şu konular bulunmak zorundadır⁹⁴: Hesap dönemi içinde yönetim kurulu tarafından

⁹² Ayrıntılı bilgi için bkz: TEKİNALP, **Faaliyet Raporlarının...**, s.91.

⁹³ ÇAMOĞLU, **Anonim Ortaklıklarda...**, s.14.

⁹⁴ TEKİNALP, **Faaliyet Raporlarının...**, s.14.

oluşturulan fakat serbest hale gelen veya kaldırılan karşılıkların değer düzeltmelerinin ve amortismanların toplam miktarının belirtilmesi, bilançonun düzenlenmesinde esas alınan kurallardaki değişikliklerin gösterilmesi ve bunlardan doğan farkın tam olarak saptanması.....

İsviçre hukuku, yıllık raporun yıllık hesaplar hakkında içerdiği ek bilgilerden dolayı, yıllık hesapların bütünüleyici bir parçası olması gerektiğini ve bu rapor üzerinde de ayrıca bir denetçinin rapor hazırlamasını öngörmektedir⁹⁵.

3)Fransız Hukuku

"1966 Tarihli Fransız Ticaret Ortaklıkları Yasasının 340.maddesinin 3.fıkrasında yönetim kurulunun anonim ortaklığın durumu ve geçen iş yılının faaliyetleri hakkında bir rapor hazırlanmasını öngörmüştür. Maddenin son fıkrası hükmünde öngörülen belgelerin düzenlenmesi ve sunulmasına ilişkin ayrıntıyı tüzüğe bırakmıştır"⁹⁶.

Nihai mali hesaplara ek olarak yıllık olarak yayınlanması gereken bilgiler, hesapta gösterilenler dışında varsa borç yükümlülüklerinin ayrıntılarını, kardan ayrılacak karşılıkları, bağlı ve ortak olunan şirketlerdeki ayrıntılarını ve taşınır varlıkların envanterini kapsar⁹⁷.

⁹⁵ K.Michael OLDHAM(Çev.Davut AYDIN), **Muhasebe Sistemleri ve Avrupa'daki Uygulamalar**, Anadolu Ün.v.Ya.No.352, Eskişehir, 1989, s.424.

⁹⁶ TEKİNALP, **Faaliyet Raporlarının...**, s.89.

⁹⁷ OLDHAM (Çev.Davut Aydın), s.223.

4) İtalyan Hukuku

İtalya'da 1974 yılında çıkarılan yasayla anonim ortaklıklar günün şartlarına göre düzenlenmiş ve reform gerçekleştirilmiştir. Bu yasayla faaliyet raporlarında yer alması gereken bilgiler zorunlu hale getirilmiştir. "Faaliyet raporunda, şirketin faaliyet gösterdiği sektör içindeki durumunu yansıtmalı, aynı zamanda bu şirket tarafından kontrol edilen diğer şirketler varsa onların da durumları yatırımlar, maliyetler ve fiyatlara değinilerek belirtilmelidir. Bu raporda kullanılan değerlendirme metotları, açıklama yapılan dönemde önceki dönemlere göre ne gibi değişiklikler olduğu ve işgücü ile ilgili önemli değişiklikler, maddi giderler, şirketin finansal durumunu ve gelirlerini etkileyen olaylar, kontrol edilen ve bağlı şirketlerle ilgili bilgiler de bulunmalıdır."⁹⁸

5) Danimarka Hukuku

Danimarka'da 1 Ocak 1974 tarihli yeni bir yasayla anonim ortaklıklar hukuku düzenlenmiş ve madde 106'da faaliyet raporlarını bilgi alma hakkının bir parçası kabul edilerek bilanço ve kar zarar hesabının açıklanması gibi önemli bir görevi amacına uygun bir biçimde açıklanmasına çaba harcamaktadır⁹⁹.

Danimarka'da yayınlanan yıllık raporlarda şu hususlar yer almalıdır¹⁰⁰:

1-Hesaplarda görünmeyen ancak şirketin o yıl için finansal durumunu, varlıklarını, borçlarını, kar ve zararını değerlendirmek için gerekli olan kalemler,

⁹⁸ OLDHAM (Çev.Davut Aydın), s.18.

⁹⁹ TEKİNALP, **Faaliyet Raporlarının...**, s.

¹⁰⁰ OLDHAM (Çev.Davut Aydın), s.197.

2-Mali yılın sona ermesinden sonra ortaya çıkan önemli olaylar,

3-Şirketin gelecekte ortaya çıkacak muhtemel gelişmesi,

4-Şirketin araştırma ve geliştirme faaliyetleri,

5-Şirketin zararı karşılamak üzere getirdiği öneriler veya hesaplarda ayrı olarak gösterilmeyen karların tahsisi,

6-Eğer rapor ana şirkete aitse grup içinde benzer bilgilerin sağlanması.

6)İngiltere ve Hollanda Hukuku

"İngiltere ve Hollanda da raporlar şirketin durumunu

mümkün olduğu kadar doğru ve adil biçimde gösterecek biçimde düzenlenir ve bu raporların en son kabul görmüş standartlara ve Hollanda'da olduğu gibi sağlam ticari uygulamalara dayandırılmasına çaba gösterilir. İngiltere'de hazırlanan raporların herhangi bir ulusal sisteme bilgi vermekten çok pay sahiplerine bilgi vermek amacına dönük olarak hazırlandıklarını söylemek mümkündür."¹⁰¹.

7)Amerikan Hukuku

Amerikan hukuku, başlangıçtan beri, anonim ortaklığı sadece, ortaklık içi menfaat çekişmelerinin çözülmesi veya dengelenmesi açısından ele almamış, belki de ondan daha büyük bir önemle, ortaklık dışı ilgi çevrelerini yani gelecekteki pay sahiplerini ve kamuyu gözönünde tutmuştur¹⁰².

Batı ülkelerindeki uygulamalarda zaman içinde alınmış önlemler şöyle özetlenebilir¹⁰³:

¹⁰¹ OLDHAM (Çev.Davut Aydın), s.18.

¹⁰² TEKİNALP, **Anonim Ortaklığın...**, s.5.

¹⁰³ Ayrıntılı bilgi için bkz.AYSAN, **İşletmelerin Kamuya...**, s.35.

1.Yukarıda sözü geçen ülkelerin tümünde finansal tablolarla açıklanan notların en az yılda bir kez yayınlanması hukuk kuralı ile zorunlu hale getirilmiştir.

2.Diğer ülkelerdeki uygulamalar, raporların içeriğini kurallara bağlayan özel bir kanunun çıkarılmasının bu alandaki gelişmeleri önemli ölçüde hızlandıracağına göstermektedir. Anonim şirketler kanununda A.B.D. bir dizi açıklama kanunlarında bu hukuk kurallarını düzenlemiştir.

3.Açıklanan finansal bilginin güvenilir ve kolay anlaşılır olması zorunludur. Bu yüzden batılı ülkelerin hepsinde bağımsız muhasebe uzmanlığı mesleği getirilmiştir.

Üçüncü Bölüm

FAALİYET RAPORLARINA İLİŞKİN TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMA

I-TİCARET KANUNUNA GÖRE FAALİYET RAPORU

İşletmeyle ilgili tüm kişilerin bilgi ihtiyacını karşılamaya yönelik olan yıllık raporun kapsamı, düzenlenme şekli ve zamanı hakkında Ticaret Kanununda ayrıntılı açıklama yoktur. Birkaç maddede yıllık rapordan bahsedilmiştir. Bu hükümlerden yola çıkılarak yıllık rapor hakkında bazı sonuçlara ulaşılabılır.

T.T.K.327.maddesinde "bilançodan başka şirketin ticari, mali ve iktisadi durumunu ve yapılan muamelelerin hülasasını gösterir bir rapor tanzimine ve dağıtılacak kazanç miktarı ve yedek akçeyi teşkil edecek miktarın tayinine dair teklif varakasını hazırlamaya mecburdur. Rapor ve teklif varakası, umumi heyet toplantısından en az 15 gün önce pay sahiplerinin tetkikine arz olunur." denilmektedir. Burada yıllık rapordan ve görevinden bahsedilmektedir. Ortaklar genel kurul toplantısından sonra da bir yıl süre ile yıllık raporu inceleme imkanına sahiptir(TTK.362 II). TTK.m.354'de de yıllık raporun görevinden dolaylı olarak bahsedilmektedir. Bu maddeye göre "murakıplar; her yıl sonunda şirketin hal ve durumuna, idare meclisinin tanzim ettiği bilançooya ve sair hesaplara ve dağıtılmasını teklif ettiği

kazançlara müteallik idare meclisinin vereceği rapor ve sair evrak hakkında mütalaalarını havi olmak üzere umumi heyete bir rapor vermekle mükelleftirler." Burada denetçilerin hazırlayacakları raporun neleri kapsayacağı belirtilirken dolaylı olarak kapsamı da belirtilmektedir. Bilanço, sair hesaplar ve dağıtılması teklif edilen kazançlar diyerek faaliyet raporunun içeriği ortaya konmaktadır. Burada bilanço ve gelir tablosunun hazırlanması zorunlu tutulmaktadır. Sair hesaplar ile gelir tablosu kastedilmektedir. T.K.m.362 "Kar zarar hesabı, bilanço yıllık rapor ve safi kazancın nasıl dağıtılacağı hususundaki teklifler, murakıplar tarafından verilecek raporla birlikte umumi heyetin adi toplantısından en az 15 gün önce şirketin merkez ve şubelerinde pay sahiplerinin emrine amade bulundurulur denilmektedir"

Türkiye'de Türk Ticaret Kanununun 327.maddesinde faaliyet raporunun görevi belirtilmiştir. Ayrıca 354.maddesinde yıllık raporun görevi dolaylı olarak belirtilmiştir. 329, 362, 369/1 maddelerde yıllık raporla ilgili hükümler yer almaktadır.

327.maddenin eksikliği, raporun bilanço ile kar-zarar hesabına ilişkin açıklamalarda bulunmak gereğini içermemesi noktasında kendisini gösterir¹⁰⁴. Ticari durum, deyimi ile işletmenin ticari faaliyetleri, mal satım ilişkileri belirtilmektedir. Muamelelerin hülasası, işletme faaliyetlerini etkileyecek olayların özetini belirtmektedir.

TTK.m.362/1 ve 327'ye göre ortakların karın dağıtılmasına ilişkin tekliflerinden oluşan kar dağıtım tablosu faaliyet raporu içinde yer almalıdır¹⁰⁵.

¹⁰⁴ TEKİNALP, **Faaliyet Raporlarının...**, s.89.

¹⁰⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. TEKİNALP, **"Faaliyet Raporlarının...**, s.90-91.

Yıllık raporun kapsamını belirlemek için yukarıdaki maddeler birlikte değerlendirilmelidir. Bu değerlendirmeye göre yıllık raporda şunlar yer almalıdır: Şirketin ticari, mali, iktisadi durumu, yapılan işlerin hülasası, bilanço ve sair hesaplara müteallik bilgi, dağıtılmasını teklif ettiği kazançla ilişkin öneri, yedek akçeyi teşkil edecek miktarın tayini.

Ayrıca çeşitli hükümlerde yıllık raporda yer alması gereken bilgiler belirtilmiştir. Anonim ortaklığın kendi hisse senetlerini TTK.m.329'da öngörülen istisnalardan biri veya birkaçı nedeni ile iktisap etmesi veya rehin olarak kabullenmesi hallerinde bu muameleler yıllık raporda gösterilir. TTK.m.329'a göre:

-Hisse senetleri şirketin sermayesinin azaltılmasına dair bir karara dayanılarak devralınmışsa;

-Hisse senetleri şirketin kurulması veya esas sermayenin çoğaltılması dolayısıyla vaki olan iştirak taahhüdünden başka bir sebepten doğan şirket alacaklarının ödenmesi maksadiyle devralınmışsa;

-Hisse senetleri bir mamelekin veya işletmenin borç ve alacaklarıyla beraber temellük edilmesi neticesinde şirkete geçmişse;

-Hisse senetlerinin devir veya rehin alınması keyfiyeti esas mukaveleye göre şirket konusuna giren mukavelelerden ise;

-Hisse senetleri idare meclisi azaları, müdürler ve memurlar tarafından kendilerine bu sıfatla düşen mükellefiyetlere karşı rehin olarak yatırılmış ise;

-Temellük ivazsız ise.

Devranılan hisse senetleri, 1 numaralı bentte yazılı halde derhal imha edilir ve bu hususta tutulan zabıt ticaret siciline verilir. Diğer hallerde bu senetler ilk fırsatta tekrar elden çıkarılır.

Umumi yedek akçe esas sermayenin yarısını aşmadıkça, münhasıran ziyanların kapatılmasına yahut işlerin iyi gitmediği zamanlarda işletmeyi idameye, işsizliğin önüne geçmeye veya neticelerini hafifletmeyi elverişli tedbirler için sarfolunabileceği gibi bu harcama hakkında faaliyet raporunda bilgi verilmesi TK.m.466 f.3'den doğan zorunluluktur¹⁰⁶.

Anonim şirketin denetlenmesi Türk Ticaret Kanununda düzenlenmiştir, madde 354'e göre denetim denetçiler tarafından yapılır. TTK.m.347'ye göre denetçiler pay sahibi olan veya olmayanlar arasından ilk defa bir yıl için kuruluş genel kurulu ve sonradan en çok üç yıl için genel kurul tarafından seçilir. TTK.m.354'e göre denetçiler, her yıl sonunda şirketin hal ve durumuna, yönetim kurulunun düzenlediği bilançoya, diğer hesaplara ve dağıtılmasını teklif ettiği kazançlara ilişkin görüşlerini genel kurula vermekle yükümlüdürler. Denetçilere tüm belgelerin, özellikle bilanço, kar zarar hesabı ve faaliyet raporunun incelemek için verilmesi gerekir¹⁰⁷. Ticaret kanununa göre dış denetim ortaklık örgütü dışında kalan kişilerin yaptığı denetimdir.

Faaliyet raporu hazırlama görevi TTK.m.362'ye göre yönetim kuruluna aittir. Faaliyet raporunun hazırlanmaması veya gereği gibi hazırlanmaması TK.m.336 b.5'e göre yönetim kurulunun sorumluluğuna sebep olur. Bu nedenle TK.m.309 uyarınca dava açılabilmesi için bu maddedeki şartların gerçekleşmesi gerekir.

Görüldüğü gibi TTK.'da yıllık raporun şekli ve içeriği ayrıntılı olarak düzenlenmemiştir. Yıllık raporun yararlı olması için neleri kapsayacağı ve şekli ilgili maddelerle ayrıntılı olarak

¹⁰⁶TEKİNALP, Faaliyet Raporlarının..., s.94.

¹⁰⁷ Zühtü AYTAÇ, Anonim Ortaklıklarda İbra, Ankara, 1982, s.95.

düzenlenmeli ve yayınlanması zorunlu hale getirilmelidir.

II-SERMAYE PİYASASI KANUNUNA GÖRE FAALİYET RAPORU

Sermaye Piyasası Kanunu faaliyet raporları konusunda daha açık şekilde düzenlenmiştir. Sermaye Piyasası Kanununun m.22b'sine göre kamuyu aydınlatmak amacıyla genel ve özel nitelikte kararlar almak, çeşitli hesap belgeleri, raporlar ve tablolar için standartlar tespit etmek ve bunları duyurmak için tebliğler yayımlamak görevi Sermaye Piyasası Kuruluna aittir. Bu maddeye göre Sermaye Piyasası Kanununa Tabi işletmelerin yayınlacakları hesap, belge, tablo ve raporlarında uyulması zorunlu içeriği belirleyecek, ayrıca kar-zarar hesabı ve diğer tablolar için uyulması zorunlu şemalar belirleyecektir. Bilanço ve kar-zarar hesabının ekinde yer alacak bilgiler de sermaye Piyasası Kurulu tarafından belirlenecektir.

Sermaye Piyasası Kurulu ayrıca denetim raporlarına ve faaliyet raporlarına muhakkak girmesi gerekli olan bilgileri de belirleyecektir¹⁰⁸.

Sermaye Piyasası Kanununun 16.maddesinin 1.fıkrasına göre bilanço, kar-zarar hesabı, yıllık rapor ve denetim raporlarını düzenleme yetkisi Sermaye Piyasası Kuruluna aittir. Sermaye Piyasası Kanununun m.22 b'nin 16.maddeden farkı içerik ve şekilleri Sermaye Piyasası Kurulu tarafından belirlenecek belgelerin ismen sınırlandırılmamış bulunmasıdır.

Sermaye Piyasası Kanunu m.22 a kanuna tabi ortaklıkların

¹⁰⁸ Ünal TEKİNALP, **Sermaye Piyasası Hukukunun Esasları**, Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş.Ya.No:4, İstanbul, 1982, s.151.

yayınlayacakları tablo ve raporların açıklama şeklini düzenlememiştir. Ancak Sermaye Piyasası Kanunu m.16.f.2 ile menkul kıymetleri halka arz olunan ortaklıkların kamuyu aydınlatma biçimi düzenlenmiştir. Buna göre genel kurulca kabul edilip kesin şeklini alan bilanço ve kar-zarar cetveli ile denetim raporu Sermaye Piyasası Kurulunca belirlenecek şekil ve esaslar dahilinde Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile ortaklığın menkul kıymetlerinin halka arz ve satışına ilişkin ilanlarının çıktığı en az iki gazetede ilan olunur.

Ortaklık yönetim kurulu yapılan ilanı, yıllık faaliyet ve denetim raporunu genel kurul toplantısını izleyen otuz gün içinde Sermaye Piyasası Kuruluna vermek zorundadır Sermaye Piyasası Kurulu kendisine verilen bilanço, kar-zarar hesabını, yıllık rapor ve denetim raporlarını incelemek ve değerlendirmek zorundadır. Sermaye Piyasası Kurulu kendisine verilen belge ve raporlardan yeterince bilgi edinemezse denetçilerden ayrıca rapor isteyebilir(S.P.K.m.22 c). Sermaye Piyasası Kurulu değerlendirmeleri sonucu ortaklığın mali durumunu tehlikeli görürse ortaklığın dikkatini çekebilir(m.22d).

29 Ocak 1989 tarihli resmi gazetede Sermaye Piyasası Kanununun 16 ve 22 nci maddeleri ile "Sermaye Piyasasında Bağımsız Dış Denetleme Hakkında Yönetmelik" in 19 uncu maddesi uyarınca sermaye piyasası kanununa tabi ortaklıklar ve aracı kurumlarca düzenlenecek mali tablo ve raporlar ile bunların hazırlanması ilgililere sunulmasına ilişkin ilke ve kuralları belirlemektedir.(Sermaye Piyasası Kanununa tabi ortaklıkların düzenleyecekleri bilanço, gelir tablosu ve diğer tablolar Ek3,4,5,6,7,8,9 da görülebilir) Buna göre S.P.K.na tabi ortaklıkların yayınladıkları bilanço ve gelir tablosunda şu dipnotlar bulunmalıdır:

Bilanço dipnotları:

1.Stoklar ve diğer bilanço kalemlerine uygulanan değerleme, envanter ve amortisman ayırma yöntemleri, bunlarda ve diğer muhasebe politikalarında önceki dönemlere göre yapılan değişiklikler, parasal etkileri...

2.Kurul'ca belirlenen esaslar çerçevesinde, bilanço tarihinden sonra ortaya çıkan ve açıklamayı gerektiren hususlara ilişkin bilgi.

3.Aktif değerlerin toplam sigorta oranı

4.Pasifte yer almayan taahhütlerin toplam tutarı

(Ayrıntılı bilgi Ek1'de)

Gelir tablosu dipnotları:

1.Stok maliyet hesaplama sistemi

2.Varsa tamamen veya kısmen fiili stok sayımı yapılmamasının gerekçeleri

3.Gelir tablosunda yer alan ve aktifleştirilen toplam finansman giderlerinden ortaklara, iştiraklere ve bağlı ortaklıklara ödenen tutarlar

4.Brüt satış hasılatının yüzde yirmisini aşması halinde ortaklara ve bağlı ortaklıklara yapılan satışların ve satışların maliyetini aynı oranda aşması halinde bu kişilerden yapılan alımların tutarı.

(Ayrıntılı bilgi Ek2'de)

III-FAALİYET RAPORLARININ DÜZENLENME BİÇİMİ NASIL OLMALIDIR

Faaliyet raporları okuyanların kolayca anlayacağı bir dille kaleme alınmalı, teknik terimler fazla kullanılmamalıdır. Bilgiler grafik ve şemalar halinde gösterilerek raporun anlaşılması sağlanmalıdır. Başlıklar ana konuyu belirtici ve dikkat çekici

olmalıdır. Başlıklar, grafik ve şemalar farklı renklerle düzenlenirse ayırım kolaylaşacaktır. Faaliyet raporu işletmenin faaliyet konusuna, sözleşmeye, hazırlayan kişinin yeteneklerine, kanun hükümlerine göre farklı farklı düzenlenebilir. Fakat bazı şekil şartlarına uyulması sağlayacağı yararı arttırır. 29 Ocak 1989 tarihli resmi gazetede faaliyet raporlarında bulunması zorunlu bilgiler belirtilmiştir. Buna göre faaliyet raporu üç bölümden oluşur: Giriş, faaliyetler, kar dağıtım önerisi ve sonuç.

1. Giriş

Bu bölümde şirketi tanıtıcı bilgiler şekiller, resimler kullanılarak açıklanır. Girişte şu bölümler yer alır:

a.Ön Kapak: Ön kapakta yer alan bilgiler şunlardır¹⁰⁹:

- Şirketin adı ve varsa amblemi
- “Yıllık Faaliyet Raporu” olduğu
- Raporun ait olduğu yıl
- Raporun kaçınıcı yıllık rapor olduğu

b.Ön Kapak İçi: Ön kapakta şu bilgiler yer alır¹¹⁰:

- Şirketin adı ve varsa amblemi
- “Yıllık Genel Kurul” başlığı altında toplantının nerede ve ne zaman yapılacağı, ortakların kendilerinin veya vekillerinin toplantıya katılabileceği, raporun bilgi vermek amacıyla düzenlendiği

- Toplantının gündemi
- İçindekiler

¹⁰⁹ ARIKAN, Yıllık Faaliyet..., s.78.

¹¹⁰ ARIKAN, Yıllık Faaliyet..., s.78.

-Gerekirse çok kısa bir önsöz veya şirket hakkında çok kısa tarihi bilgi

c.Arka Kapak: Şirketin adı, varsa amblemi, adresi, telefon numaraları belirtilebilir.

d.Arka Kapak İçi: Organizasyona ilişkin bilgiler, yönetim kurulu üyelerinin isimleri, kaç yıldır aynı görevi yaptıkları, denetçilerin isimleri, görev süreleri belirtilir.

Dönem içinde esas sözleşmede değişiklik yapılmışsa bunun nedenleri, değişikliğin neler olduğu, sermayede meydana gelen değişiklikler, hisse senedi dağıtıp dağıtmadığı, ortak sayısı, hisse senedi fiyatlarının yıl içinde gösterdiği gelişme, son üç yılda dağıtılan temettü oranları, ortaklık sermayesinin %10'undan fazlasına sahip ortakların adları, paylarının miktarı ve sermayedeki oranları, varsa çıkarılmış menkul kıymetlerin tutarı, bunların ortaklığa getirdiği yük ve ödeme imkanları, ortaklığın faaliyet gösterdiği sektör ve sektör içindeki yeri hakkında bilgi giriş bölümünde yer alır.

2.Faaliyetler

a.Özet Önemli Bilgiler

Faaliyet raporunu kullanacak kişi ayrıntılara girmeden önce özet bilgi edinmek isteyecektir. Son yıllarda yapılan işler grafikler, şekiller, tablolarla özet halinde sunulursa kullanıcıya toplu ve düzenli bir özet bilgi verilmiş olur.

Bu bölümde şu bilgiler verilebilir¹¹¹:

-Net satışlar

¹¹¹ ÇÖMLEKÇİ, Yıllık Rapor..., s.21.

-Net gelir (ele alınan yılların net geliri, hisse senedi başına net gelir)

-Nakden ödenen kar (imtiyazlı hisse senedine verilen kar payı, Adi hisse senedine verilen kar payı)

-Öz sermaye

-Adi hisse senedi başına özsermaye

-Net çalışma sermayesi

-Cari aktiflerin cari pasiflere oranı

-Ödenmiş adi hisse senedi sayısı

-İmtiyazlı ve adi hisse senedine sahip hissedar sayısı

b.Dünya Olayları: Dünyada meydana gelen değişmeler, gelişmeler ve bu değişmelerin işletmeye etkieri burada yer alır.

c.Ülke Olayları: Ülkede meydana gelen değişmeler ve işletmeye etkisi belirtilir.

d.Şirket Faaliyetleri Hakkında Bilgiler: Bu bölümde şu bilgiler yer alır¹¹²:

i-Yatırımlar:

1.Yatırımlardaki gelişmeler

2.teşvik tedbirlerinden yararlanma durumu, yararlanılmışsa ne ölçüde gerçekleştirildiği

ii-Mal ve Hizmet Üretimine İlişkin Faaliyetler

1.İşletmenin üretim birimlerinin nitelikleri, kapasite kullanım oranları ve bunlardaki gelişmeler, genel kapasite kullanım oranı.

2.Faaliyet konusu mal ve hizmet üretimindeki gelişmeler,

¹¹² R.G.T.29.1.1990, No.20064, s.62.

miktar, kalite, sürüm ve fiyatların geçmiş dönem rakamlarıyla karşılaştırmalarını içeren açıklamalar.

3.Faaliyet konusu mal ve hizmetlerin fiyatları, satış hasılatı, satış koşulları ve bunlarda yıl içinde görülen gelişmeler

4.Randıman ve prodüktivite katsayılarındaki gelişmeler, geçmiş yıllara göre bunlardaki önemli değişikliklerin nedenleri.

iii-Finansal Yapıya İlişkin Bilgiler

1.En az bir önceki dönem verileriyle karşılaştırmalı olarak Kurul'a gönderilen ayrıntılı bilanço ve bu tablonun kalemlerine ilişkin açıklamalar

2.En az bir önceki dönem verileriyle karşılaştırmalı olarak Kurul'a gönderilen ayrıntılı gelir tablosu ve bu tablonun kalemlerine ilişkin açıklamalar

3.Fon ve nakit hareketlerine ilişkin açıklamalar

4.Yukarıdaki tablolar ve bilgiler esas alınarak hesaplanan mali durumu, karlılık ve borç ödeme durumlarına ilişkin temel rasyolar

5.Yukarıda yer alan açıklamalar doğrultusunda, ortaklığın mali yapısını iyileştirmek için düşünülen önlemler

iv-İdari Faaliyetler

1-Üst yönetimde yıl içinde yapılan değişiklikler ve halen görev başında bulunanların adı, soyadı ve meslek tecrübesi

2.Personel ve işçi hareketleri

3.Toplu sözleşme uygulamaları

4.Kıdem tazminatları yükümlülük durumu

5.Personel ve işçiye sağlanan hak ve menfaatler

3.Kar Dağıtım Önerisi ve Sonuç

Bu bölümde, Kurul'ca belirlenen kar dağıtım tablosu

standartlarına uygun olarak vergiden sonraki karın tahsis yerleri, imtiyazlı ve intifa pay gruplarına dağıtım miktarı ve kar payının ödeme zamanları hakkında genel kurul'a yapılacak öneri yer alır.

IV-FAALİYET RAPORU ÖRNEKLERİ

Faaliyet raporu almak üzere başvurduğum fakat alamadığım şirketler şunlar: Akbank, Emlak Bankası, Garanti Bankası, Tütünbank, Denizcilik Bankası, Yapı Kredi Bankası, Halk Sigorta, Aksigorta, Merkez Sigorta, Güven Sigorta, Eti, Kılıçoğlu, Sarar, Sümerbank, Toprak, Marmaris Martı Otel.

İncelediğim şirketler ise: Esbank, Etibank, İş Bankası, Emek Sigorta, Anadolu Sigorta, Şark Sigorta, Arçelik, Sörmaş, Pınar Süt, Poriş, Çimento Fabrikası, Söğüt Seramik, Marmaris Altın Yunus A.Ş.

1) Bankalar

Ülkemizde faaliyet raporu yayınlamak zorunda olan anonim şirketlerden en eskileri banka ve sigorta şirketleridir. Bu nedenle incelediğim faaliyet raporları içinde en ayrıntılı uygulamayı bu şirketlerin faaliyet raporlarında buldum.

A.İş Bankası

İş bankasının faaliyet raporunda önce dünya ekonomisinin genel durumu en geniş ayrıntılarıyla ele alınmıştır. Çeşitli başlıklar altında dünya para piyasasındaki gelişmeler, ülkelerin durumları, uluslararası para kurumlarının etkinlikleri, faiz oranları, uluslararası sermaye piyasasının durumu oldukça geniş, açık ve anlaşılır olarak anlatılmıştır.

İkinci olarak Türk ekonomisinin genel durumu ele alınmıştır. Bu bölümde 1989 yılında Türk ekonomisindeki gelişmeler ayrıntılarıyla, çeşitli başlıklar altında ve rakamlara yer verilerek, geçmiş yıllarla karşılaştırmalı olarak açıklanmıştır.

Türk ekonomisinin durumundan sonra bankacılık sektöründeki gelişmeler ele alınarak, mevduat ve kredi durumları rakamlarla açıklanarak sektör içinde bankanın ulaştığı sonuçlar ve bekleyişlere yer verilmiştir.

Banka ve çalışmaları bölümünde 1989'da İş bankasının etkinlikleri anlatılmış, 89 da faaliyete geçen yeni şubeler, personel sayısı, personelin niteliği, bilgisayara geçen şube sayısı, personelin eğitimi, dış işlem hacmi, menkul kıymetler borsasındaki işlem hacmi anlatılmıştır.

Mali tablolar bölümünde önce son iki yılın bilanço ve kar zarar hesabının özeti verilerek geniş biçimde, grafikler yardımıyla açıklaması yapılmıştır. Daha sonra kar dağıtım önerileri sunularak önerinin kabulü halinde hisse senetlerine ödenecek kar payı gösterilmiştir. Denetçiler raporunda hesapların usulüne uygun olduğu belirtilmiştir. Ayrıntılı bilanço ve kar zarar hesabından sonra son iki yılın karşılaştırmalı bilanço ve kar zarar hesabı verilmiştir. 1990 için yönetim kurulunda alınan kararlar belirtildikten sonra 1 Ocak 1990 tarihli bilanço sunulmuştur. Bankanın şubeleri ve iştirakleri, iştiraklerin vaziyetlerini gösteren çizelgeyle faaliyet raporu son bulmuştur.

İş bankasının faaliyet raporundaki bilgiler açık ve anlaşılır, dönemler itibarıyla tutarlı olma özelliğine sahiptir. Ancak bilanço incelendiğinde aktifin likidite durumuna göre, kaynakların ise geri dönme durumuna göre sıralanmadığı görülmektedir. Aktifte yer alan muhtelif alacaklar, diğer aktifler,

pasifte yer alan muhtelif borçlar ve pasflerin bilançoju inceleyen kişilerce anlaşılması kolay değildir. Bu hesaplar önemsiz tutarlardaysa diğer başlığı altına alınmalıdır. Genellikle ve burada da olduğu gibi bu hesapların tutarları önemli boyutlara ulaşır. Bu nedenle bu hesaplar açık ve anlaşılır olarak sunulmalıdır. Bilançoda yer alan nazım hesaplar da bilançoju inceleyen kişilerce yanlış anlamalara neden olur. Nazım hesaplar, işletmenin gerçek değerleri arasına girmemiş fakat ayrıca incelenmesi gereken hatırlatıcı ve yardımcı, karşılıklı ve birbirini eşitleyen kayıtlardan oluşmaktadır ve bu nedenle de gerçek varlık ve borçlar arasında gösterilmemeleri gerekir¹¹³. Nazım hesapların, yanlış anlamalara engel olmak için bilançoju açıklayıcı dipnotlarda yer alması gerekmektedir. Oysa İş bankasının bilançosunda hiçbir açıklayıcı dipnot yoktur. Kullanılan muhasebe yöntemleri bilanço ve kar zarar hesabının dipnotlarında belirtilmelidir. Aksi halde menkul değerler cüzdanı, iştirakler gibi hesapların anlaşılması engellenmiş olur.

İş bankasının kar zarar tablosunda da bu tablonun anlaşılmasını kolaylaştıracak dipnotlar bulunmuyor. Önemli tutarlara ulaşan diğer faiz giderleri ve diğer faiz gelirlerinin inceleyen kişilerce anlaşılması oldukça güçtür. Bu faaliyet raporunda mali durumun daha iyi anlaşılmasını sağlayacak fon akım tablosu, kredilerin ve mevduatların dağılım tablosu, kar dağıtım tablosu, reşyolar gibi bilgilere yer verilmemiştir.

B.Esbank

Esbank'ın faaliyet raporunun giriş bölümünde sermayesi, kaçıncı hesap yılı olduğu, faaliyet raporunun içeriği, adres,

¹¹³ Göksel YÜCEL, "Yayınlanan Banka Finansal Tablolarının İçeriği Nasıl Olmalıdır?", MUHASEBE ENSTİTÜSÜ DERGİSİ, S.35(Mart, 1984), s.11.

telefon numarası gibi bilgilere yer verilmiş. Daha sonra gündem, yönetim kurulu başkanının sunuş yazısı, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin isimlerine yer verilmiştir. Dünya ekonomisi bölümünde 89 yılındaki ekonomik gelişmeler geniş olarak anlatılmıştır. Türkiye ekonomisi bölümünde enflasyon, para politikası, dış borç durumu, mevduat durumu rakamlara yer verilerek açıklanmış, 1990'a girerken başlığı altında 90 yılında beklenen gelişmeler, geçmiş olaylar dikkate alınarak açıklanmıştır.

Bankanın faaliyetleri dış ilişkilerimiz ve fon yönetimi, menkul kıymet piyasası, faaliyetlerimiz, bilgi işlem faaliyetlerimiz gibi çeşitli başlıklar altında anlatılmıştır. Mali tablolar bölümünde son iki yılın özet bilançosu ve özet kar zarar tablosu karşılaştırmalı olarak ve yüzdelerle ifade edilerek yorumlanmıştır.

Bilanço ve gelir tablosu verildikten sonra 89 yılında ulaşılan sonuçlar açıklanmış ve denetim raporu ile bankanın şubeleri verilerek faaliyet raporu bitirilmiştir.

Esbank'ın faaliyet raporu göze hoş gelecek biçimde çeşitli renklere, fotoğraflara ve grafiklere yer verilerek düzenlenmiştir. İşbankasında olduğu gibi burada da sadece bilanço ve kar zarar hesabı verilmiştir, fon akım tablosu, nakit akım tablosu ve reşyolara yer verilmemiştir. İş bankasının faaliyet raporundan farklı olarak burada kar dağıtım önerilerine yer verilmemiştir. Ancak nazım hesapların nelerden oluştuğu bir tablo halinde açıklanmıştır. Bilançoda yer alan diğer aktifler ve diğer pasflerin nelerden oluştuğunun açıklanması inceleyen kişilerce anlaşılması bakımından olumludur fakat bilanço ve kar zarar hesabını açıklayıcı dipnotlara burada da yer verilmemiştir.

C.Etibank

Etibank'ın faaliyet raporunun giriş bölümünde, bankanın kuruluş yılı, bu yıl kaçınıcı yılı olduğu, önceki yıla göre sağladığı kar artışı, yönetim kurulu üyelerinin isimleri ve fotoğrafları yer almaktadır.

Giriş bölümünden sonra banka faaliyetlerinin tanıtımına geçilmiş. İştirakler, bağlı ortaklıklar, pazarlama ve satış faaliyetleri, ürünler, konsolide kar, yatırımlar, personel, eğitim faaliyetleri, maden işletmeleri, metalürji tesisleri başlıkları altında bankanın yaptığı işler anlatıldıktan sonra bankacılık faaliyetleri bölümüne geçilmiştir. Burada mevduat durumu, kredi durumu, dış temsilcilikler, dış ilişkiler, kar-zarar durumu, şubeler anlatılmış. Konsolide bilanço ve gelir tablosu verildikten sonra dış temsilcilik ve satış ajanları başlığı altında çeşitli ülkelerdeki irtibat adresleri verilmiştir. Haberleşme başlığı altında ise ülkedeki irtibat adresleri verilmiştir. Sanat faaliyetleri hakkındaki bilgiler ile faaliyet raporu bitirilmiştir.

İşbankası'nın ve Esbank'ın faaliyet raporu birbirine az çok benzemekle beraber Etibank'ın faaliyet raporu diğerlerine göre farklıdır. Bu faaliyet raporunda bilgiler tablolara, fotoğraflara, grafiklere yer verilerek ve farklı renkler kullanılarak açık ve anlaşılır olarak anlatılmaya çalışılmıştır. Fakat oldukça eksiklikler vardır. Dünya ekonomisi, ülke ekonomisi ve sektör hakkında hiçbir bilgi verilmemiştir. Bunun yerine banka hakkında bilgi vermekle yetinilmiştir. Bir şirketi çevresinden soyutlamak mümkün değildir, bu banka da mutlaka çevresindeki olaylardan etkilenmiştir.

Finansal bilgiler bölümünde sadece içinde bulunulan yılın bilanço ve gelir tablosu verilmiştir. Oysa bilanço ve gelir tablosunda yapılan incelemelerin sonuçlarını değerleyebilmenin

en önemli koşulu bu sonuçların karşılaştırılabilir olmasıdır. Karşılaştırmalı tablolar bu nedenle önemlidir, en azından bir önceki yılın da bilanço ve gelir tablosu verilmeliydi. Diğer bankalardan farklı olarak bu bankanın bilanço ve gelir tablosu özet bilgileri verilerek açıklaması yapılmamıştır. Özet bilgiler, raporu inceleyen kişiye finansal durum hakkında genel bir bilgi verir ve finansal tabloların anlaşılmasını kolaylaştırır.

Diğer faaliyet raporlarından farklı olarak bu raporda bilanço aktifi likidite durumuna göre, pasifi de borç vadelerine göre sıralanmıştır. Fakat nazım hesaplar önemli tutarlara ulaşmakla beraber nelerden meydana geldiği açıklanmamıştır. Aynı şekilde diğer dönen varlıklar, diğer duran varlıklar, diğer yabancı kaynaklar hakkında da açıklama yapılmamıştır. Diğer banka raporlarında olduğu gibi burada da bilanço ve gelir tablosu hakkında hiçbir açıklayıcı dipnot yoktur. Fon akım tablosu, nakit akım tablosu, reşyolar gibi finansal durumun daha iyi anlaşılmasını sağlayıcı bilgilere yer verilmemiştir. En önemlisi bu faaliyet raporunda denetim raporu görülmemiştir

Sonuç olarak bankanın faaliyet raporundaki bilgiler ilgili ve önemli, zamanlı, anlaşılabilir fakat tutarlı, karşılaştırılabilir ve güvenilir değildir.

2) Sanayi Şirketleri

A.Poriş

Faaliyet raporunun giriş bölümünde raporun hangi yıla ait olduğu, ortaklığın ünvanı, dönem içinde görev yapan yönetim ve denetim kurulu üyelerinin isimleri, görev süreleri, esas sözleşmede değişiklik yapıp yapılmadığı, şirket sermayesi, şirket sermayesinin %10'undan fazlasına sahip olan ortakların adları, paylarının miktarları, sermayedeki oranları ve şirketin

faaliyet konusu belirtilmiştir.

İkinci bölüm olan faaliyetler bölümünde yatırımlar, mal ve hizmet üretimine ilişkin bilgiler ve finansal yapıya ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Finansal yapıya ilişkin bilgiler bölümünde önce son üç yılın bilançosu dikey yüzde analiz tekniği ile sunulmuştur. Bu bilançoya ilişkin açıklayıcı dipnotlar bilançonun sonunda yer almaktadır. Dipnotlar stok değerlendirme, amortisman ayırma, aktifler üzerindeki ipotekler, aktiflerin sigorta değeri, alacaklara ilişkin alınan teminat, şüpheli alacakların dökümü, yeniden değerlendirme yapılan yıllar, kayıtlı sermaye tavanı, çalışan sayısı, kredi borçlarına ilişkin bilgileri kapsamaktadır. Daha sonra bilanço kalemleri açıklamıştır.

Son üç yılın gelir tabloları da dikey analizi yöntemi ile sunulmuş ve kapsadığı kalemler açıklanmıştır. Gelir tablosuna ilişkin dipnotlar maliyet hesaplama sistemi, stok değerlendirme yöntemi, önceki dönem gelir ve gider miktarını kapsamaktadır. Dikey analizden sonra Poriş A.Ş.'nin üç yıllık oran analizine geçilmiştir. Burada likidite oranları, finansal yapı oranları, devir hızları ve karlılık oranları verilerek kısaca yorumları yapılmıştır. Ortaklığın mali yapısını iyileştirmek için alınması düşünülen önlemler belirtildikten sonra idari faaliyetler bölümüne geçilmiştir. İdari faaliyetler bölümünde üst düzey yönetim kadrosunun isimleri ve formasyonları, personel durumu, toplu sözleşme süresi, çalışanlara verilen haklar, kıdem tazminatları belirtilmiştir.

Kar dağıtım önerisi ve sonuç bölümünde 89'da kar elde edemediği için temettü dağıtamayacağı belirtilmiştir. Dönem bilançosu ve gelir tablosu verildikten sonra denetim kurulu raporu ile faaliyet raporu bitirilmiştir.

Poriş'in faaliyet raporu düzen ve içerik bakımından oldukça

iyidir. Başlıklar ana konuyu belirtecek biçimde net ve anlaşılır olarak düzenlenmiştir. İçerdiği bilgiler sermaye piyasası kurulunun istediği biçimde sunulmuştur. Fakat hiçbir renk, fotoğraf, grafik gibi raporu çekici kılacak ve inceleyenlerin anlamasını kolaylaştıracak şeylere yer verilmemiştir.

Giriş bölümünde dünya ve ülke ekonomisi, sektör hakkında bilgi verilmemiş. Oysa bunların şirkete etkileri mutlaa vardır ve bu etkiler mutlaka belirtilmelidir, üstelik şirket kar edememiş, ülke ve sektör içindeki olayların bunda etkisi olabilir. Bunun dışında bilgiler tam ve inceleyen kişinin anlayacağı nitelikte sunulmuştur.

Finansal yapıya ilişkin bilgiler bölümünde dikey yüzde analizi, şirketin yıllar itibarıyla ve başka şirketlerle karşılaştırılmasına imkan vererek anlaşılmasını kolaylaştırır. En önemlisi bilanço ve gelir tablosuna ilişkin açıklayıcı dipnotların verilmesidir. Bu dipnotlar tabloların anlaşılmasına olanak verir. Reşyo analizi de oldukça önemli. İşletmenin finansal durumu oranlar yardımıyla daha iyi anlaşılır. Aynı zamanda son üç yılın sonuçları verildiğinden zaman içinde ve diğer işletmelerle karşılaştırma yapılabilir.

Dönem bilançosunun aktifi likidite durumuna göre pasifi de borçların vadelerine göre sıralanmıştır. Diğer dönen varlıklar, diğer duran varlıklar, diğer kısa vadeli borçların nelerden meydana geldiğinin belirtilmesi oldukça iyi. Fakat nazım hesaplar yanlış anlamalara neden olabilir.

Poriş'in faaliyet raporu ilgili, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, dönemler itibarıyla tutarlı olma özelliklerine sahiptir.

B.Eşçim (Eskişehir Çimento Fabrikası)

Eşçimin faaliyet raporunun ilk bölümünde gündem, yönetim kurulu üyelerinin isim ve fotoğrafları ile dünya,ülke ve sektör hakkındaki bilgileri içeren özet bir yazı yer almaktadır. Faaliyet raporunun bundan sonraki bölümü sermaye piyasasının öngördüğü bilgiler başlığını taşıyor ve sermaye piyasası kurulunun istediği biçim ve içerikteki bilgiler madde madde bu bölümde yer almaktadır.

Giriş bölümünde raporun dönemi, ortaklığın ünvanı, yönetim ve denetim kurulu üyelerinin isimleri ve görev süreleri, esas sermayede değişiklik yapılmadığı, ödenmiş sermaye durumu, son üç yılda dağıtılan kar, çıkarılan menkul kıymetlerin tutarı, şirketin sektör içindeki üretim payı gibi bilgiler yer almaktadır.

Faaliyetler bölümünde yıl içinde yatırımlardaki gelişmeler, yararlanılan teşvikler ile mal ve hizmet üretimine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Finansal yapıya ilişkin bilgiler bölümünde önce son iki yılın ayrıntılı bilanço ve gelir tabloları verilerek kalemler birer birer açıklanmıştır. Gelir tablosuna ilişkin iki dipnotta stok maliyeti hesaplama sistemi ile hisse başına kar açıklanmıştır. Daha sonra son iki yılın fon akım kablosu karşılaştırmalı olarak verilip reşyolara geçilmiştir. Mali durum, otofinsman, karlılık ve borç ödeme durumuna ilişkin reşyolar verilerek şirketin durumunu iyileştirmek için alınacak tedbirler açıklanmıştır.

İdari faaliyetlere ilişkin bilgilerden sonra kar dağıtım tablosu, kar dağıtım önerisi ve sonuç açıklanmıştır. Dönem bilançosu ve bilnçoynu açıklayıcı dipnotlardan sonra gelir tablosu ve dipnotları, denetim raporu ile faaliyet raporu bitirilmiştir.

Esçim'in faaliyet raporu şekil ve içerik açısından iyi düzenlenmiştir, başlıklar istenileni vermektedir. Fakat daha fazla grafik ve şekle yer verilebilirdi, şirket faaliyetleri daha fazla anlatılabilirdi. Finansal bilgiler bölümünde karşılaştırmalı bilanço, fon akım ve nakit akım tabloları, kar dağıtım tablosu ve reşyolar finansal yapının daha iyi anlaşılması ve işletme hakkında karar vermeyi kolaylaştırıcı tablolardır. Bilanço ve gelir tablosunu açıklayıcı dipnotlar da bu tabloların anlaşılmasını sağlamaktadır. Bilançoda yer alan diğer kısa vadeli alacaklar, diğer uzun vadeli alacaklar, diğer dönen varlıklar, diğer kısa vadeli borçlar ile diğer uzun vadeli borçların hangi unsurlardan oluştuğunun belirtilmesi yanlış anlamalara yer bırakmamaktadır.

C.Söğüt Seramik Sanayi A.Ş.

Bu faaliyet raporunun giriş bölümünde gündem, ana sözleşme tadil metni taslağı yer almaktadır. Sonra dünyada, Türkiye'de ve sektördeki gelişmeler ve şirketin durumu anlatılmıştır. Bu bölümden sonra Sermaye Piyasası Kurulunun istediği bilgilere geçilmiştir.

Girişte, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin isimleri ve görev süreleri, ana sözleşme değişiklikleri, sermaye durumu hakkındaki bilgiler yer almaktadır. Faaliyetler bölümünde satış ve üretime ilişkin bilgiler verilmiştir. Finansal yapı bölümünde önce özet bilanço ve gelir tablosu verilerek yorumlanmıştır. Bilanço dipnotlarla açıklanmıştır. Fonların kaynak ve kullanım özetinden sonra kaynak kullanım tablosu, nakit akım tablosu ve satışların maliyeti tablolarına yer verilmiştir. İdari faaliyetler bölümünde yönetici kadro, personel ve personele sağlanan haklar konusunda bilgiler verilmiştir. Kar dağıtım önerisi ve sonuç bölümünden sonra denetim raporu ve dış denetim raporuna yer verilmiştir. Ayrıntılı bilanço ve gelir tablosundan sonra faaliyet raporu son bulmaktadır.

Bu faaliyet raporunun içeriği Sermaye Piyasası Kurulunun istediği biçimde düzenlenmiştir. Fakat raporda dikkat çekmek ve anlamayı kolaylaştırmak için fotoğraflara, grafiklere, renklere yer verilebilirdi. Bilanço ve gelir tablosu dışında fon akım ve nakit akım tablolarının verilmesi mali durumun anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Bu tabloların karşılaştırmalı olarak verilmesi işletmenin geçmiş yıllardaki durumu ile ve sektördeki diğer işletmelerle karşılaştırma yapmaya olanak sağlamaktadır. Diğer faaliyet raporlarından farklı olarak burada satışların maliyeti tablosuna yer verilmiştir. Bu tablo gelir tablosunun anlaşılmasına yardımcı bir tablo olarak önem kazanmaktadır.

Bilanço ve gelir tablosunu açıklayıcı dipnotlar da oldukça önemlidir. Borç ödeme, karlılık ve mali yapıya ilişkin reşyolara yer verilseydi bu raporun değeri daha da artardı.

Yine diğer faaliyet raporlarından farklı olarak bu raporda iki tane denetim raporu yer almaktadır. Uygulamada faaliyet raporlarında bulunan denetim raporları genel kurul tarafından seçilen denetçilerce hazırlanır. Denetleme organı kanun gereği anonim ortaklığın örgüt yapısı içinde yer alan bir organ olması bakımından bu denetim iç denetim niteliğini kazanmaktadır. Asıl olması gereken şirket hesaplarının bağımsız, bu işte uzman denetçiler tarafından denetlenmesidir. Bağımsız denetçi raporu sunulan bilgilere güveni arttırmaktadır. Bağımsız denetçi raporu tüm raporlarda bulunmalıdır.

Sonuç olarak bu raporlarda sunulan bilgiler önemli, ilgili, zamanlı, karşılaştırılabilir ve güvenilir olma özelliğini taşımaktadır.

D.Sörmaş

Sörmaş'ın faaliyet raporunun ilk bölümünde gündem ile sektör ve şirket faaliyetleri hakkında bilgiler yer almaktadır. Bu bölümde ayrıca dünya ve ülkedeki durum hakkında da bilgiler, şirketin son üç yıl içindeki durumu ve 89'daki durumu anlatılarak planlanan hedefler belirtilmiştir. Daha sonra bu bilgilere ilişkin grafiklere yer verilmiştir.

Raporun bundan sonraki bölümlerinde Sermaye Piyasası Kurulunun istediği tip bilgiler yer almaktadır. Giriş bölümünde diğer raporlarda olduğu gibi yönetim, sözleşme ve sermaye yapısı hakkında bilgiler vardır. Faaliyetler bölümünde yatırımlara, mal ve hizmet üretimine ilişkin bilgiler yıllar itibarıyla yer almaktadır. Finansal yapıya ilişkin bilgiler bölümünde önce son üç yıla ait bilanço ve gelir tablosu karşılaştırmalı olarak verilip açıklanmıştır. Sonra fon kaynak ve kullanımları belirtilerek reşyolara geçilmiştir. Mali durum, karlılık, borç ödeme durumuna ilişkin reşyolardan sonra mali durumu iyileştirmek için alınacak tedbirler anlatılmış ve idari faaliyetler bölümüne geçilmiştir. Kar dağıtım önerisi ve sonuç bölümünden sonra kar dağıtım tablosu düzenlenmiştir.

Son iki yılın ayrıntılı bilanço ve gelir tablosundan sonra denetim kurulu raporu ve bağımsız denetçi raporu ile faaliyet raporu son bulmaktadır.

Bu rapor biçim ve içerik açısından iyi düzenlenmiştir. Grafikler şirketin durumunun anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Bilgiler istenilen sırada ve biçimde verilmiştir. İfadeler basit ve anlaşılırdır.

Reşyolar, fon akım tablosu ve kar dağıtım tablosu finansal yapı hakkında önemli bilgiler vermektedir. Fakat bilanço ve gelir

tablosu hakkında hiçbir açıklayıcı dipnot yoktur. Bağımsız denetim raporu gerçek denetimin yapıldığı konusunda delil teşkil etmektedir ve raporu inceleyenlerin güvenini arttırmaktadır.

3)Turizm İşletmeleri

A.Marmaris Altın Yunus

Marmaris Altın Yunus A.Ş.nin Faaliyet raporu, Sermaye Piyasası Kurulunun istediği biçim ve içerikte düzenlenmiştir.

Raporun giriş bölümünde raporun dönemi, Şirketin ünvanı, Yönetim ve denetim kurulu üyelerinin isimleri ve görev süreleri, dönem içinde ana sözleşmede yapılan değişiklik, sermaye durumu yer almaktadır. Ortaklığın faaliyet gösterdiği sektör ve bu sökter içindeki yeri başlığı altında 89'da Türk turizminde görülen gelişmeler ve 90'da yapılacak faaliyetler geniş olarak anlatılmıştır. Buna dayanarak şirketin hedefleri belirtilmiştir.Faaliyetler bölümünde yatırımlar, mal ve hizmet üretimine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Finansal yapıya ilişkin bilgiler bölümünde ise mali durum reşyoları, fon akım tablosu yer almaktadır. İdari faaliyetler bölümünde yöneticiler hakkında bilgiler, personel ve toplu sözleşme durumu anlatılmıştır. Denetim raporu, nakit akım tablosu, ayrıntılı dönem bilançosu ve gelir tablosu ile bunlarla ilişkin dipnotlarla faaliyet raporu bitirilmiştir.

Bu faaliyet raporunda bilgiler açık ve anlaşılır olarak düzenlenmiştir. Fakat başlıklar farklı tonlarla daha belirgin yapılabilirdi, fotoğraflarla şirket faaliyetleri daha ayrıntılı olarak tanıtılabilirdi.

Finansal durumun anlaşılması bakımından reşyolara, fon akım tablosu ve nakit akım tablosuna yer verilmesi oldukça iyidir.

Bilanço likidite durumuna göre düzenlenmiştir. Fakat sadece dönem bilançosu verilmiştir. Oysa işletme hakkında karar vermenin en iyi yolu işletmeyi geçmiş durumuyla ve sektördeki diğer işletmelerle karşılaştırmaktır. Diğer faaliyet raporları içinde en çok bilanço dipnotu bu faaliyet raporu içinde yer almaktadır(27 tane). Bu dipnotlarda uygulanan muhasebe prensipleri ile açıklama gereği gösteren fakat tabloyu büyütme endişesi ile detayı verilmeyen kalemlerin açıklaması yapılmıştır. Bilançoda yer alan diğer dönen varlıklar, diğer duran varlıklar, diğer kısa vadeli borçların nelerden oluştuğu belirtilmeliydi.

3) Sigorta Şirketleri

A. Anadolu Sigorta

Anadolu sigortanın faaliyet raporunun kapak sayfasında diğer raporlardan farklı olarak faaliyet raporu ibaresi yerine '1989 Ortaklar Genel Kurulu Yönetim Kurulu Raporu Denetçiler Raporu Bilanço/Kar-Zarar Hesabı' ibaresi yer almaktadır. İlk bölümde yönetim ve denetim kurulu üyelerinin isimleri ve fotoğrafları ile sevk ve idarecilerin isim ve fotoğrafları, gündem ve yönetim kurulu raporu yer almaktadır. Yönetim kurulu raporu başlığı altında dünya ekonomisi, ülke ekonomisi ve sektör hakkında bilgi verilip, şirketin sektördeki yeri rakamlar ve grafiklerle belirlenmiştir Bundan sonra bilanço başlığı altında özet bilanço bilgileri verilip kalemler tek tek açıklanmıştır. Kar-zarar başlığı altında da şirketin bünyesini oluşturan branşların tek tek rakam ve grafiklerle mali ve teknik sonuçları açıklanmıştır. Kar başlığı altında faaliyet sonuçlarından elde edilen karlar belirtilerek kar dağıtım önerileri sunulmuştur.

Denetim raporu, ayrıntılı dönem bilançosu ve kar-zarar hesabından sonra 2 Ocak 1990 tarihli bilanço, genel kurul kararları, 1990 yılında görev yapacak yönetim ve denetim kurulu

üyelerinin isimleri ile faaliyet raporu devam etmektedir. Genel ve bölge müdürlüklerinin adresleri, şirketin iştirakleri, acentelik yapan banka isimleri ile faaliyet raporu sona ermektedir.

İlk bölümde dünya ve ülke ekonomisi ile sektör hakkında bilgilere yer verilmesi, şirketin faaliyetlerinin ortaya konması açısından oldukça önemlidir. Bilançonun özet bilgilerinin açıklanması ve sonuçların grafiklerle gösterilmesi mali sonuçların anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Sadece dönem bilançosunun verilmesi karşılaştırma imkanını ortadan kaldırmaktadır. Yatırım yapacak kişi için en önemli bilgilerden biri şirketin diğer şirketler arasındaki durumu ve geçmişteki durumu ile bugünkü durumu arasındaki gelişmedir. Bu nedenle karşılaştırmalı tablolara yer verilmeliydi.

Aktif likidite durumuna göre sıralanmış fakat nazım hesaplar önemli tutarlara ulaşmasına rağmen hiçbir açıklama yapılmamıştır. Bilançoya ilişkin hiçbir açıklayıcı dipnot yoktur. Finansal yapıya ilişkin bilanço ve kar-zarar hesabı verilmekle yetinilmiştir, nakit akım tablosu, fon akım tablosu ve reşyolara yer verilebilirdi. Denetim bağımsız denetçiye yaptırılmamıştır, şirketin gerçek denetimi bağımsız denetçi tarafından yapılır. Ortaklar, kredi verenler şirketin başarısı ve karlılığı ile ilgilenirler, kar dağıtım önerilerinin verilmesi onların bilgi ihtiyaçlarının giderilmesi açısından önemlidir.

Bu faaliyet raporunda sunulan bilgiler tutarlı ve karşılaştırılabilir olma özelliğine sahip değildir.

B.Emek Sigorta

Emek Sigortanın faaliyet raporunun kapağında şirketin adı, amblemi, yılı, ve faaliyet raporu ibaresi yer almaktadır. Yönetim kurulu üyelerinin isimlerinden sonra çok kısa olarak 89'da sigorta

sektöründe görülen gelişmeler ve şirketin 89'da elde ettiği kar belirtilmiştir. Teknik sonuçlar bölümünde yangın, inşaat, kaza-oto gibi farklı branşlarda yıl içinde görülen gelişmeler rakamlarla anlatılmıştır.

Mali sonuçlar bölümünde gelir ve giderler ile yedek akçeler ve ihtiyatlar yer almaktadır. Kar dağıtım tablosundan sonra denetim kurulu raporu, dönem bilançosu ve kar-zarar hesabı verilmiştir. Daha sonra şirketin sermaye yapısı, finansal göstergeleri ve genel müdürlük, bölge müdürlükleri adresleri ile faaliyet raporu bitmektedir.

Raporun giriş bölümünde dünya ve ülke ekonomisine hiç değinilmemiştir, şirketin faaliyetleri de açık ve anlaşılır olarak anlatılmamıştır. Mali sonuçlara ilişkin dönem bilançosu ve kar-zarar hesabı ile yetinilmiştir bunlara ilave olarak diğer tablolar da verilebilirdi. Bilanço açık ve anlaşılır olmaktan uzaktır. Nazım hesapların nelerden oluştuğu belli değildir, hangi muhasebe yöntemlerinin kullanıldığını açıklayacak dipnotlara hiç yer verilmemiştir. Sadece cari yılın bilançosu verilmiş, en azından son iki yılın bilanço ve kar-zarar hesabının verilmesi karşılaştırmanın yapılabilmesi için önemlidir.

Sigorta işletmelerinde önemli olan likidite durumudur, tazminatların zamanında ödenmesi için elde yeterli likit varlık bulunmalıdır. Şirketin likidite durumunun açıkça görülebilmesi için, eğer bilançonun genişlemesi istenmiyorsa, ayrı bir tablo halinde gösterilmesi uygun olur.

C.Şark Sigorta

Kapak sayfasında şirket ismi, amblemi, kaçınıcı yıllık faaliyet raporu olduğu ve raporun ait olduğu yıl yer almaktadır.

Raporun ilk bölümünde genellikle olduğu gibi yönetim kurulu ve yöneticilerin isimleri, yönetim kurulu başkanının sunuş konuşması yer almaktadır. Bu bölümde 89 yılında sigortacılık sektöründeki gelişmeler, şirketin hedefleri ve hedeflerine ne derece ulaştığı anlatılmıştır. Gündemden sonra yönetim kurulu raporu yer almaktadır. Bu raporda yine 89 da sigortacılık sektöründe görülen değişimler ve şirketin yıl içinde neler yaptığı ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

İstihsal sonuçları bölümünde son 5 yıl içinde toplanan primler rakamlar, şekil ve grafikler yardımıyla anlatılmıştır. Teknik sonuçlar bölümünde branşların yıl içinde ulaştığı sonuçlar grafikler ile anlatılmıştır.

Mali sonuçlar bölümünde önce son 5 yılın özet bilançosu verilerek yorumu yapılmış daha sonra son 5 yılın özet kar-zarar hesabı verilerek yorumlanmıştır. Kar dağıtım önerileri, denetim raporundan sonra mali tablolar bölümüne geçilmiştir. Bu bölümünde dönem bilançosu kar-zarar hesabı, alınan kararlar yer almaktadır. 90 yılı yönetim kurulu kurulu ve yönetim kadrosu üyeleriyle bölge müdürlüklerinin adresleri ile faaliyet raporu bitmektedir.

Şark sigortanın faaliyet raporu diğer sigorta şirketlerine göre daha iyi düzenlenmiştir Başlıklarda farklı tonlar kullanılmış, fotoğraflara ve grafiklere yer verilmiştir. Ülke ve sektördeki gelişmeler ve bunların şirkete etkileri uzun uzun anlatılmıştır.

Mali sonuçlar bölümünde son 5 yılın bilgilerine yer verilmesi karşılaştırma yapma imkanını vermektedir. Fakat bilançonun anlaşılmasını sağlayacak dipnotlara yer verilmemiş ve nazım hesaplar açıklanmamıştır.

SONUÇ

Günümüzün hızlı ekonomik gelişmesi ve hızla artan toplum gereksinimlerini karşılamak amacıyla işletmeler üretimlerini arttırmışlar ve büyüme eğilimine girmişlerdir. Üretimlerin büyük ölçeklerde yapılabilmesi için şirketlerin anonim şirket şeklinde kurulma zorunlulukları doğmuştur.

Anonim şirketlerin günümüz ekonomilerindeki yararı tartışmasız kabul edilmektedir. Anonim şirketler artan finansman ihtiyacını karşılamak için halka açılmaktadırlar. Halka açılmanın doğal sonucu olarak kamunun aydınlanması sorumluluğu doğmaktadır. Çünkü anonim şirketlerin faaliyet sonuçlarıyla yalnız ortaklar değil, menkul kıymet yatırımcıları, kredi verenler, devlet gibi farklı kesimler yani kısacası tüm kamu ilgilenmektedir. Bu nedenle kamunun aydınlatılması anonim şirketlerin en büyük sorumluluklarından biridir.

Kamunun aydınlatılması, işletme sonuçlarının yayınlanmasıyla gerçekleşir. İşletme sonuçları finansal tablolar yardımıyla kamuya aktarılır. Fakat finansal tablolar, işletme sonuçlarının kamu tarafından değerlendirilmesi açısından yetersiz kalmaktadır. Finansal tablolar yanında işletmenin durumunu değerlendirebilmek için başka bilgilere de ihtiyaç vardır. Faaliyet raporları kamunun aydınlanmasında gereken tüm bilgileri kapsamaması açısından önemli bir araçtır.

İşletmelerin toplumun bir parçası olarak kabul edilmesi, faaliyet raporlarının öneminin göstergesidir. Faaliyet raporlarında işletmeye etki eden dünya ve ülke ekonomisinin durumu, işletmenin finansal sonuçlarını gösteren mali tablolar ve bunların yorumu, işletme olaylarının şekil ve grafiklerle özeti ve sunulan bilgilerin doğruluğuna olan güvenilirliği sağlamak için gerekli olan denetçi raporu yer alır.

Yabancı ülke kanunlarında faaliyet raporuna ilişkin düzenlemeler ayrıntılarıyla yer almaktadır. Faaliyet raporlarıyla ilgili çalışmalar bu ülkelerde bir ekonomik düzenin kurulması amacıyla, çıkarılan bir dizi kanunla yıllık faaliyet raporlarını kurumlaştırmış bulunmaktadır.

1975'te Batı ülkelerinin hemen hepsinde şirketlerin kamuya hesap verme sorumluluğu yoğun tartışma ve çalışmalara konu edilmiş, bu çalışmalar sonunda şirket yöneticilerinin işletme ilgililerine hesap verme sorumluluğu attırılmıştır.

Fransa'da 1966 tarihli Fransız Ticaret Ortaklıkları Yasası ile anonim ortaklıkların faaliyet raporu hazırlamaları zorunlu hale getirilmiştir. Bu rapor bilanço, kar-zarar hesabı, borç yükümlülükleri, kardan ayrılacak karşılıkları ve taşınırvarlıkların envanterini kapsar. Hollanda 1971'de çıkardığı bir kanunla şirket faaliyet raporlarında bulunması gerekli bilgileri kanunla saptamıştır. Bu rapor şirketin bilanço tarihindeki finansal durumu ve o yıl içerisindeki kaydetmiş olduğu gelişme ile ilgili bilgileri kapsamalıdır. Danimarka'da 1973'de çıkan bir kanunla faaliyet raporu düzenlenmiştir. Yıllık raporda mali tablolar ve faaliyetler hakkında bilgiler yer almaktadır. İtalya'da 1974'de çıkarılan yasayla faaliyet raporunun görevi belirlenmiş ve zorunlu içerik öngörülmüştür. Almanya'da 1965 tarihli yasa ile yönetim kurulu tarafından hazırlanan yıllık faaliyet raporunun görevi ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. A.B.D.de anonim şirketler tarafından halka

bilgi verilmesi hukuk kurallarıyla düzenlenmiştir.

Ülkemizde yıllık raporun kapsamı, düzenlenme şekli ve zamanı hakkında Ticaret Kanununda ayrıntılı düzenleme yoktur, yıllık rapora kanunun çeşitli hükümlerinde dolayısıyla değinilmiştir. İsviçre Hukukunda da yıllık raporun muhtevası Türk Hukukunda olduğu gibi genel bir hükümlerle düzenlenmiştir. Ülkemizde faaliyet raporları ile ilgili tek yasal dayanak olan Ticaret Kanunu faaliyet raporlarının amacı doğrultusunda gelişmesine ve kullanılmasına olanak vermemektedir.

Ülkemizde yıllık raporun şekli ve içeriği hakkında genel bir hükümlerle yetinilmiş olması uygulamada kısa ve şekli raporlarla yetinilmesine yol açmaktadır. Yabancı ülkelerde kamunun aydınlatılmasının önemi kavranmış, ortakların dışında diğer kullanıcıların da gereksinimlerini karşılayacak duruma getirilmiştir. Bu ülkelerde faaliyet raporları ortak sayısının iki üç katı bastırılarak isteyen herkese gönderilmektedir. Ülkemizde ise faaliyet raporunun yabancı kişilerce incelenmesi şirket sırlarının öğrenilmesi korkusuyla engellenmektedir. Faaliyet raporlarından ortaklar dışındaki kişilerin yararlanma olanağı sağlanmalıdır.

Gelişmiş ülkelerde faaliyet raporu uygulaması oldukça yaygınlaştırılmıştır. Bu konuda farklı uygulamalar görülmektedir. A.B.D.de bazı şirketler ortaklarına körler alfabesine göre hazırlanmış faaliyet raporu göndermekte, bazı işletmeler oyun kağıdı biçiminde faaliyet raporu hazırlayarak işçilerine dağıtmakta ve işçilerin işletme hakkında bilgi edinmelerini sağlamaktadırlar.

Ülkemizde halka açık şirketlerin giderek çoğaldığı gözönünde tutularak ortakların haklarını gereği gibi koruyabilmek ve kaynakların etkin biçimde kullanımını sağlamak amacıyla Türk

Ticaret Kanunu günün koşullarına uygun olarak yeniden düzenlenmelidir.

İncelediğim faaliyet raporları işletme ilgililerinin mali analiz yaparak kararlar almasını sağlayıcı bilgiler içermemektedir.

-Faaliyet raporları işletme faaliyetleri hakkında yeterli bilgiye sahip değildir.. Bir işletme hakkında karar verirken yalnız finansal sonuçları değil, işletmenin faaliyetleri, gelecekte planladığı hedefler, geçmişte planlayıp ulaşamadığı hedefler, yöneticiler hakkında bilgiler de önemlidir. Faaliyet raporlarında bu bilgiler grafik ve şemalarla açıklanmalıdır.

-Finansal tablolar mali analize elverişli olarak düzenlenmemiştir Mali tabloların hazırlanmasında esas alınan muhasebe prensip ve kuralları ile değerlendirme yöntemleri açıklanmalıdır.

Mali tablolarda yer alan nazım hesaplar, diğer döner aktifler gibi kalemler şüpheye yer vermemek için ayrıntılarıyla gösterilmelidir.

İşletme hakkında doğru karar verilmesini sağlamak için mali tablolar son birkaç yılın verileriyle karşılaştırmalı olarak düzenlenmelidir.

Faaliyet sonuçlarının yıllararası ve işletmelerarası karşılaştırmasının yapılabilmesi için mali tablolar tekdüzen form ve ilkeler içinde sunulması gerekir.

Mali analiz için sadece bilanço ve gelir tablosu yeterli değildir, bunun yanında fon akım tablosu, nakit akım tablosu, kar dağıtım tablosu gibi tablolar da düzenlenmelidir.

Faaliyet raporlarının denetimleri birkaçı dışında bağımsız denetçiye yaptırılmamış. Kamuya açıklama konusundaki en önemli ilkelerden biri açıklanan bilgilerin doğruluğunun sağlanmasıdır. Bunun sağlanabilmesi için denetim, bağımsız muhasebe uzmanınca yapılmalıdır.

Faaliyet raporlarında mevcut tablolara ek olarak şu tabloların da bulunması yerinde olur:

-Katma değer tablosu: Bir işletmede harcanan çabalar sonucu ortaya çıkan değerlerin çalışanlar, sermaye sağlayanlar, devlet ve yeni yatırımlar arasında nasıl paylaşıldığını gösterir. Bu tablo işletme ilgililerinin işletmedeki ekonomik gelişmeyi değerleyebilmelerine yardımcı olur.

-İşgücü raporu: Bir işletmeden emeğini sunarak geçimlerini sağlayanların büyüklüğünü ve bileşimini, çalışanların yaptıkları katkıları ve sağladıkları yararları gösterir. Bu rapor ilgililerin işletmenin gelişmesini saptayabilmelerine, ekonomik işlevini ve toplumla ilişkileri bakımından sağlanan gelişmeyi değerleyebilmelerine, sahip olduğu faaliyet araçlarının neler olduğunu ve yönetimin sağladığı gelişme, etkinlik ve amaçlarını değerleyebilmelerine yardımcı olur.

-Devlet ile olan parasal ilişkiler tablosu: İşletme ile devlet arasındaki finansal ilişkiyi gösterir. Bu tablo işletme ilgililerinin işletmenin toplumla ilişkileri bakımından ekonomik işlevini saptamalarına yardımcı olur.

-Yabancı paralarla yapılan işlemler tablosu: Bilgi veren işletmenin dış ülkelerle yaptığı dolaysız nakit işlemlerini gösterir. Bu tablo, işletme ilgililerinin işletmenin ekonomik işlevini ve toplumla ilişkileri ve milli yarar açısından gösterdiği

gelişmeyi belirlemesine yardımcı olur. Ayrıca bilgi veren işletmenin ekonomik istikrarını ve zayıf yönlerini saptamaya ve gelecekteki nakit ödeme yeteneğini tahmin etmeye yardımcı olabilecek bilgileri de sağlar.

-Gelecekle ilgili bekleyişler tablosu: Gelecekte elde edilmesi beklenen kar, çalıştırma ve yatırım düzeylerini gösterir. Bu tablo işletme ilgililerinin, işletmenin gelecekteki gelişmesini değerleyebilmelerine ve yönetimin başarı derecesini saptayabilmelerine yardımcı olur.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

KİTAPLAR

- AKDOĞAN Nalan-AYDIN
Hamdi :**Muhasebe Teorileri**, Gazi Üniversitesi Ya.No.98, Ankara, 1987.
- AKDOĞAN NALAN-AYDIN HAMDI : *Dinamik Tablolar ve Analizi, B.3, Ankara, 1982*
- AKGÜÇ Öztin :**Mali Tablolar Analizi**, Türkiye Bankalar Birliği Ya.No.38, Ankara, 1970, s.232.
- ANSAY Tuğrul :**Bankacılar İçin Şirketler Hukuku Bilgisi**, Banka Ve Ticaret Hukuku Bilgisi, Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Ya.No.19, B.8, Ankara,1980.
- AYTAÇ Zühtü :**Anonim Ortaklıklarda İbra**, Ankara, 1982.
- ANSAY Tuğrul :**Anonim Şirketler Hukuku**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ya.No.261, B.3, Ankara, 1970.
- BEKTÖRE Sabri-
ÇÖMLEKÇİ Ferruh :**Mali Tablolar Analizi**, Anadolu Üniversitesi E.S.B.A.V.Ya.No.71, Eskişehir, 1989.
- BEKTÖRE Sabri :**Mali tablolar Analizi**, Eskişehir İ.T.İ.A.Ya.No.136, Eskişehir, 1975.

- CEMALCILAR İlhan-
BAYAR Doğan-
C.AŞKUN İnal-
ÖZALP Şan
:İşletmecilik Bilgisi, E.İ.T.İ.A.Ya.No.
206, Eskişehir, 1979.
- CEMALCILAR Özgül
:Genel Muhasebe Teori Ve Uygula-
ma, Eskişehir İ.T.İ.A.Ya.No.102, Ankara,
1976.
- ÇÖMLEKÇİ Ferruh
:Yıllık Rapor Ve Yatırım Analizi,
E.İ.T.İ.A.Ya.No.92/51, Ankara,1971.
- ÇÖMLEKÇİ Ferruh-
KEPEKÇİ Celal
:Genel Muhasebe Ve Dış Raporla-
ma, Anadolu Üniversitesi İ.B.F.Döner
Ser.İşl.Ya.No.1, Eskişehir, 1989.
- ÇÖMLEKÇİ Ferruh
:Muhasebe Denetimi, E.İ.T.İ.A.Ya.No.
221/144, B.3.
- ERDAMAR Cengiz
:Anonim Ortaklıklarda Kar Dağıtım
Sorunları ve Bir Kar Dağıtım
Tablosu Önerisi, İstanbul Üniv.Ya.
No.2064, İstanbul, 1975.
- ERÜRETEN Bahir
Mazhar
:Anonim Şirket Ve Davaları,
İstanbul, 1988.
- GÖNENLİ Attila
:Finansal Tablolar, B.2, İstanbul,
1979.
- GÜVEMLİ Oktay
:Uygulamalı Mali Tablolar Tahlili,
İstanbul, 1981.
- İMREGÜN Oğuz
:Anonim Ortaklıklar, B.4, İstanbul,
1989.
- KEPEKÇİ Celal
:Sermaye Piyasasının Gelişmesin-
de Muhasebenin Rolü, Anadolu
Üniversitesi Ya.No.6, Eskişehir, 1983.

- KEPEKÇİ Celal :İşletmelerde İç Kontrol Sistemi, Anadolu Ün. Ya.No.315, Eskişehir, 1988
- KEPEKÇİ Celal :İşletmelerde İç Kontrol Sisteminin Etkinliğini Sağlamada İç Denetimin Rolü, E.İ.T.İ.A.Ya. No.251/171, Eskişehir, 1982.
- KOÇ YALKIN Yüksel :İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri,B.6, Ankara, 1988.
- KOÇ YALKIN Yüksel :Genel Muhasebe İlkeleri Ve Uygulaması, Ankara Ün.Siyasal Bil.Fak. Ya.No.491, B.4, Ankara, 1982.
- KOÇ YALKIN Yüksel :İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri, B.6,Ankara, 1988.
- LAİK Ömer :Şirketler Muhasebesi, Ankara, 1985.
- OLDHAM K.Michael (Çev Davut AYDIN) :Muhasebe Sistemleri ve Avrupa'daki Uygulamalar, Anadolu Ün. Ya.No.352, Eskişehir, 1989, s.424.
- TEKİNALP Ünal :Anonim Ortaklığın Bilançosu Ve Yedek Akçeleri Kamuyu Aydınlatma İlkesi İle, İstanbul Üniversitesi Ya.No.2615, B.2, İstanbul, 1979.
- TENKER Nejat :Şirketlerin Halka Açılmasında Finansal Tabloların ve Dış Denetimlerin Önemi, Gazi Üniversitesi Ya.No.2, Ankara, 1982.
- ÜNAL Haluk :Faaliyet Raporu (Muhasebe Standartları Komitesince Görüş Alınmak Üzere Yayınlanan Ön Rapor), Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği Ya.No.5, İstanbul, 1978.

ÜSTÜN Rifat

:**Yönetim Muhasebesi Ders Notları**,
Eskişehir, 1983.

MAKALELER

ARIKAN Türkan

:**"Yıllık Faaliyet Raporları Nasıl Düzenlenebilir?"**, MUHASEBE ENSTİTÜSÜ DERGİSİ, S.2(Kasım,1975).

A.AYSAN Mustafa

:**"Ekonomik Denetim Düzeni"**, EKONOMİ-HUKUK KONGRESİNDE SUNULAN TEBLİĞLER, Türkiye Barolar Birliği Ya.No.20, Ankara, 1975.

COŞKUN İsmail

:**Yorum I, 1976 TÜRKİYESİNDE MUHASEBECİNİN SOSYAL SORUMLUKLARI (BİLDİRİLER-YORUMLAR)**, Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği Ya.No.6, İstanbul, 1979.

ÇAMOĞLU Ersin

:**"Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulunun Yıllık Raporu Hakkında Düşünceler"**, İKTİSAT VE MALİYE DERGİSİ, C.XVII, S.12(Mart, 1971).

ÇÖMLEKÇİ Ferruh-
KEPEKÇİ Celal

:**"Muhasebe Bilgilerini İşletme Dışına Raporlama (Yıllık Rapor)**, MUHASEBE DENETİMİ VE MALİ ANALİZ, Anadolu Üniversitesi Ya.No.426, F.2, Eskişehir,1988.

ERDAMAR Cengiz

:**"Anonim Ortaklıklarda Kar Dağıtım Tablosu"**, MUHASEBE ENSTİTÜSÜ DERGİSİ, S.13 (Ağustos,1978).

KARACAN İhsan

:**"Kamuya Açıklanacak Mali Tabloların Taşınması Gereken Nitelikler"**, MALİYE DERGİSİ, S.43 (Ocak-Şubat, 1980).

- KEPEKÇİ Celal : "Finansal Raporlardaki Bilgilerde Bulunması Gerekli Özellikler", ESKİŞEHİR İ.T.İ.A.DERGİSİ, C.XVIII, S.2 (Haziran, 1982)
- PINAR Cengiz : "Türkiye'de Muhasebe Uzmanının Kamuyu Aydınlatma Görevi", 1976 TÜRKİYESİNDE MUHASEBECİNİN SOSYAL SORUMLULUKLARI (BİLDİRİLER-YORUMLAR), Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği Ya.No.6, İstanbul, 1979.
- SARIKAMIŞ Cevat : "Faaliyet Raporlarında Yer Alan Finansal Durum Tablolarının İçeriği", MUHASEBE ENSTİTÜSÜ DERGİSİ, S.15(Şubat,1979-1).
- TEKİNALP Ünal : "Faaliyet Raporlarının Hukuki Yönü", MUHASEBE ENSTİTÜSÜ DERGİSİ, S.13 (Ağustos,1978).
- YÜCEL Göksel : "Yayınlanan Banka Finansal Tablolarının İçeriği Nasıl Olmalıdır?", MUHASEBE ENSTİTÜSÜ DERGİSİ, S.35(Mart, 1984).
- YÜKSEL Ahmet : "Finansal Tablo Bilgilerinin Yararlılığını Belirleyen Nitelikler", İŞLETME FAKÜLTESİ DERGİSİ, C.X, S.2 (Kasım,1981).
- Yüksekeli Mustafa : "İşletmenin Finansal Tablo ve Durum Tablosuna Göre Bilgi Raporları", MUHASEBE ENSTİTÜSÜ DERGİSİ, S.13 (Ağustos, 1978-III)*
- TEKİNALP Ünal : "Faaliyet Raporlarında Açıklanması Gerekli Bilgiler", MUHASEBE ENSTİTÜSÜ DERGİSİ, S.14(1978-III)*

EK:1

SERMAYE PİYASA KANUNUNA TABİ ORTAKLIKLARCA DÜZENLENECEK
BİLANÇODA BULUNMASI GEREKLİ DİPNOTLAR

1-Stoklar ve diğer bilanço kalemlerinde uygulanan değerleme, envanter ve amortisman ayırma yöntemleri, bunlarda ve diğer muhasebe politikalarında önceki dönemlere göre yapılan değişiklikler, parasal etkileri ve işletmenin sürekliliği ile dönemsellik varsayımlarını değiştirecek muhtemel gelişmeler ve bunların gerekçeleri,

2-Kurul'ca belirlenen esaslar çerçevesinde, bilanço tarihinden sonra ortaya çıkan ve açıklamayı gerektiren hususlara ilişkin bilgi,

3-Belli bir öneme sahip olan, ancak tutarları tahmin edilemeyen şarta bağlı zararlar ile her türlü bağlı kazançlara ilişkin bilgi(işletmeyi borç altına sokacak ve dönem sonucunu etkileyebilecek hukuki ihtilafların mahiyetleri bu bölümde açıklanır),

4-İşletmenin gayri safi kar oranları üzerinde önemli ölçüde etkide bulunan muhasebe tahminlerinde değişikliklere ilişkin bilgi ve bunların parasal etkileri,

5-Aktif değerler üzerinde mevcut bulunan toplam ipotek veya teminat tutarları,

6-Aktif değerlerin toplam sigorta tutarı,

7-Alacaklar için alınmış olan ipotek ve diğer teminatların toplam tutarı,

8-Pasifte yer almayan taahhütlerin toplam tutarı,

9-Bankalardaki mevduatın bloke olanına ilişkin tutarlar,

10-Bilanço gününde, menkul kıymetlerin değerinin borsa rayicinin altında olması halinde, borsa rayiçlerine göre hesaplanmış değerlerini gösteren bilgi,

11-Menkul kıymetler ve bağlı menkul kıymetler grubu içinde yer alıp işletmenin ortakları, iştirakleri ve bağlı ortaklıklar tarafından çıkarılmış bulunan menkul kıymet tutarları ve bunları çıkaran ortaklıklar,

12-İşletmenin, ortaklar, iştirakler ve bağlı ortaklıklara, olağan faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından ve alımlardan kaynaklanan senetsiz alacakları ile bunlara olan senetsiz borçları; sözkonusu kişilerden olan senede bağlı alacaklarının ve bunlara olan senede bağlı borçlarının tutarları ve bunların borçluları ile alacaklıları(senede bağlı alacaklarda ve borçlarda, faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından veya alımlarından kaynaklanan ve bunlardan kaynaklanmayan tutarların ayrı ayrı gösterilmesi gerekir.), ticari karakteri bulunmayan senetli alacaklarının ve senetli borçlarının uzun ve kısa vadeli olarak ayrı ayrı toplam tutarları,

13-'Diğer Alacaklar' ile 'Diğer Kısa veya Uzun Vadeli Borçlar' hesap kalemi içinde bulunan ve bilanço aktif toplamının yüzde birini aşan, personelden alacaklar ile personele borçlar tutarlarının ayrı ayrı toplamları,

14-Ortaklar, iştirakler ve bağlı ortaklıklardan alacaklar nedeniyle ayrılan şüpheli alacak tutarları ve bunların boręluları,

15-Vadesi gelmiş bulunan ve henüz vadesi gelmeyen alacaklar için ayrılan alacak tutarları(Bu tutarlar ayrı toplamlar olarak gösterilir),

16-İşletme ile dolaylı sermaye ve yönetim ilişkisine sahip iştirakler ve bağlı ortaklıkların dökümü ile iştirakler ve bağlı ortaklıklar hesabında yer alan ortaklıkların isimleri ve iştirak oran ve tutarları),

17-İştirakler ve bağlı ortaklıklarda içsel kaynaklardan yapılan sermaye arttırımı elde edilen bedelsiz hisse senedi tutarları,

18-Taşınmazlar üzerinde sahip olunan aynı haklar ve bunların değerleri,

19-Duran varlıklarda son üç yılda yapılan yeniden değerlemenin tarihleri ve tutarları,

20-Yabancı paralarla temsil edilen ve kur garantisi olmayan alacak ve boręlar ile yabancı paraların ayrı ayrı tutarları ve TL'na dönüştürölme kurları,

21-İşletmece hisse senediyle değiştirilebilir ve erken paraya çevrilebilir tahviller çıkarılmış olması durumunda bunların tutar ve nitelikleri,

22-Kısa ve uzun vadeli kredilerle ilgili olarak alınan kredilerin ve çıkarılmış menkul kıymetlerin(katılma intifa senedi dahil) kredi ve menkul kıymet türleri itibariyle tahakkuk etmiş faiz boręları tutarları,

23-Kayıtlı sermaye sistemine tabi ortaklıklarda kayıtlı sermaye tavanı,

24-Sermayeyi temsil eden hisse senetlerine tanınan imtiyazlar(Bunlar hisse senetleri tertipleri ve imtiyaz türleri itibarıyla ayrı ayrı gösterilir),

25-Ortaklar, iştirakler ve bağı ortaklıklar lehine verilen garanti, taahhüt, kefalet, avans, ciro gibi yükümlülüklerin tutarı,

26-Kategorileri itibarıyla yıl içinde çalışan personelin ortalama sayısı,

27-Mali tabloları önemli ölçüde etkileyen ya da mali tabloların açık yorumlanabilir ve anlaşılabilir olması açısından açıklanması gerekli olan diğer hususlar.

Yukarıdaki maddelerde yer almayıp işletme için belli bir öneme sahip olan muhasebe politikalarının ayrıca açıklanması gerekir.

EK:2

SERMAYE PİYASASI KANUNUNA TABİ ORTAKLIKLARCA
DÜZENLENECEK GELİR TABLOSUNDA BULUNMASI GEREKLİ
DİPNOTLAR

1-Stok maliyeti hesaplama sistemi(safha veya sipariş maliyet gibi)ve yöntemleri(ağırlıklı ortalama maliyet, ilk giren ilk çıkar, hareketli ortalama maliyet gibi),

2-Varsa tamamen veya kısmen fiili stok sayımı yapılamamasının gerekçeleri,

3-Gelir tablosunda yer alan ve aktifleştirilen toplam finansman giderlerinden ortaklara, iştiraklere ve bağlı ortaklıklara ödenen tutarlar,

4-Brüt satış hasılatının yüzde yirmisini aşması halinde ortaklara, iştiraklere ve bağlı ortaklıklara yapılan satışların maliyetini aynı oranda aşması halinde bu kişilerden yapılan alımların tutarları(oran hesaplanmasında anılan kişilere yapılan satışların ve onlardan yapılan alımların toplamı dikkate alınır),

5-Yurtiçi ve yurtdışı satışlar hesap kalemi içinde yer alan ürün, hurda, döküntü gibi maddelerin satışları ile hizmet satışlarının ayrı ayrı toplamalarının, brüt satışların yüzde yirmisini aşması halinde bu madde ve hizmetlere ilişkin tutarları,

6-Önceki döneme ilişkin gelir ve giderler ile önceki döneme ait gider ve zararların tutarlarını ve kaynaklarını gösteren açıklayıcı not,

7-Adi ve imtiyazlı hisse senetleri için ayrı ayrı gösterilmek koşuluyla, hisse başına kar ve kar payı tutar ve oranları.

AKTİF (VARLIKLAR)	PASİF (KAYNAKLAR)				(1000TL)				
	CARİ DÖNEM		ÖNCEKİ DÖN		CARİ DÖNEM		ÖNCEKİ DÖN		
	.../.../19..	.../.../19..	.../.../19..	.../.../19..	.../.../19..	.../.../19..	.../.../19..	.../.../19..	
DÖNER AKTİFLER					1-KISA VADELİ BORÇLAR				
-Hazır Değerler	--	--	--	--	A-Finansal Borçlar				
1-Kasa	--	--	--	--	1-Banka Kredileri	--	--	--	--
2-Bankalar	--	--	--	--	2-Uz.Vad.Kre.Ana.Taah.ve Faiz	--	--	--	--
3-Diğer Hazır Değerler	--	--	--	--	3-Tahvil Anap.Tak.ve Faizleri	--	--	--	--
-Menkul Kıymetler	--	--	--	--	4-Çıkarılmış Bon. ve senetler	--	--	--	--
1-Hisse Senetleri	--	--	--	--	5-Diğer Finansal Borçlar	--	--	--	--
2-Özel Kesim Tah.,Sen. ve Bono.	--	--	--	--	B-Ticari Borçlar	--	--	--	--
3-Kamu Kesimi Tah.,Sen. ve Bono.	--	--	--	--	1-Satıcılar	--	--	--	--
4-Diğer Menkul Kıymetler	--	--	--	--	2-Borç Senetleri	--	--	--	--
5-Men.Kıy.Değ.Düş.Karşılığı	(-)	(-)	(-)	(-)	3-Borç Sen.Reeskontu(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
-Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	--	--	--	--	4-Alınan Depozito ve Teminat	--	--	--	--
1-Alacaklar	--	--	--	--	5-Diğer Ticari Borçlar	--	--	--	--
2-Alacak Senetleri	--	--	--	--	C-Diğer Kısa vadeli Borçlar	--	--	--	--
3-Alacak Sen.Reeskontu(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	1-Ortaklara Borçlar	--	--	--	--
4-Verilen Dep. ve Teminatlar	--	--	--	--	2-İştiraklere Borçlar	--	--	--	--
5-Diğer Kısa Vadeli Tic.Alacak.	--	--	--	--	3-Bağlı Ortaklıklara Borçlar	--	--	--	--
5-Şüpheli Alacaklar Karşılığı(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	4-Ödenecek Giderler	--	--	--	--
-Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	--	--	--	--	5-Ödene. Ver.Harç ve Diğ.Kes.	--	--	--	--
1-Ortaklardan Alacaklar	--	--	--	--	6-Ert.ve Tak.Bağ.Dev.Alac.	--	--	--	--
2-İştiraklerden Alacaklar	--	--	--	--	7-Kısa Vadeli Diğer Borçlar	--	--	--	--
3-Bağlı Ortaklıklar.Alacaklar	--	--	--	--	D-Alınan Spariş Avansları	--	--	--	--
4-Kısa Vadeli Diğ.Alacaklar	--	--	--	--	E-Borç ve Gider Karşılıkları	--	--	--	--
5-Şüpheli Alacaklar Karşılığı(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	1-Vergi Karşılıkları	--	--	--	--
-Stoklar	--	--	--	--	2-Diğer Borç ve Gid.Kar.	--	--	--	--
1-İlk Madde ve Malzeme	--	--	--	--	II-UZUN VADELİ BORÇLAR				
2-Yarı Mamuller	--	--	--	--	A-Finansal Borçlar	--	--	--	--
3-Ara Mamuller	--	--	--	--	1-Banka Kredileri	--	--	--	--
4-Mamuller	--	--	--	--	2-Çıkarılmış Tahviller	--	--	--	--
5-Emtia	--	--	--	--	3-Çıkarılmış Diğ.Men.Kıy.	--	--	--	--
5-Diğer Stoklar	--	--	--	--	4-Diğer Finansal Borçlar	--	--	--	--
7-Stok Değ.Düş.Karşılığı(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	B-Ticari Borçlar	--	--	--	--
3-Verilen Spariş Avansları	--	--	--	--	1-Satıcılar	--	--	--	--
-Diğer Döner Varlıklar	--	--	--	--	2-Borç Senetleri	--	--	--	--
DURAN VARLIKLAR					3-Borç Sen.Reeskontu(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
-Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	--	--	--	--	4-Alınan Dep.ve Teminatlar	--	--	--	--
-Alacaklar	--	--	--	--	5-Diğer Ticari Borçlar	--	--	--	--
2-Alacak Senetleri	--	--	--	--	C-Diğer Uzun Vad.Borçlar	--	--	--	--
3-Alacak Sen.Reeskontu(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	1-Ortaklara Borçlar	--	--	--	--
4-Verilen Depozito Ve Teminatlar	--	--	--	--	2-İştiraklere Borçlar	--	--	--	--
5-Diğer Uzun Vad.Tic.Alacaklar	--	--	--	--	3-Bağlı Ortaklıklara Borç.	--	--	--	--
5-Şüpheli Alac.Karşılığı(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	4-Ert.ve Tak.Bağ.Dev.Alacak.	--	--	--	--
-Diğer Uzun Vadeli Alacaklar	--	--	--	--	5-Uzun Vadeli Diğer Borçlar	--	--	--	--
-Ortaklardan Alacaklar	--	--	--	--	D-Alınan Spariş Avansları	--	--	--	--
-İştiraklerden Alacaklar	--	--	--	--	E-Borç ve Gider Karşılıkları	--	--	--	--
-Bağlı Ort.Alacaklar	--	--	--	--	1-Kıdem Teminatları Kar.	--	--	--	--
-Uzun Vad.Diğer Alacaklar	--	--	--	--	2-Diğer Borç ve Gid.Kar	--	--	--	--
-Şüpheli Alac.Karşılığı(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	III-Öz Sermaye				
-Finansal Duran Varlıklar	--	--	--	--	A-Sermaye	--	--	--	--
-Bağlı Menkul Kıymetler	--	--	--	--	B-Sermaye Taahhütleri	--	--	--	--
-Bağ.Men.Kıy.Değ.Düş.Kar(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	C-Komisyon Primi	--	--	--	--
-İştirakler	--	--	--	--	D-Yeniden Değerleme Değer Art.	--	--	--	--
-İştiraklere Ser.Taahhüt.(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	1-Duran Varlık.Değer Artışı	--	--	--	--
-İştirak.Değ.Düş.Kar.(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	2-İştiraklerdeki Değer Artışı	--	--	--	--

ORTAKLIKLARCA DÜZENLENECEK AYRINTILI GELİR TABLOSU(1000 t1)

	Cari Dönem		Önceki Dön	
	.././19..		.././19..	
A-BRÜT SATIŞLAR				
1-Yurtiçi Satışlar	----	----	----	----
2-Yurtdışı Satışlar	----	----	----	----
3-Diğer Satışlar	----	----	----	----
B-SATIŞLARDAN İNDİRİMLER				
1-Satıştan İadeler(-)	(--)	(--)	(--)	(--)
2-Satış İskontoları(-)	(--)	(--)	(--)	(--)
3-Diğer İndirimler (-)	(--)	(--)	(--)	(--)
C-NET SATIŞLAR				
D-SATIŞLARIN MALİYETİ(-)		(--)		(--)
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI		-/(-)		-/(-)
E-FAALİYET GİDERLERİ		(--)		(--)
1-Araştırma ve Geliştirme Giderleri(-)	(--)	(--)	(--)	(--)
2-Pazarlama,Satış ve Dağıtım Gid.(-)	(--)	(--)	(--)	(--)
3-Genel Yönetim Giderleri(-)	(--)	(--)	(--)	(--)
ESAS FAALİYET KARI VEYA ZARARI		-(-)		-(-)
F-DİĞER FAALİYETLERDEN GEL.VE KARLAR		---		---
1-İştiraklerden Temettü Gelirleri	---	---	---	---
2-Bağlı Ort.Temettü Gel.	---	---	---	---
3-Faiz ve Diğer Temettü Gel.ve Karlar	---	---	---	---
4-Faaliyetle İlgili Diğer Gel.ve Karlar	---	---	---	---
G-DİĞER FAALİYET.GİD.VE ZARAR.(-)		(--)		(--)
H-FİNANSMAN GİDERLERİ (-)		(--)		(--)
1-Kısa Vad.Borçlanma Giderleri(-)	(--)	(--)	(--)	(--)
2-Uzun Vad.Borçlanma Giderleri(-)	(--)	(--)	(--)	(--)
FAALİYET KARI VEYA ZARARI		-(-)		-(-)
I-OLAĞANÜSTÜ GELİRLER VE KARLAR		---		---
1-Konusu Kalmayan Karşılıklar	---	---	---	---
2-Önceki Dönem Gelir ve Karları	---	---	---	---
3-Diğer Olağanüstü Gel.ve Karlar	---	---	---	---
J-OLAĞANÜSTÜ GİDER.VE ZARARLAR(-)		(--)		(--)
1-Çalışmayan Kısım Gid.ve Zar.(-)	(--)	(--)	(--)	(--)
2-Önceki Dön.Gid.ve Zararları(-)	(--)	(--)	(--)	(--)
3-Diğer Olağanüstü Gider. ve Zararlar(-)	(--)	(--)	(--)	(--)
DÖNEM KARI VEYA ZARARI		-(-)		-(-)
K-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YAS.YÜKÜM.	(--)	(--)	(--)	(--)
NET DÖNEM KARI VEYA ZARARI		-(-)		-(-)
DİPNOTLAR				
1-.....				
2-.....				

KANUNA TABİ ORTAKLIKLARCA DÜZENLENECEK FON AKIM TABLOSU
(1000 TL)

	Cari Dönem			Önceki Dön.		
	../../19..			../../19..		
A-KAYNAKLAR			---			---
1-Faaliyet Karından Sağlanan Kaynak						
a-Faaliyet Karı	---			---		
b-Amortismanlar(+)	---			---		
c-Fon Çıkışı Gerektirmeyen Gid.(+)	---			---		
d-Fon Girişi Sağlamayan Giderler(-)	(--)			(--)		
2-Olağanüstü Kardan Sağlanan Kaynak						
a-Olağanüstü Kar	---			---		
b-Fon Çıkışı Gerektirmeyen Giderler(+)	---			---		
c-Fon Girişi Sağlamayan Gelirler(-)	(--)			(--)		
3-Dönen Varlıkların Tutarında Azalış	---			---		
4-Duran Varlıkların Tutarında Azalış	---			---		
5-Kısa Vadeli Borçlarda Artış	---			---		
6-Uzun Vadeli Borçlarda Artış	---			---		
7-Sermaye Arttırımı(Nakit Karşılığı)	---			---		
8-Emisyon Primi	---			---		
B-KAYNAK KULLANIMLARI			---			---
1-Faaliyet Zar. Dolayı Kaynak Kullanımı						
a-Faaliyet Zararı	---			---		
b-Amortismanlar(+)	---			---		
c-Fon Çık.Gerektirmeyen Diğ.Giderler(+)	---			---		
d-Fon Gir.Sağlamayan Diğ.Gelirler(-)	(--)			(--)		
2-Olağanüstü Zar.Dolayı Kay.Kullanımı						
a-Olağanüstü Zarar	---			---		
b-Fon Çıkışı Gerektirmeyen Giderler(+)	---			---		
c-Fon Girişi Sağlamayan Gelirler(-)	(--)			(--)		
3-Ödenen Vergi ve Benzerleri	---			---		
4-Ödenen Temettüleri	---			---		
5-Dönen Varlıkların Tutarında Artış	---			---		
6-Duran Var.Tut.Artış(Yen.Değ.Hariç)	---			---		
7-Kısa Vadeli Borçlarda Azalış	---			---		
8-Uzun Vadeli Borçlarda Azalış	---			---		
9-Sermayede Azalış	---			---		
NET İŞLETME SERMAYESİNDEKİ DEĞİŞİM						
1-Net İşletme Sermayesindeki Artış			---			---
2-Net İşletme Sermayesindeki Azalış			---			---

	Cari Dönem			Önceki Dönem		
	.../.../19..			.../.../19..		
A-DÖNEM BAŞI NAKİT MEVCUDU			---			---
B-DÖNEM İÇİ NAKİT GİRİŞLERİ			---			---
1-Satışlardan Elde Edilen Nakit			---			---
a)Net Satış Hasılatı			---			---
b)Alacaklardaki(Satışlardan Kaynaklanan)Azalışlar			---			---
c)Alacaklardaki(Satışlardan Kaynaklanan)Artışlar(-)	(--)		(--)			(--)
2-Diğer Faal.Gelir.ve Karlar.Dolayı Sağlanan Nakit			---			---
3-Olağanüstü Gelir ve Karlardan Sağlanan Nakit			---			---
4-Kısa Vadeli Borçlar. Artış(Alımlarla İlgili Olmayan)			---			---
a)Menkul Kıymet İhraçlarından			---			---
b)Diğer Artışlar			---			---
5-Uzun Vadeli Borçlar.Artış(Alımlarla İlgili Olmayan)			---			---
a)Menkul Kıymet İhraçlarından			---			---
b)Diğer Artışlar			---			---
6-Sermaye Artırımından Sağlanan Nakit			---			---
7-Diğer Nakit Girişleri			---			---
C-DÖNEM İÇİ NAKİT ÇIKIŞLARI			---			---
1-Maliyetlerden Sağlanan Nakit Çıkışı			---			---
a)Satışların Maliyeti			---			---
b)Stoklardaki Artış			---			---
c)Borçlardaki(Alımlardan Kaynaklanan)Azalış			---			---
d)Borçlardaki(Alımlardan Kaynaklanan)Artış(-)	(--)		(--)			(--)
e)Amor.ve Karşılık.Gibi Nak.Çık.Gerektirmeyen Gid.(-)	(--)		(--)			(--)
f)Stoklardaki Azalış (-)	(--)		(--)			(--)
2-Faaliyet Giderlerinden Dolayı Nakit Çıkışı			---			---
a)Araştırma ve Geliştirme Giderleri			---			---
b)Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri			---			---
c)Genel Yönetim Giderleri			---			---
d)Nakit Çıkışı Gerektirmeyen Giderler(-)	(--)		(--)			(--)
3-Diğer Faal.Giderler ve Zarar.Dolayı Nakit Çıkışı			---			---
a)Diğer Faaliyetlerle İlgili Giderler ve Zararlar			---			---
b)Nakit Çıkışı Gerektirmeyen Gid.ve Zararlar(-)	(--)		(--)			(--)
4-Finansman Giderlerinden Dolayı Nakit Çıkışı			---			---
5-Olağanüstü Gider ve Zararlardan Dolayı Nakit Çıkışı			---			---
a)Olağanüstü Gider ve Zararlar			---			---
b)Nakit Çıkışı Gerektirmeyen Gider ve Zararlar(-)	(--)		(--)			(--)
6-Duran Varlık Yatırımları Nedeniyle Nakit Çıkışı			---			---
7-Kısa Vad.Borç.Anapara Ödemeleri(Alım.İlgili Olmayan)			---			---
a)Menkul Kıymetler Anapara Ödemeleri			---			---
b)Diğer Ödemeler			---			---
8-Uzun Vad.Borç Anapara Ödemeleri(Alım.İlgili Olmayan)			---			---
a)Menkul Kıymet Anapara Ödemeleri			---			---
b)Diğer Ödemeler			---			---
9-Ödenen Vergi ve Benzerleri			---			---
10-Ödenen Temettüer			---			---
11-Diğer Nakit Çıkışları			---			---
D-DÖNEM SONU NAKİT MEVCUDU			---			---
E-NAKİT ARTIŞ VEYA AZALIŞI(A+B)-(C+D)			(--)			(--)

ORTAKLIKLARCA DÜZENLENECEK SATIŞLARIN MALİYETİ TABLOSU
(1000TL)

	Cari Dön.		Önceki Dön.	
	.. / .. / 19..	.. / .. / 19..	.. / .. / 19..	.. / .. / 19..
ÜRETİM FAALİYETİ				
A-Dolaysız İlk Madde ve Malzeme Giderleri		---		---
B-Dolaysız İşçilik Giderleri		---		---
C-Genel Üretim Giderleri		---		---
D-Yarı Mamul Kullanımı		---		---
1-Dönem Başı Stok(+)	---		---	
2-Dönem Sonu Stok(-)	(--)		(--)	
ÜRETİLEN MAMUL MALİYETİ		---		---
E-Mamul Stoklarında Değişim		(--)		(--)
1-Dönem Başı Stok(+)	---		---	
2-Dönem Sonu Stok(-)	(--)		(--)	
I-SATILAN MAMUL MALİYETİ		---		---
TİCARİ FAALİYET				
A-Dönem Başı Emtia Stoku(+)	---		---	
B-Dönem İçi Alışlar(+)	---		---	
C-Dönem Sonu Emtia Stoku(-)	(--)		(--)	
II-SATILAN EMTİA MALİYETİ		---		---
III-SATILAN HİZMET MALİYETİ		---		---
SATIŞLARIN MALİYETİ (I+II+III)		---		---

ORTAKLIKLARCA DÜZENLENECEK KAR DAĞITIM TABLOSU(1000 TL)

	Cari Dönem		Önceki Dön.	
	.././19..		.././19..	
A-DÖNEM KARININ DAĞITIMI				
1-Dönem Karı		---		---
2-Geçmiş Yıllar Zararı		(--)		(--)
3-Ödenecek Vergiler		(--)		(--)
-Kurumlar Vergisi	(--)		(--)	
-Gelir Vergisi Kesintisi	(--)		(--)	
-Diğer Vergi ve Benzerleri	(--)		(--)	
4-Birinci Tertip Yasal Yedekler		(--)		(--)
NET DAĞITILABİLİR DÖNEM KARI		---		---
5-Ortaklara Birinci Temettü		(--)		(--)
-Adi Hisse Senedi Sahiplerine	(--)		(--)	
-İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine	(--)		(--)	
6-Memur ve İşçilere Temettü		(--)		(--)
7-Yönetim Kuruluna Temettü		(--)		(--)
8-Ortaklara İkinci Temettü		(--)		(--)
-Adi Hisse Senedi Sahiplerine	(--)		(--)	
-İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine	(--)		(--)	
9-İkinci Tertip Yasal Yedek		(--)		(--)
10-Statü Yedekleri		(--)		(--)
11-Özel Yedekler		(--)		(--)
OLAĞANÜSTÜ YEDEK		---		---
B-YEDEKLERDEN DAĞITIM				
1-Ortaklara Pay		(--)		(--)
-Adi Hisse Senedi Sahiplerine	(--)		(--)	
-İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine	(--)		(--)	
2-Memur ve İşçilere Pay		(--)		(--)
3-Yönetim Kuruluna Pay		(--)		(--)
C-HİSSE BAŞINA KAR(TL/%)		-/-		-/-
1-Adi Hisse Senedi Sahiplerine(TL/%)	-/-		-/-	
2-İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine(TL/%)	-/-		-/-	
D-HİSSE BAŞINA KAR PAYI		-/-		-/-
1-Adi Hisse Senedi Sahiplerine(TL/%)	-/-		-/-	
2-İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine(TL/%)	-/-		-/-	